

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ  
ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ  
ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ  
Τ.Ε.

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

# ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ  
ΚΟΥΖΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ  
ΣΤΟΪΤΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ  
ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΠΑΠΑΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΠΑΤΡΑ 2017

## Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ .....	5
A.....	6
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ .....	6
A.1 ΑΘΗΝΑ .....	8
A.1.1 ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ.....	10
A.1.2 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ .....	11
A.1.3 ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΑΘΗΝΩΝ .....	16
A.1.4 ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ .....	19
B .....	20
ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ.....	20
.....	21
B1. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ.....	22
B2. ΚΤΙΡΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.....	24
B.2.1 ΥΠΟΓΕΙΟ.....	24
B.2.2 ΙΣΟΓΕΙΟ.....	24
.....	24
B.2.3 ΠΑΤΑΡΙΑ .....	24
.....	25
B.2.4 ΟΡΟΦΟΣ .....	25
B.2.5 ΔΩΜΑ .....	26
B3. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.....	27
B4. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ .....	31
B.4.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΕΩΝ .....	31
B.4.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΦΕΡΟΝΤΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ .....	31
.....	31
B.4.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΙΧΟΠΟΙΙΑΣ.....	32
.....	32
B.4.4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΤΕΓΗΣ .....	33
B.4.5 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΡΟΦΩΝ .....	33
B.4.6 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΝΟΙΓΜΑΤΩΝ-ΚΟΥΦΩΜΑΤΩΝ .....	34
B.4.7 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΠΙΧΡΙΣΜΑΤΩΝ .....	35
B.4.8 ΔΑΠΕΔΑ .....	36
B.4.9 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΛΙΜΑΚΩΝ.....	37
B.4.10 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ .....	39

B.4.11 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΧΡΩΜΑΤΙΣΜΩΝ .....	40
B.4.12 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΙΓΚΛΙΔΩΜΑΤΩΝ.....	41
B.4.13 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΑΤΑΡΙΩΝ .....	42
B.5 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ.....	44
B.5.1 ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ .....	44
B.5.2 ΦΕΡΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ.....	44
B.5.3 ΤΟΙΧΟΠΟΙΙΑ.....	44
B.5.4 ΣΤΕΓΗ .....	45
B.5.5 ΟΡΟΦΕΣ .....	45
B.5.6 ΕΠΙΧΡΙΣΜΑΤΑ.....	46
B.5.7 ΔΑΠΕΔΑ .....	47
B.5.8 ΧΡΩΜΑΤΙΣΜΟΙ.....	48
B.5.9 ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ – ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ.....	48
B.5.10 ΚΙΓΚΛΙΔΩΜΑΤΑ.....	49
B.5.11 ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ .....	49
B.5.12 ΚΛΙΜΑΚΕΣ.....	49
B.5.13 ΠΑΤΑΡΙΑ .....	52
B.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	53
Γ.....	55
ΣΥΝΘΕΣΗ – ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝΓ.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ.....	55
Γ.2 ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ .....	56
Γ.3 ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ .....	59
Γ.4 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ .....	60
Γ.5 ΜΟΥΣΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.....	61
Γ.6 ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ.....	63
Γ.7 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ .....	64
Γ.7.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ.....	64
Γ.7.2 ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΔΟΜΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ.....	65
Γ.7.3 ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ .....	66
Γ.7.4 ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΣΤΗ ΝΕΑ ΧΡΗΣΗ .....	69
Δ .....	74
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ .....	74
Δ.1 ΙΣΤΟΡΙΑ – ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ - ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ.....	75
Δ.1.1ΑΡΧΑΙΑ – ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΘΗΝΑ .....	75
Δ.1.2 ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΘΗΝΑ .....	77

.....	77
Δ.1.3 Η ΑΘΗΝΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ.....	78
.....	78
Δ.1.4 Η ΑΘΗΝΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ.....	79
.....	79
Δ.1.5 Η ΑΘΗΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ .....	81
.....	81
Δ.1.6 ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ.....	82
Δ.1.7 ΑΡΧΑΙΑ ΑΘΗΝΑ .....	87
.....	87
Δ.1.8 ΡΩΜΑΙΚΗ ΑΘΗΝΑ.....	89
.....	89
Δ.1.9 ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΘΗΝΑ .....	91
Δ.1.10 ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΘΗΝΑ .....	93
.....	93
Δ.1.11 ΠΛΑΤΕΙΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙΟΥ.....	94
Δ.1.12 Ι.Μ. ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΗΣ.....	95
Δ.1.13 ΤΖΑΜΙ ΤΖΙΣΤΡΑΚΗ.....	95
Δ.1.14 ΣΤΑΘΜΟΣ ΜΕΤΡΟ - ΗΣΑΠ.....	97
Δ.1.15 ΟΔΟΣ ΗΦΑΙΣΤΟΥ .....	99
Δ.1.16 ΟΔΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ .....	100
Δ.2 ΠΗΓΕΣ .....	103
Δ.2.1 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	103
Δ.2.2 ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ .....	103
Δ.2.3 ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	105
Δ.3 ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	108
Δ.4 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΧΕΔΙΩΝ.....	112
Δ.4.1 ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ .....	113
Δ.4.2 ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ .....	126





## ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πτυχιακή αυτή εργασία πραγματεύεται την ανακαίνιση – αποκατάσταση του νεοκλασικού κτιρίου που βρίσκεται στη συμβολή των οδών Μητροπόλεως και Κηρυκείου, στο Μοναστηράκι, και την επανάχρησή του σε μουσείο «Νεοκλασικής Αθηναϊκής Αρχιτεκτονικής».

Για την περάτωση της εργασίας, οι μελετητές αναζήτησαν στοιχεία τόσο για το συγκεκριμένο κτίριο, όσο για την ευρύτερη περιοχή στην οποία βρίσκεται, σε υπηρεσίες, φορείς, βιβλιοθήκες, ιδιοκτήτες και στο διαδίκτυο.

Πολύτιμη ήταν η βοήθεια του κυρίου Τάσου Σωτηρακόπουλου, ο οποίος παρείχε σημαντικές πληροφορίες για το κτίριο, ενώ κατέστησε δυνατή την επαφή με τον μισθωτή, κύριο Θωμά Γκόλα, της επιχείρησης εστίασης «Θανάσης», ο οποίος με τη σειρά του βοήθησε και επέτρεψε την είσοδο στο κτίριο για μελέτη.

Η Εφορεία Νεοτέρων Μνημείων επέτρεψε την μελέτη του φακέλου με τα αρχεία του συγκεκριμένου κτιρίου, αλλά όχι την παροχή αντιγράφων αυτών.

Παρόλα αυτά οι πληροφορίες ήταν ελάχιστες, και δεν ήταν δυνατή η εύρεση ούτε της χρονολογίας κατασκευής, ούτε του αρχιτέκτονα.

Λαμβάνοντας όλα τα παραπάνω υπόψη, η εργασία δομήθηκε ακολουθώντας στο θεωρητικό πλαίσιο την εξέλιξη της Αθήνας ιστορικά αλλά και αρχιτεκτονικά, και ειδικότερα της συγκεκριμένης περιοχής, καθώς και την εξέλιξη της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής. Στο πλαίσιο της μελέτης έγινε ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης, και συντάχθηκε πρόταση με σεβασμό στη ιστορία και την αρχιτεκτονική του, που όμως έχει άμεση σχέση με την περιοχή, τις υποδομές και τον τουρισμό της.

**A**  
**ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ**

## Η «Πόλις»

Η λέξη «πόλις» απαντάται με αρχική σημασία «φρούριο, κάστρο». Πιθανώς, προέρχεται από τη σανσκριτική λέξη «ρύγ» που σημαίνει «φρούριο, πόλη». Λέξη ετεροιωμένη με την ινδοευρωπαϊκή λέξη «rei» δηλαδή «πύργος, φρούριο». Χαρακτηριστικές λέξεις με ταυτόσημη της λέξης «ρύγ» σημασία είναι η λατινική λέξη «rile» που σημαίνει «πύργος, κάστρο» και η λιθουανική λέξη «rilis». Φαίνεται ότι η πρωταρχική εννοιολογία της λέξης «πόλις» αναφερόταν στην οχυρή ακρόπολη όπου βρίσκονταν οι ιεροί χώροι των κατοίκων και, στη συνέχεια, στην κοινωνική συγκρότηση ως αποτέλεσμα δράσης των πολιτών.

Σε λεξικό του 1679, η πόλη ορίζεται ως «χώρος γεμάτος κατοικίες και κλεισμένος με αναχώματα και τάφρο ή από τείχη και τάφρο». Μόλις στα τέλη του 18ου αιώνα, η υποβάθμιση ή και κατεδάφιση των οχυρώσεων αρχίζει να μεταβάλλει το εννοιολογικό περιεχόμενο της λέξης «πόλις». Αρχίζει ο οικονομικός παράγοντας, η βιομηχανική επανάσταση και η αστικοποίηση να απεξαρτούν την «πόλη» από τον γεωγραφικό της προσδιορισμό, από την οχύρωσή της.

Από τη σανσκριτική λέξη «ρύγ» έως τον σύγχρονο ορισμό της λέξης «πόλη» έχουν μεσολαβήσει πολλοί αιώνες. Μοναδική ιστορική στιγμή στην πορεία αυτή συνιστά η αρχαία ελληνική «πόλις» με κύριο χαρακτηριστικό την αυτόνομη πολιτειακή της οργάνωση.

## A.1 ΑΘΗΝΑ



Εικόνα 1. Αθήνα

Το όνομα της πόλης της Αθήνας, προέρχεται από την προστάτιδα θεά Αθηνά. Αυτό είναι και ένα ακόμη στοιχείο της αρχαιότητας της πόλης μιας και παραπέμπει ευθέως σε μητριαρχικές κοινωνίες. Σε παλαιότερα ελληνικά, όπως μαρτυρείται και στα Ομηρικά Έπη, το όνομα της πόλης ήταν στον ενικό ως Άθήνη και αργότερα μετατράπηκε στον πληθυντικό ως Άθηναι όμοια με άλλες πόλεις όπως τις Θήβες (Θήβαι) και τις Μυκήνες (Μυκῆναι). Κατά τον Μεσαίωνα το όνομα αποδόθηκε στην καθομιλουμένη στον ενικό αν και λόγω του συντηρητισμού του γραπτού λόγου και του γλωσσικού ζητήματος η επίσημη ονομασία παρέμεινε ως Άθηναι μέχρι την κατάργηση της καθαρεύουσας.

Παλαιότερα, είχαν προταθεί άλλες ετυμολογήσεις από λόγιους του 19ου αιώνα. Ο Κρίστιαν Λόμπκε πρότεινε ως ρίζα του ονόματος την λέξη ἄθος ή ἄνθος για να δηλώσει την Αθήνα ως πόλη ανθούσα. Μετέφρασε ακόμη την πόλη στα λατινικά ως Florentia. Ο Λούντβιχ Ντεντερλάιν πρότεινε ως ρίζα το επικό ρήμα θάω (θέμα θη-), δηλαδή θηλάζω, που δηλώνει ότι η Αθήνα έχει εύφορη γη.

Κατά τη μυθολογία η πόλη έχει πάρει το όνομα της από την προστάτιδά της, τη θεά Αθηνά. Ο πρώτος βασιλιάς της, ο Κέκροπας, ο οποίος ήταν μισός άνθρωπος και μισός φίδι, κλήθηκε να αποφασίσει ποιος θα ήταν ο προστάτης της πόλης. Έτσι παρουσιάστηκαν μπροστά στον Κέκροπα η θεά Αθηνά και ο θεός Ποσειδώνας, και πρώτος ο Ποσειδώνας χτύπησε την τρίαινά του στο έδαφος όπου και εμφανίστηκε ένα ρυάκι με γάργαρο νερό. Έπειτα η Αθηνά χτύπησε το δόρυ της στο έδαφος και εμφανίστηκε μια μικρή ελιά. Τότε ο Κέκροπας έπρεπε να αποφασίσει ποιος έκανε το καλύτερο δώρο, ώστε να γίνει αυτός ο προστάτης. Παραξενεύτηκε αλλά και εντυπωσιάστηκε από το δώρο της Αθηνάς και αποφάσισε να διαλέξει το δώρο της και αυτήν ως προστάτιδα της πόλης. Έτσι πήρε η Αθήνα το όνομά της. Όμως, ο Ποσειδώνας, θυμωμένος με τον Κέκροπα, καταράστηκε την Αθήνα να μην έχει ποτέ αρκετό νερό. Και τότε, σύμφωνα με το μύθο, ξεκίνησε το πρόβλημα της λειψυδρίας που ταλαιπωρούσε την Αθήνα.

Η Αθήνα είναι η πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας. Είναι από τις παλαιότερες πόλεις του κόσμου, με την καταγεγραμμένη ιστορία της να φθάνει ως το 3.200 π.Χ.. Η

Αρχαία Αθήνα, μια περιτοιχισμένη πόλη, ήταν μία πανίσχυρη πόλη-κράτος, που αναπτύχθηκε παράλληλα με το λιμάνι της, το οποίο αρχικά ήταν το Φάληρο και αργότερα ο Πειραιάς. Κέντρο των τεχνών, της γνώσης και της φιλοσοφίας, έδρα της Ακαδημίας του Πλάτωνα και το Λυκείου του Αριστοτέλη, αναφέρεται ευρέως ως λίκνο του Δυτικού πολιτισμού και γενέτειρα της δημοκρατίας, κυρίως λόγω της επίδρασης των πολιτιστικών και πολιτικών επιτευγμάτων της κατά τους 5ο και 4ο αιώνες π.Χ. στο υπόλοιπο της τότε γνωστής Ευρωπαϊκής ηπείρου. Μια κοσμοπολίτικη μητρόπολη σήμερα, η σύγχρονη Αθήνα είναι το κέντρο της οικονομικής, χρηματοπιστωτικής, βιομηχανικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής της Ελλάδας. Το 2012 η Αθήνα κατατασσόταν ως η 39η πλουσιότερη πόλη στον κόσμο ως προς την αγοραστική δύναμη και ως 77η ακριβότερη σε μελέτη της UBS.

Το πολεοδομικό συγκρότημα των Αθηνών, δηλαδή η περιοχή της Αθήνας και των προαστίων της, έχει πληθυσμό 3.181.872 κατοίκων και έκταση 462 τετραγωνικών χιλιομέτρων, η οποία περιλαμβάνει συνολικά 35 Δήμους καταμεμημένους σε τέσσερις περιφερειακές ενότητες (Κεντρικού, Βορείου, Νοτίου, Δυτικού Τομέα Αθηνών με συνολικό πληθυσμό 2.641.511 κατοίκων,

Η κληρονομιά της κλασικής εποχής είναι ακόμη ολοφάνερη στην πόλη, εκπροσωπούμενη από αρχαία μνημεία και έργα τέχνης, με περιφημότερο όλων τον Παρθενώνα, που θεωρείται βασικό ορόσημο του αρχαίου Δυτικού πολιτισμού. Στην πόλη διατηρούνται ακόμη Ρωμαϊκά και Βυζαντινά μνημεία, καθώς και μικρός αριθμός Οθωμανικών μνημείων.

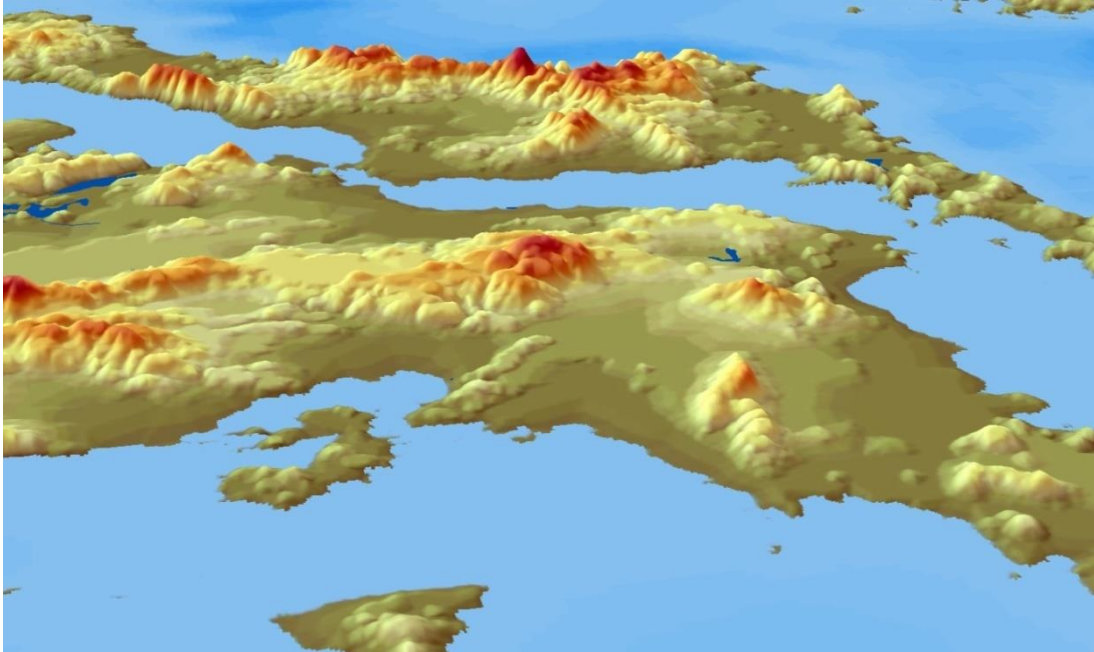
Στην Αρχαία Ελλάδα η πόλη αναφερόταν στον πληθυντικό: «Ἀθηναί» (Αθήναις, εξού και η μετάφραση Athens στην αγγλική γλώσσα) καθώς αποτελούσε "συνοικισμό" των διάσπαρτων δήμων της Αττικής, τους οποίους σύμφωνα με το μύθο συνένωσε ο Θησέας. Το 19ο αιώνα το όνομα αυτό επανήλθε ως το επίσημο όνομα της πόλης. Το 1979, με την εγκατάλειψη της καθαρεύουσας, το όνομα «Αθήνα» καθιερώθηκε ως το επίσημο. Εντούτοις, συχνή παραμένει η χρήση της γενικής πληθυντικού («Αθηνών»), ιδίως στον γραπτό, δικαστικό ή επίσημο λόγο. Πολιούχος των Αθηνών είναι ο Άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης. Συχνά στην πόλη αποδίδεται το προσωνύμιο "τὸ κλεινὸν ἄστυ", που σημαίνει "η ένδοξη πόλη".

Το κέντρο της αρχαίας πόλης εντοπίζεται περίξ του λόφου της Ακρόπολης, στο Θησείο και την Πλάκα. Οι περιοχές αυτές σήμερα, πέρα από τον τουριστικό τους χαρακτήρα, αποτελούν και τις πιο ακριβές ζώνες του κέντρου (μαζί με το Σύνταγμα και το Κολωνάκι κάτω από τον λόφο του Λυκαβηττού). Το ιστορικό κέντρο των Αθηνών εντοπίζεται σε αυτή τη ζώνη, μαζί με το Μοναστηράκι, το οποίο αποτελεί δημοφιλή τουριστικό και εμπορικό προορισμό για τους επισκέπτες. Χαρακτηριστικό είναι και το τρενάκι στην Πλάκα για την περιήγηση των τουριστών, όπως επίσης και η τουριστική λεωφορειακή γραμμή που γυρνάει το κέντρο.

Το κέντρο της σύγχρονης πόλης είναι η Πλατεία Συντάγματος, όπου είναι εγκατεστημένα τα παλαιά βασιλικά ανάκτορα τα οποία σήμερα στεγάζουν το Κοινοβούλιο, καθώς και άλλα δημόσια κτίρια του 19ου αιώνα. Κατά τις 3 δεκαετίες που ακολούθησαν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο οικοδομήθηκαν πολλά νέα πολυώροφα κτίρια, τα οποία και χαρακτηρίζουν τη σημερινή εικόνα της πόλης.

Η Αθήνα είναι διοργανώτρια πόλη των πρώτων Ολυμπιακών Αγώνων της σύγχρονης εποχής (1896) και των Μεσοολυμπιακών του 1906. Στα νεότερα χρόνια διοργάνωσε και τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 που διαρκούν από τις 13 έως τις 29 Αυγούστου του 2004.

### Α.1.1 ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ



Εικόνα 2. Γεωμορφολογία Αθήνας

Το πολεοδομικό συγκρότημα Αθηνών - Πειραιώς απλώνεται στο Λεκανοπέδιο Αττικής, το οποίο περικλείεται από πέντε βουνά: το Όρος Αιγάλεω και το Ποικίλο Όρος στα δυτικά, την Πάρνηθα στα βορειοδυτικά, την Πεντέλη στα βορειοανατολικά και τον Υμηττό στα ανατολικά. Ο Σαρωνικός Κόλπος οριοθετεί την Αθήνα στα νότια.

Η Αθήνα είναι χτισμένη γύρω από αρκετούς λόφους. Η γεωμορφολογία της θεωρείται ως μια από τις πιο ιδιαίτερες στον κόσμο, λόγω των βουνών της, που προκαλούν ένα φαινόμενο θερμοκρασιακής αναστροφής, που σε συνδυασμό με τις δυσκολίες της Ελληνικής Κυβέρνησης να ελέγξει την εκπομπή ρύπων, ευθύνεται για τα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης που αντιμετωπίζει η πόλη.

Ο Κηφισός, ο Ιλισός και ο Ηριδανός είναι οι ιστορικοί ποταμοί της Αθήνας. Το μεγαλύτερο τμήμα της κοίτης τους έχει καλυφθεί από συγκοινωνιακά έργα (Κηφισός: Εθνική Οδός Αθηνών - Λαμίας, Ιλισός: Μιχαλακοπούλου - Καλλιρρόης) συμβάλλοντας στην υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος του Λεκανοπεδίου.



### A.1.2 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η πόλη της Αθήνας ενσωματώνει αρχιτεκτονικούς ρυθμούς από το Νεοκλασικό μέχρι το μοντέρνο. Βρίσκονται συχνά στις ίδιες περιοχές, γιατί η Αθήνα δεν χαρακτηρίζεται από ομοιογένεια των αρχιτεκτονικών ρυθμών.

Κατά το μεγαλύτερο μέρος του 19ου αιώνα κυριάρχησε ο Νεοκλασικισμός, καθώς και ορισμένες παρεκκλίσεις του, όπως ο Εκλεκτικισμός, ιδιαίτερα στις αρχές του 20ού αιώνα. Έτσι τα Παλαιά Ανάκτορα (σήμερα Βουλή των Ελλήνων) ήταν το πρώτο σημαντικό δημόσιο κτίριο που ανεγέρθηκε, μεταξύ 1836 και 1843.

Αρχίζοντας τη δεκαετία του 1920, η Μοντέρνα αρχιτεκτονική, περιλαμβανομένου του Μπάουχαους και της Αρ Ντεκό, άρχισε να επηρεάζει σχεδόν όλους τους Έλληνες αρχιτέκτονες και κτίρια, τόσο δημόσια, όσο και ιδιωτικά, κατασκευάσθηκαν σύμφωνα με αυτούς τους ρυθμούς. Μεταξύ των περιοχών με μεγάλο αριθμό τέτοιων κτιρίων είναι το Κολωνάκι και μερικές του κέντρου της πόλης, ενώ μεταξύ των συνοικιών που αναπτύχθηκαν αυτή την περίοδο είναι η Κυψέλη.

Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η πόλη κατακτήθηκε από τους Γερμανούς και ιδιαίτερα κατά τα τελευταία χρόνια του πολέμου υπέφερε πάρα πολύ, κυρίως από λιμό και υπέστη μεγάλες καταστροφές. Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μεταξύ των διεθνώς γνωστών αρχιτεκτόνων που σχεδίασαν και έχτισαν στην πόλη ήταν ο Βάλτερ Γκρόπιους, με το σχεδιασμό της Αμερικάνικης Πρεσβείας και ο Έερο Σάαρινεν με το σχεδιασμό του ανατολικού πύργου ελέγχου του Αεροδρομίου του Ελληνικού. Η πόλη άρχισε ξανά να μεγαλώνει, ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία του '60, οπότε παρατηρήθηκε έκρηξη στην οικοδομική δραστηριότητα, με την ανέγερση πολλών πολυκατοικιών τόσο στο κέντρο όσο και στα προάστια της.

Τις δεκαετίες του 1950 και 1960, κατά την επέκταση και ανάπτυξη της Αθήνας, έπαιξαν σημαντικό ρόλο άλλα μοντέρνα κινήματα, όπως το Διεθνές στυλ. Το κέντρο της Αθήνας ανοικοδομήθηκε σε μεγάλο βαθμό, δυστυχώς με αποτέλεσμα την κατεδάφιση πολλών νεοκλασικών κτιρίων. Οι αρχιτέκτονες αυτής της περιόδου χρησιμοποίησαν υλικά όπως γυαλί, μάρμαρο και αλουμίνιο, και πολλοί συνδύασαν μοντέρνα και κλασικά στοιχεία.

Από τους σημαντικούς Έλληνες αρχιτέκτονες της περιόδου 1930 - 1970 ήταν οι Κωνσταντίνος Δοξιάδης, Δημήτρης Πικιώνης, Περικλής Α. Σακελλάριος, Άρης Κωνσταντινίδης και άλλοι.

Η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (τότε Ε.Ο.Κ.) το 1981 έφερε καινούργιες επενδύσεις στην πόλη, μαζί όμως με προβλήματα κυκλοφοριακού και ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Η χρήση καταλυτικών οχημάτων βελτίωσε κατά πολύ την ποιότητα της ατμόσφαιρας, χωρίς ωστόσο να λυθεί οριστικά το πρόβλημα που στον 21ο αιώνα αφορά κυρίως ρύπους, όπως το όζον και τα αιωρούμενα σωματίδια. Η κατασκευή δικτύου αποχέτευσης, που οδήγησε στην κατάργηση κατασκευής βόθρων, καθώς του κέντρου βιολογικού καθαρισμού στη νησίδα της Ψυτάλλειας, όπου γίνεται η επεξεργασία των λυμάτων της Αθήνας, βελτίωσε βραχυπρόθεσμα την ποιότητα των θαλασσών και των παραλιών της Αττικής.



### Α.1.2.1 ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Το πολεοδομικό και αρχιτεκτονικό έργο που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα από το 1834 έως τα τέλη του 19ου αιώνα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κολοσσιαίο. Στην πραγματικότητα μια νέα πόλη δημιουργήθηκε επάνω από τα ερείπια της ένδοξης Αθήνας της κλασικής αρχαιότητας και τα συντρίμμια της μικρής κωμόπολης της Τουρκοκρατίας που αριθμούσε λιγότερους από 10 χιλιάδες κατοίκους.

Η υπενθύμιση της πολεοδομικής και αρχιτεκτονικής κοσμογονίας του 19ου αιώνα με τη βοήθεια χαρακτηριστικών εικόνων είναι απαραίτητη για να κατανοηθούν οι αλλαγές που έφερε στην ελληνική πρωτεύουσα ο 20ός αιώνας. Η Αθήνα του 19ου αιώνα με τα νεοκλασικά και ιστορικής μορφολογίας κτίριά της λειτούργησε ως σύμβολο πολιτισμικής αναγέννησης και προσπάθειας εξευρωπαϊσμού. Παράλληλα διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας. Η ταυτότητα του νέου ελληνικού κράτους σφυρηλατήθηκε όχι μόνο με την παιδεία και τη γλώσσα αλλά και μέσα από την αστικότητα της νεοκλασικής πόλης με πρότυπο την Αθήνα. Η πολεοδομία και η αρχιτεκτονική του νεοκλασικισμού βοήθησαν τους νέους θεσμούς να ισχυροποιήσουν την παρουσία τους και αποδείχθηκαν χρήσιμα εργαλεία για την ομογενοποίηση ενός πληθυσμού πολλαπλών και ετερογενών καταβολών.

Στα τέλη του 19ου αιώνα η Αθήνα, πρωτεύουσα του νέου ελληνικού κράτους από το 1834, είχε συμπληρώσει τον αρχιτεκτονικό εκσυγχρονισμό και την πολεοδομική της συγκρότηση, αναδεικνύοντας παράλληλα τα μοναδικά αρχαία της μνημεία. Είχε εξελιχθεί σε μια μεσογειακή πρωτεύουσα ικανή να φιλοξενήσει, παρά την πτώχευση του 1895, τους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες των νεότερων χρόνων.

Η Αθήνα είναι πλέον μια ελκυστική πόλη με ειδυλλιακές εξοχές και αξιόλογα κτίρια, ιδιωτικά και κυρίως δημόσια, που οφείλονται στη γενναιοδωρία πλούσιων Ελλήνων της διασποράς και στους εξαιρετικούς αρχιτέκτονες της άρχουσας αστικής τάξης. Τέσσερις κορυφαίοι αρχιτέκτονες του αθηναϊκού νεοκλασικισμού είναι: οι Δανοί αδελφοί Hansen, ο Λύσανδρος Καυταντζόγλου και ο Σταμάτιος Κλεάνθης.



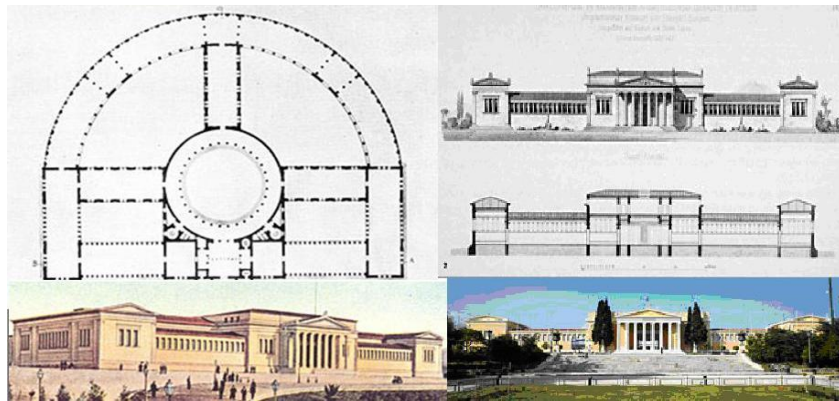
Εικόνα 3. Αθήνα 1896

Από τη δεκαετία του 1870 η αστική αρχιτεκτονική της Αθήνας αρχίζει να απομακρύνεται από τον κλασικισμό καθώς δέχεται την επίδραση του ιστορισμού και του εκλεκτικισμού που αποτελούσαν τα κυρίαρχα ρεύματα της αρχιτεκτονικής στην Ευρώπη. Σε αυτό δεν συνέβαλαν μόνο οι ιστοριστές και εκλεκτικιστές αρχιτέκτονες που δραστηριοποιήθηκαν κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα, όπως ο Ernst Ziller (1837-1923) ή ο μαθητής του Πάνος Καραθανασόπουλος και ο Ιωάννης Λαζαρίμος (1849-1913). Καθοριστικής σημασίας υπήρξαν και οι επιλογές των πελατών τους που ανήκαν στην ανανεωμένη αστική τάξη της εποχής του Γεωργίου Α'. Τα νέα ηγετικά στρώματα της αθηναϊκής κοινωνίας προτιμούσαν να προβάλλονται με τις ιδιωτικές τους κατοικίες, μέγαρα και επαύλεις, και λιγότερο με την ανέγερση κτιρίων δημόσιας χρήσης, όπως το έκαναν οι ρομαντικότεροι προκάτοχοί τους της Οθωνικής περιόδου.

Ως χαρακτηριστικά παραδείγματα αναφέρονται τρία νεοαναγεννησιακής μορφολογίας έργα του πασίγνωστου Ziller, το μέγαρο Schliemann, σήμερα στέγη του Νομισματικού μουσείου, το μέγαρο Σταθάτου που αποτελεί παράρτημα του Μουσείου Κυκλαδικής τέχνης και το Βασιλικό, σήμερα Εθνικό Θέατρο. Το αρχιτεκτονικά σημαντικότερο Δημοτικό Θέατρο του Πειραιά είναι έργο του λησμονημένου αρχιτέκτονα Ιωάννη Λαζαρίμου, γόνιμα επηρεασμένο από τον γαλλικό και γερμανικό κλασικισμό εξωτερικά και από τον γαλλικό εκλεκτικισμό εσωτερικά



Εικόνα 4. Μέγαρο Schliemann



Εικόνα 5. Ζάππειο Μέγαρο



Εικόνα 7. Δημοτικό θέατρο Πειραιά



Εικόνα 8. Πολυτεχνείο, Πατησίων



Εικόνα 6. Μεγαρο Ακαδημίας



Εικόνα 10. Ξενοδοχείο Ακταίων

200.000 κατοίκων, με τα λαμπρά μνημεία και κομψά μέγαρα, τα διώροφα ή τριώροφα το πολύ σπίτια περιτριγυρισμένα από κήπους και



Εικόνα 9. Πύργος Πλακεντίας



αυλές, παρέδωσε ο 19ος αιώνας στον 20ό.

Η προσπάθεια ευθυγράμμισης με τα ευρωπαϊκά ρεύματα και προσαρμογής τους στα τοπικά δεδομένα παραμένει η βασική τάση της αστικής αρχιτεκτονικής των ετών 1900-1930, ένα μέρος της οποίας παράγεται από διπλωματούχους αρχιτέκτονες. Στις καλύτερες περιπτώσεις η προσπάθεια κατορθώνει να αφομοιώσει δημιουργικά τις καθιερωμένες η νεωτερικές τεχνολογίες. Στις χειρότερες περιπτώσεις έχουμε την αναχρονιστική ή αδόκιμη εφαρμογή των ευρωπαϊκών στυλ.

Η κριτική του επιφανειακού εξευρωπαϊσμού και η επιστροφή στις ρίζες αποτελούν χαρακτηριστικά στοιχεία της μεταρρυθμιστικής κίνησης από τα τέλη του 19ου αιώνα. Το κριτήριο της αυθεντικότητας αναζητείται κυρίως στη λαϊκή παράδοση, η οποία θεωρείται πηγή ανανεωτικής δύναμης. Επί πλέον, η ιδεολογική αναβάθμιση του Βυζαντίου, όχι πλέον ως ενδιάμεσου κρίκου αλλά ως άμεσου προγόνου του νεοελληνικού πολιτισμού η οποία κορυφώνεται τις παραμονές των Βαλκανικών Πολέμων δεν συνδέεται μόνο με τον εθνικό αλτρωτισμό. Το ενισχυμένο ενδιαφέρον των Ελλήνων δημιουργών για το Βυζάντιο, τη λαϊκή παράδοση και το κοινωνικό πρόβλημα συνδέεται με τα νέα ρεύματα της μπελ επόκ, όπως ήταν το αγγλικό κίνημα «Τέχνες και Χειροτεχνία» και τα μεταρρυθμιστικά κινήματα της Γερμανίας. Επιπλέον, το ενδιαφέρον για το Βυζάντιο δεν ήταν μόνο ελληνική, αλλά και ευρωπαϊκή τάση, καθώς είχε σχέση με το Ανατολικό ζήτημα, μέρος του οποίου ήταν το Μακεδονικό ζήτημα.

Βασικός εκφραστής αυτού του νέου πνεύματος στην αρχιτεκτονική από το 1908 ήταν ο Μακεδόνας αρχιτέκτονας Αριστοτέλης Ζάχος, πρωτοπόρος κήρυκας της επιστροφής στις ρίζες, μεταρρυθμιστής της αστικής κατοικίας και κυρίως της ορθόδοξης ναοδομίας. Εμβληματικά έργα του αρχιτεκτονικού του δημοτικισμού στην Αθήνα είναι το σπίτι της λαογράφου Αγγελικής Χατζημιχάλη στην Πλάκα, σχεδιασμένο το 1924 και τα έργα που του ανέθεσε ο φιλότεχνος τραπεζίτης Διον. Λοβέρδος, όπως ήταν το εξοχικό του σπίτι στη Βαρυμπόμπη



Εικόνα 12. Οικία Αγγελικής Χατζημιχάλη

Πολύ  
απέχ



Εικόνα 11. Οικία Αγγελικής Χατζημιχάλη

ουν όλα τα παραπάνω από τη σημερινή Αθήνα, όπου το τυπικό κτίριο των σύγχρονων

σπιτιών της είναι η πολυκατοικία μέσου ύψους. Πολυκατοικίες που κτίστηκαν στις περιοχές του κέντρου και της περιφέρειας πήραν τις θέσεις νεοκλασικών σπιτιών μεγάλης αρχιτεκτονικής αξίας που αποτελούσαν κομμάτι της ιστορίας μας. Έτσι από τη μια αυτά τα κτίρια της δεκαετίας '50 και '60 κτισμένα από επιχειρηματίες κατασκευαστές, με τη μέθοδο της αντιπαροχής, πολλές φορές χωρίς τη μελέτη αρχιτέκτονα, και από την άλλη η αυθαίρετη δόμηση που ολοένα και αυξανόταν, μετέτρεψαν την Αθήνα σε μια απρόσωπη ευρωπαϊκή πρωτεύουσα, που όμως παραμένει «διαμαντόπετρα στη γης το δαχτυλίδι», όπως διαβάζουμε στους στίχους του Παλαμά.



Εικόνα 13. Αθήνα 1960



Εικόνα 15. Αθήνα 1992

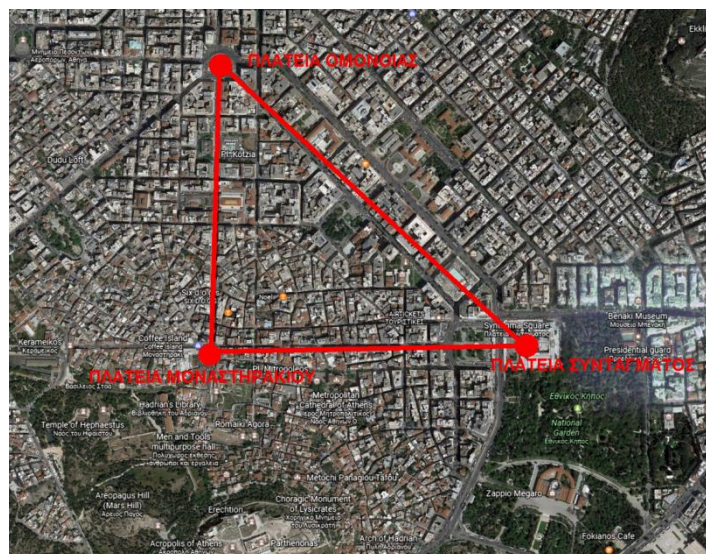


Εικόνα 14. Αθήνα 2016

### A.1.3 ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΑΘΗΝΩΝ

Ο χαρακτήρας της περιοχής ως Εμπορικού Τριγώνου, ο οποίος ήταν και η αιτία της ονομασίας του, διαμορφώθηκε ως πρόθεση ήδη από τα πρώτα σχέδια της Αθήνας (Κλεάνθη-Σάουμπερτ, 1833 και Κλέντζε, 1834) ως πρωτεύουσα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Κατά την διάρκεια του 19ου αιώνα αποτελεί την καρδιά της αθηναϊκής ζωής. Η ρυμοτομία του είναι ο συνδυασμός της παλιάς Αθήνας (πριν την απελευθέρωση) στο νότιο κομμάτι του και των νέων ιπποδάμειων χαράξεων (σχέδια Κλεάνθη-Σάουμπερτ και Κλέντζε). Ο χαρακτήρας αλλά και η πολεοδομική φυσιογνωμία παραμένει γενικά σταθερή (μόνο μικρές μεμονωμένες τοπικές παρεμβάσεις) ως και τις αρχές της Μεταπολίτευσης. Τότε, τουλάχιστον σε επίπεδο θεωρίας και πρωτοβουλιών, αλλάζει ο τρόπος αντιμετώπισης του κέντρου άρα και του εμπορικού τριγώνου, προς μια συνολικότερη θεώρηση. Στην δεκαετία του '80, με διάφορα διατάγματα και θεσμικές ρυθμίσεις, το εμπορικό τρίγωνο εντάσσεται μαζί με κάποιες άλλες περιοχές στο Ιστορικό Κέντρο των Αθηνών, γίνονται προσπάθειες ανάδειξης της ιστορικής του αξίας, προστασίας του αρχιτεκτονικού του πλούτου, και επίλυσης προβλημάτων χρήσης (πχ κυκλοφοριακό, οχλούσες χρήσεις, συντελεστές δόμησης κ.α.). Σημειώνουμε ότι το όσα τελικά εφαρμόστηκαν στην περιοχή, δεν ταυτίζονται απόλυτα με το παραπάνω θεωρητικό τους πλαίσιο.

Το εμπορικό Τρίγωνο της Αθήνας είναι ένα πολύ βασικό τμήμα του κέντρου της πόλης. Στην περιοχή αυτή, λόγω της μακράς ιστορίας της, αλλά και της σημασίας της ως κέντρο της μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας, πρωτεύουσας του ελληνικού κράτους, έχουν γίνει σχεδιασμοί, επανασχεδιασμοί, πολεοδομικές μελέτες, προτάσεις, θεσμοθετήσεις και πολλή κριτική. Ωστόσο, η πορεία των μετασχηματισμών της περιοχής στο χρόνο δεν απορρέει και δε συμβαδίζει με την αντίστοιχη πορεία των σχεδιασμών των θεσμοθετήσεων. Η τελευταία μελέτη που έγινε από το Ε.Μ.Π. για το Δήμο Αθηναίων και θεσμοθετήθηκε με Προεδρικό Διάταγμα το 1994, είναι η σημαντικότερη και πιο ολοκληρωμένη, και δίνει τη δυνατότητα για αξιολόγηση και προβληματισμό των στόχων που έθεσε σε σχέση με τη σημερινή εικόνα της περιοχής.



Εικόνα 16. Χάρτης Εμπορικού Τριγώνου Αθηνών



Το εμπορικό τρίγωνο παρέμεινε ένα είδος «ομφαλού» της πρωτεύουσας, που ενώ δεν εκμεταλλεύεται την προνομιακή του θέση, εντούτοις φθείρεται κάτω από το φορτίο ενός δύσμορφου συγκεντρωτισμού.

Την περίοδο 1830 – 1870 διαμορφώνεται το μεγαλύτερο μέρος της ρυμοτομίας του επονομαζόμενου σήμερα Εμπορικού Τριγώνου.

Με το προεδρικό διάταγμα του 1979 (ΠΔ 21-9 / ΦΕΚ 567Δ/ 13-10-1979) χαρακτηρίζεται μαζί με κάποιες άλλες περιοχές Ιστορικό Κέντρο των Αθηνών. Γενικότερα την περίοδο 1978 – 1981 οι θεσμικές ρυθμίσεις στοχεύουν στην ανάδειξη του ιστορικού χαρακτήρα του, στην προστασία της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας του (χαρακτηρισμός διατηρητέων) και στην ανακούφιση του κυκλοφοριακού προβλήματος (δίκτυα πεζοδρόμων). Την περίοδο 1981 – 1988 γίνεται απόπειρα θεσμοθέτησης των χρήσεων γης στην περιοχή του Τριγώνου, απομάκρυνσης των οχλουσών χρήσεων, ανάδειξης της αρχιτεκτονικής της φυσιογνωμίας, και μετατροπής της σε εμπορικό κέντρο υπερτοπικής σημασίας.

Όσον αφορά στις χρήσεις γης την περίοδο αυτή, σημαντικότερο υπήρξε το Προεδρικό Διάταγμα του 1985 , 30.5/19.7.1985 (ΦΕΚ 349Δ'), σύμφωνα με το οποίο χαρακτηρίστηκε ως διατηρητέο το κτίριο που αποτελεί το αντικείμενο της έρευνάς μας. Το Διάταγμα αυτό θεσμοθετεί χρήσεις για ένα τμήμα του Τριγώνου. Οι επιτρεπόμενες χρήσεις είναι : θρησκευτικοί χώροι και λοιπές μεικτές χρήσεις, στις οποίες περιλαμβάνονται πλην της κατοικίας, εμπορικά καταστήματα, γραφεία, ξενώνες, μη οχλούσες βιοτεχνίες, πολιτιστικά κτίρια, παιδικοί σταθμοί, επαγγελματικά εργαστήρια. Απαγορεύει κάθε νέα ίδρυση ή εγκατάσταση συγχωνευμένων βιομηχανιών – βιοτεχνιών και αποθηκών, καταστημάτων, χονδρεμπορίου αποθηκών, καθώς και κάθε άλλη χρήση που από τη φύση της είναι οχλούσα. Οι περιορισμοί αυτοί ισχύουν για τις νέες χρήσεις που θα εγκατασταθούν στην περιοχή. Οι υφιστάμενες διατηρούνται εφόσον λειτουργούν νόμιμα και δεν αποτελούν πηγή όχλησης.

Το Εμπορικό Τρίγωνο έχει αναβαθμιστεί αρκετά, όσον αφορά κυρίως τους κοινόχρηστους χώρους του. Τα Προγράμματα Αττική SOS, μέσω της ΕΑΧΑ (Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας) και άλλων προγραμμάτων, προέβη σε διαπλατύνσεις πεζοδρομίων (οδός Κολοκοτρώνη, Μητροπόλεως, Λέκκα και Πραξιτέλους, Αιόλου και Ρόμβης). Σύμφωνα με εκπρόσωπο της εταιρείας ΕΑΧΑ Α.Ε., οι επεμβάσεις αυτές έχουν επηρεάσει τη χωροθέτηση των χρήσεων, κυρίως με την έννοια πως προσέλκυσαν ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Επίσης στην οδό Αθηνάς, σύμφωνα με την ίδια, έχουν αποκατασταθεί τουλάχιστον 20 κτίρια, και έχει αλλάξει η δυναμική του δρόμου.

#### A.1.4 ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

Αποτελώντας το κέντρο του μικρεμπορίου, με αγορά χιλιάδων προϊόντων που παραπέμπουν στην παραδοσιακή κοινωνική οικονομία, αλλά και έχοντας την ιερή αύρα από τον γύρο χώρο της Ακρόπολης, το Μοναστηράκι συνιστά μια ξεχωριστή σε χρώμα συνοικία της αγαπημένης μας Αθήνας. Τα χρώματα, τα αρώματα και οι μυρουδιές, από τα λογής λογής πράγματα που μπορεί να αγοράσει εκεί κανείς, αλλά και η διασταύρωση χιλιάδων ανθρώπων, με διαφορετικές πολιτισμικές ταυτότητες και κουλτούρες, του προσδίδουν έναν αέρα ανατολής. Είναι μια μικρογραφία θα λέγαμε των παλιών ανατολίτικων παζαριών. Στα χνάρια του μπουλιάστηκαν το πολιτισμικό ήθος της Ορθοδοξίας, με το φωτοβόλο αρχαιοελληνικό πνεύμα και προσέδωσαν στη ταυτότητα της Αθήνας μας, μια σπάνια πολιτισμική ιδιοτυπία. Η περιοχή του Μοναστηρακίου εκτείνεται στην γνωστή μας εκκλησία του, που είναι το κεντρικό σημείο αναφοράς της περιοχής. Ονοματοδοτήθηκε έτσι από το περίφημο Μοναστήρι της Παντάνασσας, που υπήρχε στην συνοικία τον 19-ο αιώνα. Προσδευτικά στο χρόνο όμως το Μοναστήρι έχασε την παρουσία και την κοινωνική του αίγλη και περιορίστηκε στον χαρακτήρα ένα μικρού Μοναστηρίου. Εξού και το όνομα Μοναστηράκι, στα χρόνια του βασιλέως του Γεωργίου του Α΄. Από το πανέμορφο και παντοδύναμο παλιά μοναστήρι, διασώζεται μόνον η γνωστή μας εκκλησία της Πλατείας. Όπως προαναφέραμε η συνοικία έχει γίνει συνώνυμο με το μικρεμπόριο και την εξεύρεση σπανίων μεταχειρισμένων αντικειμένων. Από έπιπλα, σιδηρικά εργαλεία και οικιακά σκεύη παλιών δεκαετιών, όπως χαλκώματα και τετζέρια, μέχρι πέταλα και στεφάνια για βαρέλια κρασιού. Οι δυο κεντρικές αρτηρίες της συνοικίας είναι η οδός Ηφαίστου και η οδός Πανδρόσου. Όπως πιθανολογεί ο αναγνώστης από το όνομα του θεού του σιδήρου Ηφαίστου, στην οδό Ηφαίστου ήταν μαζεμένα τα σιδηρουργεία της παλιάς Αθήνας. Επονομαζόμενα κατ' άλλο τρόπο και «γύφτικα», όνομα με το οποίο επίσης αναφέρονταν η βόρεια της εκκλησίας των Αγ. Ασωμάτων γειτονιά, στην οποία υπήρχε και η γύφτικη πόρτα του τείχους του Χασεκή. Η οδός Πανδρόσου από την άλλη αποτελούσε την κεντρική οδό του παζαριού, στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Παράλληλα έφερε και το όνομα «αμπατζήδικα» από το εμπόριο των αμπάδων που γίνονταν, αλλά και «τσαρουχάδικα» από τα ευρισκόμενα εκεί εργαστήρια παραδοσιακών τσαρουχιών.



## **B**

### **ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ**



Εικόνα 17. Όψη επί της οδού Μητροπόλεως



Εικόνα 18. Άποψη επί της οδού Κυρρηκείου

## B1. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η παρούσα μελέτη έχει ως αντικείμενο την αποκατάσταση και την πρόταση επανάχρησης του διατηρητέου ιδιοκτησίας κοινότητας Θεοκτίστου Δήμου Γορτυνίας (κληροδότημα Δρακόπουλου), το οποίο βρίσκεται στην περιοχή του Μοναστηρακίου, στη συμβολή των οδών Μητροπόλεως 84 & Κηρυκείου.

Το υφιστάμενο κτίσμα έχει κατασκευασθεί περί το 1900 και συμπεριλαμβάνεται στα «διατηρητέα κτίρια του παλαιού εμπορικού κέντρου Αθηνών», όπως χαρακτηρίστηκε με το Π.Δ. 30.5/19.7.1985 (ΦΕΚ 349Δ'), με τον αριθμό 20 στον σχετικό κατάλογο διατηρητέων κτιρίων, και υπόκειται στους ειδικούς όρους και περιορισμούς δόμησης, καθώς και χρήσεων γης, που υπαγορεύονται με το εν λόγω διάταγμα.

Το οικόπεδο επί του οποίου έχει ανεγερθεί έχει επιφάνεια, 228m<sup>2</sup>, και πρόσωπα 15,00m επί της οδού Μητροπόλεως (πλατεία Δημοπρατηρίου), και 13,95m επί της οδού Κηρυκείου.

Τα επίπεδα του κτιρίου είναι τα εξής 5 :

- 1.ΥΠΟΓΕΙΟ : εμβαδού 184,56m<sup>2</sup>, με χρήση αποθηκών των υπερκείμενων καταστημάτων
- 2.ΙΣΟΓΕΙΟ : εμβαδού 206,77m<sup>2</sup>, με χρήση καταστημάτων
- 3.ΗΜΙΟΡΟΦΟΣ (πατάρια των υποκείμενων καταστημάτων) : συνολικού εμβαδού 175,20m<sup>2</sup>
- 4.ΟΡΟΦΟΣ : εμβαδού 196,5m<sup>2</sup>, και εμβαδού που προσμετράται σύμφωνα στον Σ.Δ. σύμφωνα με τις σημερινές διατάξεις 203,78m<sup>2</sup>
- 5.ΔΩΜΑ : εμβαδού 66,69m<sup>2</sup>

Το συνολικό εμβαδό όλων των χώρων του κτιρίου, όπως έχουν σήμερα, είναι 829,72m<sup>2</sup>.

Το συνολικό εμβαδό όλων των χώρων του κτιρίου, που προσμετράται στον Σ.Δ. σύμφωνα με τις σημερινές διατάξεις είναι 652,44m<sup>2</sup>.

Ο κατακόρυφος φέρων οργανισμός αποτελείται από λιθοδομή και συμπαγείς οπτοπλινθοδομές πάχους 0,80cm και 0,60cm. Ο οριζόντιος φέρων οργανισμός είναι ξύλινο πάτωμα που εδράζεται σε ξύλινη φέρουσα κατασκευή. Η στέγη, είναι ξύλινη με επικάλυψη από κεραμίδια βυζαντινού τύπου.



# ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Α Θ Η Ν Α  
19 ΙΟΥΛΙΟΥ 1985

ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ  
349

## ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

Χαρακτηρισμός ως διατηρητέων κτιρίων του Παλαιού Εμπορικού Κέντρου Αθηνών καθώς και καθορισμός ειδικών όρων και περιουσιών δόμησης και χρήσεων γης στην περιοχή αυτή.

### Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη :

1. Τις διατάξεις του ν. δ/τος υπερί σχεδίων πόλεων κλπ» της 17 Ιουλίου 1921, όπως μεταγενέστερα τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν και ειδικότερα τα άρθρα του 9 και 11 και 85α.
2. Τις διατάξεις του ν. δ/τος 8/1973 υπερί Γ.Ο.Κ.», όπως τροποποιήθηκε με το ν.δ. 205/1974 ( ΦΕΚ 363/Α) και ειδικότερα τα άρθρα 79 ( παρ. 6) όπως η παράγραφος αυτή αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 1 του άρθρου 4 του νόμου 622/1977 υπερί εισπράξεως υπό του Δημοσίου Ταμείου των διά την έκδοσιν οικοδομικών αδειών καταβαλλομένων φόρων κλπ». (ΦΕΚ 171/Α) και 80.
3. Το από 21.9.1979 π.δ. ( ΦΕΚ 567/Δ).
4. Τις διατάξεις του ν. 1032/1980 υπερί συστάσεως Υπουργείου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος» (ΦΕΚ 57/Α) και ειδικότερα τα άρθρα 2, 3 και 7.
5. Την υπ' αριθ. οικ. 75724/1151/30.12.1983 κοινή απόφαση των Υπουργών Προεδρίας Κυβερνήσεως και Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος «Κωδικοποίηση, τροποποίηση και συμπλήρωση συλλογικών οργάνων Γνωμοδοτικής Αποφασιστικής αρμοδιότητας Υπουργείου Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος σε ενιαίο κείμενο» (ΦΕΚ 707/Β) και ειδικότερα το άρθρο 5.
6. Την από 14.6.1984 εισήγηση αιτιολογική έκθεση της Δ/σης Παραδοσιακών Οικισμών (Γ7).
7. Την υπ' αριθ. 352/1984 γνωμοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος.
8. Την υπ' αριθ. 302/1985 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας με πρόταση του Υπουργού Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος, αποφασίζουμε :

#### Άρθρο 1.

Χαρακτηρισμός διατηρητέων κτιρίων.

1. Χαρακτηρίζονται ως διατηρητέα τα παρακάτω κτίρια της περιοχής του Παλαιού Εμπορικού Κέντρου του σημερινού σχεδίου Αθηνών, που περιλαμβάνει από τις οδούς Αθηνών, Μητροπόλεως, Βουλής, Κολοκοτρώνης, Καρότση,

Παρασσού, Ευριπίδου, και Αθηνών, όπως τα κτίρια αυτά φαίνονται σημειωμένα με ανοικτό γαλάζιο χρώμα στο σχετικό προτύπο διάγραμμα με κλίμακα 1:1000 που έχει θεωρηθεί από τον Πρόεδό της Διευθύνσεως Πολιοδομικών Εφαρμογών και που συνοπτικό του αντίτυπο δημοσιεύεται με το παρόν διάταγμα.

### ΠΑΛΑΙΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ ΚΤΙΡΙΑ

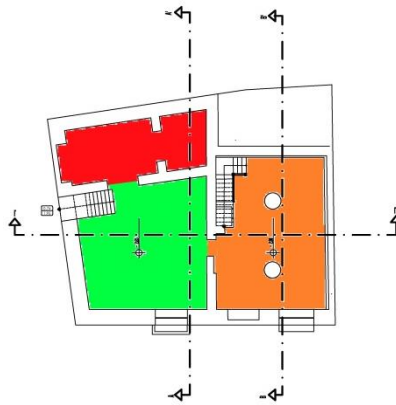
- |                       |                                |
|-----------------------|--------------------------------|
| 1. Μητροπόλεως        | 20- 22- 24                     |
| 2. Μητροπόλεως        | 30                             |
| 3. Μητροπόλεως        | 32                             |
| 4. Μητροπόλεως        | 34 και Πετράκη 9               |
| 5. Μητροπόλεως        | 38 και Πετράκη 13              |
| 6. Μητροπόλεως        | 40 και Πετράκη 15              |
| 7. Μητροπόλεως        | 44 και Πετράκη 19              |
| 8. Μητροπόλεως        | 48 και Φωκίωνος 1              |
| 9. "                  | 52 και Ευαγγελιστρίας 1        |
| 10. "                 | 54                             |
| 11. "                 | 56                             |
| 12. "                 | 58                             |
| 13. "                 | 66                             |
| 14. "                 | 68                             |
| 15. "                 | 72 και Χριστοπόλου 4           |
| 16. "                 | 74                             |
| 17. "                 | 78 και Λιόλων                  |
| 18. "                 | 80 και Λιόλων 11 - 13          |
| 19. "                 | 82                             |
| 20. "                 | 84 και Κηρυκείου               |
| 21. "                 | 86 και Κηρυκείου και Καλλίπου  |
| 22. Ερμού             | 11, Βουλής 20 και Πετράκη 2    |
| 23. "                 | 21                             |
| 24. "                 | 37 και Φωκίωνος 7              |
| 25. "                 | 41 και Ευαγγελιστρίας 4        |
| 26. "                 | 45                             |
| 27. "                 | 47                             |
| 28. "                 | 55 Χριστοπόλου και Μητροπόλεως |
| 29. "                 | 59                             |
| 30. "                 | 63                             |
| 31. "                 | 67                             |
| 32. "                 | 69                             |
| 33. "                 | 71                             |
| 34. "                 | 75 και Κηρυκείου               |
| 35. "                 | 79 και Καλλίπου                |
| 36. "                 | 81                             |
| 37. "                 | 83                             |
| 38. Πλ. Μοναστηρακίου | 2                              |
| 39. Ερμού             | 20 και Διομείας 1              |

## B2. ΚΤΙΡΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Όπως αναφέρθηκε και στη γενική περιγραφή, το υπό μελέτη κτίριο αποτελείται από 5 επίπεδα :

### B.2.1 ΥΠΟΓΕΙΟ

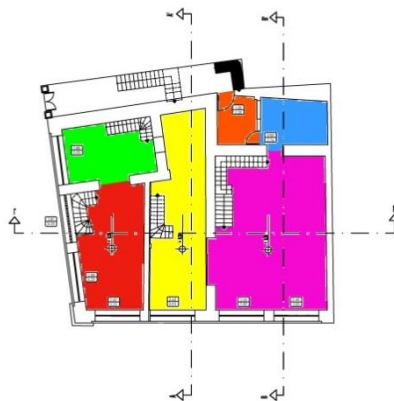
Το υπόγειο χωρίζεται σε 3 χώρους, στον ένα εκ των οποίων η πρόσβαση είναι εφικτή μέσω κλίμακας από το ένα κατάστημα του ισόγειου, ενώ στον άλλον μέσω ξεχωριστής εισόδου και κλίμακας. Στους 2 χώρους υπάρχουν ανοίγματα τύπου κουραγκλέ στην πλευρά της οδού Μητροπόλεως, τα οποία έχουν όμως κλειστεί πλήρως, και από την εξωτερική πλευρά δεν είναι καθόλου ορατά.



Εικόνα 19. Κάτοψη υπογείου

### B.2.2 ΙΣΟΓΕΙΟ

Το ισόγειο χωρίζεται σε 6 χώρους. Οι 4 είχαν εμπορική χρήση, και οι 2 αποτελούσαν βοηθητικό χώρο και WC ενός εξ αυτών, παρέχοντάς του και πρόσβαση στον ακάλυπτο χώρο στη βόρεια πλευρά του οικοπέδου. Κάθε κατάστημα έχει ξεχωριστή είσοδο.

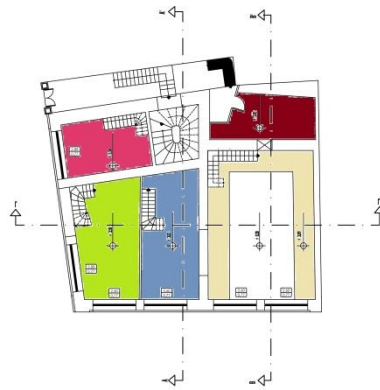


Εικόνα 20. Κάτοψη ισόγειου

### B.2.3 ΠΑΤΑΡΙΑ

Τα 5 πατάρια αποτελούσαν βοηθητικούς χώρους των καταστημάτων του ισόγειου, με τα 4 από αυτά να έχουν πρόσβαση μέσω κλιμάκων στο

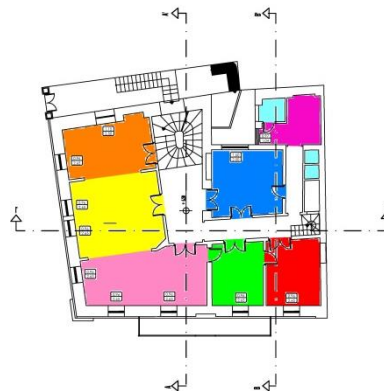
εσωτερικό του κάθε καταστήματος, και το ένα μέσω εξωτερικής κλίμακας από τον ακάλυπτο χώρο του οικοπέδου.



Εικόνα 21. Κάτοψη παταριών

#### B.2.4 ΟΡΟΦΟΣ

Ο όροφος αποτελείται από 7 χώρους που χρησιμοποιούνται ως γραφεία και συναφείς επαγγελματικές χρήσεις, και 3 WC. Η πρόσβαση σε αυτόν γίνεται μέσω εξωτερικής κλίμακας ως το επίπεδο των παταριών, κ έπειτα μέσω εσωτερικής κλίμακας, η οποία καταλήγει σε χωλ. Από εκεί υπάρχουν θύρες για την πρόσβαση στους 4 χώρους, εκ τω οποίων οι 3 διαχωρίζονται με ανοιγόμενες ξύλινες κατασκευές, οπότε μπορούσαν να λειτουργήσουν και ως ένας ενιαίος χώρος, και σε ένα ακόμη χωλ. Μέσω του συγκεκριμένου χωλ υπάρχει πρόσβαση και στους υπόλοιπους χώρους, στα WC, καθώς και στην κλίμακα ανόδου στο δώμα. Οι δυο από τους χώρους αυτούς επικοινωνούν με θύρες. Ο χώρος, ο οποίος βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα του κτιρίου, που λειτουργούσε ως κουζίνα, περιλαμβάνει και το ένα WC, το οποίο αποτελεί προσθήκη, και προκειμένου να συμβεί αυτό έχει χτιστεί το μεγαλύτερο κομμάτι της εξωστόθυρας που υπήρχε στο σημείο, έχοντας ουσιαστικά δημιουργηθεί ένας φεγγίτης. Την ίδια στιγμή, η δεύτερη εξωστόθυρα που υπήρχε στην πλευρά αυτή έχει μετατραπεί σε παράθυρο, με χτίσιμο του μισού ανοίγματος, και έχει τοποθετηθεί μαρμάρινος λουτήρας.

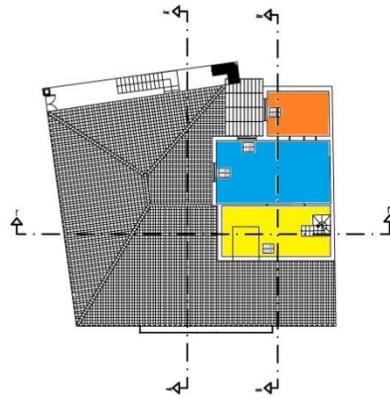


Εικόνα 22. Κάτοψη ορόφου



### B.2.5 ΔΩΜΑ

Στο δώμα δυστυχώς η πρόσβαση δεν κατέστη δυνατή, λόγω της κακής κατάστασης στην οποία βρίσκεται η ξύλινη κλίμακα που οδηγεί σε αυτή, αλλά σύμφωνα με παλαιότερη μελέτη που έχει γίνει στο κτίριο αποτελείται από 3 χώρους με μια μικρή διαφορά στάθμης μεταξύ τους, της τάξεως των 0,40cm.



Εικόνα 23. Κάτοψη δώματος

### Β3. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Στο κτίριο είναι ευδιάκριτος ο νεοκλασικός του χαρακτήρας, παρόλα αυτά δεν παρατηρείται ο πλούσιος διάκοσμος που φέρουν άλλα κτίρια της αντίστοιχης περιόδου.

Η κάτοψη του κτιρίου είναι τραπεζοειδούς σχήματος. Το ισόγειο και ο όροφος δεν έχουν ογκοπλαστικές διαφορές, αλλά παρατηρείται η απαραίτητη για το δογματικό κλασικισμό οριζόντια κατά όροφο διάιρεση, με τοποθέτηση διαχωριστικού γεισώματος μεταξύ τους, η οποία και τρέχει στο ύψος του πατώματος του ορόφου.

Οι δύο κύριες όψεις (επί των οδών Μητροπόλεως και Κηρυκείου) είναι σχεδόν ισότιμες αισθητικά. Δημιουργείται ένα οπτικό κέντρο βάρους με την αισθητή διαφοροποίηση του κεντρικού τμήματός τους, με σύμπτυξη δηλαδή των μεσαίων ανοιγμάτων, κάτι που επιφέρει την οπτική απομόνωση του κεντρικού τμήματος, καθώς και τη συγκρότηση σε κατακόρυφες ενότητες των στοιχείων που αντιστοιχούν σε πλαϊνούς άξονες.



Εικόνα 24. Όψη επί της οδού Μητροπόλεως



Εικόνα 25. Όψη επί της οδού Κηρυκείου



Επιπλέον, γίνεται τονισμός του μεσαίου τμήματος της κύριας όψης (επί της οδού Μητροπόλεως) με την προσθήκη εξώστη με περίτεχνα σιδερένια σφυρήλατα κιγκλιδώματα, ενώ ανάμεσα στα δύο ανοίγματα που βαίνουν στο συγκεκριμένο εξώστη έχει τοποθετηθεί «τυφλό» παράθυρο, το οποίο είναι εντελώς εικονικό, και συμπληρώνει το αρμονικό σύνολο των στοιχείων



Εικόνα 26. Λεπτομέρεια νότιας όψης

Στο ισόγειο τα ανοίγματα είναι μεγάλα και συνεχόμενα, καθώς διαμορφώνουν τις βιτρίνες των καταστημάτων, ένα χαρακτηριστικό που παρατηρείται στους εμπορικούς δρόμους της Αθήνας, διαμορφώνοντας μια ιδιαίτερη εικόνα δομημένου χώρου.



Εικόνα 28. Λεπτομέρεια ανοιγμάτων δυτικής όψης



Εικόνα 27. Λεπτομέρεια ανοιγμάτων ισόγειου νότιας όψης

Τα ανοίγματα του ορόφου τονίζονται με κορνίζες, οι οποίες έχουν δημιουργηθεί με τη μέθοδο των «τραβηχτών» κονιαμάτων. Το πάνω τμήμα τους επεκτείνεται λίγο δεξιά και αριστερά σε σχέση με τα κάθετα τμήματα του πλαισίου. Η όλη πλαστική συγκρότηση των ανοιγμάτων εδράζεται οπτικά στο υποκείμενο διαχωριστικό, μεταξύ των ορόφων, γείσο. Κάτω από την

ποδιά των παραθύρων σχηματίζεται ένα είδος θωρακίου, το οποίο όμως δε φέρει κάποια διακόσμηση. Τα κουφώματα είναι ξύλινα με εξώφυλλα γαλλικού τύπου.



Εικόνα 29. Λεπτομέρεια ανοίγματος ορόφου

Τα ανοίγματα του ισογείου διαχωρίζονται με παραστάδες επενδεδυμένες με μάρμαρο, που φέρουν απλή επίστεψη, ενώ η γωνία που σχηματίζεται από τις δύο όψεις τονίζεται ακόμη περισσότερο, και είναι επενδεδυμένη με επίχρισμα διακοσμημένο με την τεχνική αρτιφισιέλ. Το πάνω τμήμα των ανοιγμάτων αυτών είναι διακοσμημένο με περίτεχνα σιδερένια σφυρήλατα κιγκλιδώματα.



Εικόνα 30. Λεπτομέρεια ανοιγμάτων ισογείου

Στην επίστεψη του ορόφου τρέχει απλό γείσο, και τα ακροκέραμα της στέγης, η οποία αποτελείται από βυζαντινού τύπου κεραμίδια, είναι πυκνά τοποθετημένα, κάτι που αποτελεί ένα ουσιώδες γνώρισμα του αθηναϊκού κλασικισμού.

Στην οδό Κηρυκειού βρίσκεται η είσοδος του ακαλύπτου, η οποία είναι σιδερένια σφυρήλατη, με μικρά διακοσμητικά στοιχεία, και αποτελείται από δύο φύλλα.



Εικόνα 31. Λεπτομέρεια βόρειας όψης



Εικόνα 32. Λεπτομέρεια σιδερένιας εισόδου

Η βόρεια όψη που «βλέπει» στον ακάλυπτο, δεν έχει κανένα απολύτως διακοσμητικό στοιχείο, ούτε τα ανοίγματα είναι τοποθετημένα με συμμετρία.

Στο εσωτερικό του κτιρίου δεν υπάρχουν πάρα πολλά ενδιαφέροντα διακοσμητικά στοιχεία, παρά μόνο περίτεχνες οροφोगραφίες με φυτικά μοτίβα, επηρεασμένα από το στυλ της art nouveau. Επιπροσθέτως, σε σημεία των τοίχων που έχουν καταστραφεί οι μεταγενέστεροι χρωματισμοί αποκαλύπτονται ζωγραφιστές διακοσμητικές ταινίες.

Τα κουφώματα είναι όλα ξύλινα ταμπλαδωτά, τυποποιημένης μορφής.



Εικόνα 33. Λεπτομέρεια οροφोगραφίας



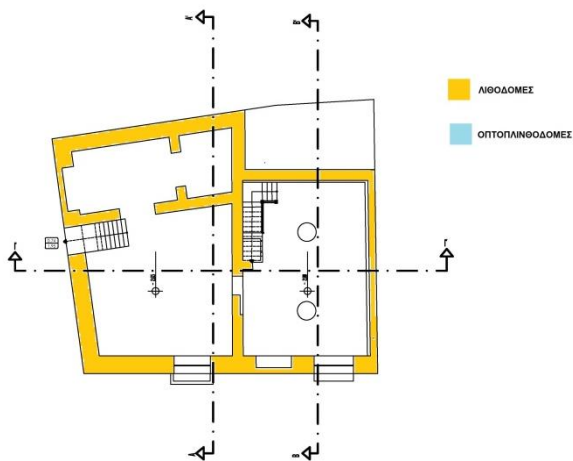
## B4. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

### B.4.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΕΩΝ

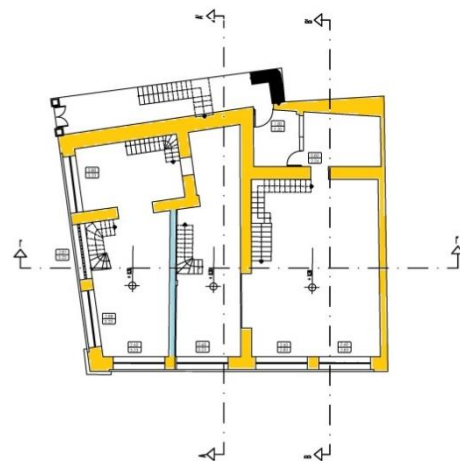
Η πρόσβαση στη θεμελίωση δυστυχώς δεν ήταν δυνατή στα πλαίσια της θεωρητικής μελέτης, γι'αυτό και δεν μπορεί να μελετηθεί σε βάθος τόσο η κατάσταση, όσο και η μορφή τους. Δεν παρατηρούνται πάντως ρωγμές σε χαμηλό επίπεδο, που να υποδηλώνουν την κακή κατάσταση αυτών.

### B.4.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΦΕΡΟΝΤΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

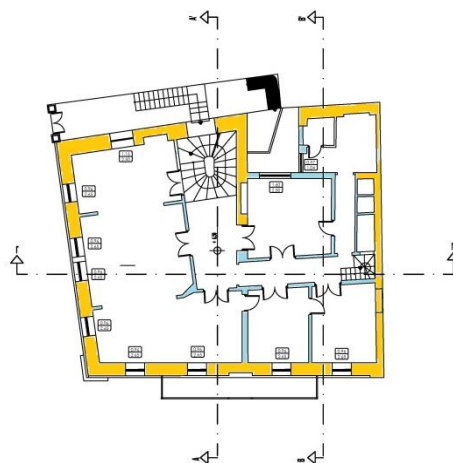
Ο φέρων οργανισμός αποτελείται σε όλα τα επίπεδα από την περιμετρική τοιχοποιία, η οποία είναι κατασκευασμένη από λιθοδομή, και έχει πλάτος στο υπόγειο 0,80-0,90m και στο ισόγειο και τον όροφο 0,60-0,65m. Εκτός από την περιμετρική τοιχοποιία, ως φέρον στοιχείο λειτουργούν και οι διαχωριστικοί τοίχοι, από λιθοδομή πάχους 0,50-0,60m σε υπόγειο, ισόγειο και όροφο, και από οπτόπλινθους, πάχους 0,10m, στο ισόγειο και τον όροφο.



Εικόνα 34. Κάτοψη υπογείου



Εικόνα 35. Κάτοψη ισόγειου



Εικόνα 36. Κάτοψη ορόφου

### Β.4.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΙΧΟΠΟΙΙΑΣ

Όπως προαναφέρθηκε, η εξωτερική τοιχοποιία του κτηρίου, καθώς και κάποιοι εσωτερικοί τοίχοι, αποτελούνται από λιθοδομή, το πάχος της οποίας κυμαίνεται από 0,50m έως 0,90m. Οι εσωτερικοί τοίχοι αποτελούνται από οπτοπλινθοδομή πάχους 0,10m. Επίσης, σε κάποια σημεία το πάχος είναι μικρότερο, καθώς υπήρχαν εντοιχισμένες ντουλάπες.



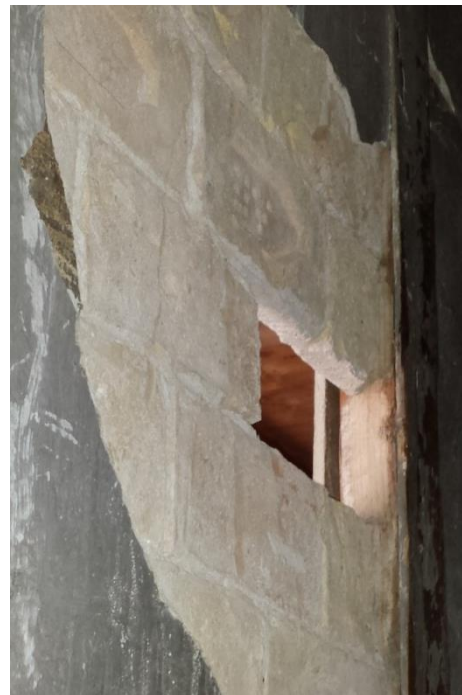
Εικόνα 37. Λεπτομέρεια οπτοπλινθοδομή (α)



Εικόνα 38. Λεπτομέρεια λιθοδομής



Εικόνα 40 . Λεπτομέρεια οπτοπλινθοδομή (β)



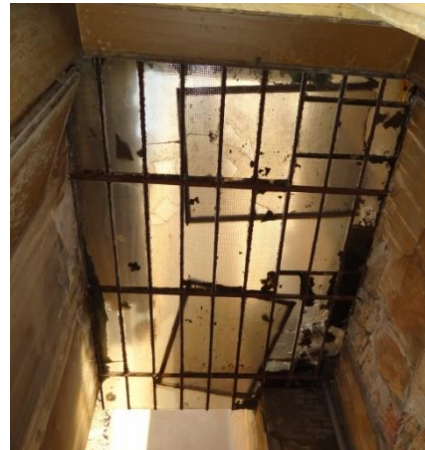
Εικόνα 39. Λεπτομέρεια οπτοπλινθοδομή (γ)

#### Β.4.4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΤΕΓΗΣ

Η στέγαση του κτιρίου γίνεται με κεραμοσκεπή επικαλυμμένη με κεραμίδια βυζαντινού τύπου, και το σχήμα της φαίνεται αναλυτικότερα στην κάτωψη στέγης. Δυστυχώς η πρόσβαση στη στέγη δεν ήταν εφικτή, και ως εκ τούτου δεν είναι δυνατόν να γίνει αναφορά στις κατασκευαστικές της λεπτομέρειες. Επιπλέον, στη βόρεια πλευρά υφίσταται στέγαστρο που αποτελείται από σιδερένιο πλαίσιο με γυαλί. Τέλος, έχει τοποθετηθεί μεταγενέστερα ένα υπόστεγο στη νότια όψη, κατασκευασμένο από νοβοπάν.



Εικόνα 41. Λεπτομέρεια στεγάστρου νότιας όψης



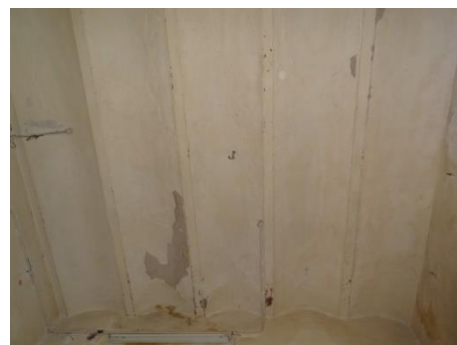
Εικόνα 42. Λεπτομέρεια γυάλινου στεγάστρου βόρειας πλευράς

#### Β.4.5 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΡΟΦΩΝ

Οι οροφές αποτελούν ουσιαστικά το κάτω μέρος των ξύλινων πατωμάτων του κτηρίου. Στο υπόγειο είναι εμφανείς οι δοκοί στήριξης, και οι σανίδες, ενώ στους χώρους (γ.2, γ.3) των παταριών και του ισόγειου και τους χώρους (δ.1, δ.2, δ.3) του ορόφου του αυτά τα στοιχεία έχουν καλυφθεί με σανίδες, και έχει δημιουργηθεί ένα είδος τσατμά, το οποίο έχει καλυφθεί με λεπτό επίχρισμα και έχει διακοσμηθεί με περίτεχνες οροφολογραφίες. Μοναδική εξαίρεση αποτελούν οι χώροι (δ.4, δ.5), όπου βλέπουμε δοκούς ανάμεσα στις οποίες δημιουργούνται θολοειδείς μορφές. Τέλος, στο ισόγειο ο χώρος (β.1) έχει οροφή από οπλισμένο σκυρόδεμα, πιθανόν ως μεταγενέστερη παρέμβαση.



Εικόνα 44. Κατασκευαστική λεπτομέρεια οροφής



Εικόνα 43. Κατασκευαστική λεπτομέρεια οροφής χώρου (δ.4)



#### Β.4.6 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΝΟΙΓΜΑΤΩΝ-ΚΟΥΦΩΜΑΤΩΝ

Στο κτίριο υπάρχουν κάποιοι βασικοί τύποι κουφωμάτων, οι οποίοι επαναλαμβάνονται. Στις όψεις, όσον αφορά τον όροφο, κυριαρχούν οι ταμπλαδωτές εξωστόθυρες με γαλλικά εξώφυλλα και τα παράθυρα με γαλλικά εξώφυλλα, όλα κατασκευασμένα από ξύλο, ενώ στο ισόγειο, λόγω και της χρήσης που είχε ως χώρος καταστημάτων, έχουμε μεγάλα ανοίγματα με ξύλινο κάσωμα και υαλοπίνακες με πλαίσια αλουμινίου και ξύλου. Στο επάνω μέρος τους καλύπτονται με περίτεχνα κιγκλιδώματα, ενώ στο κάτω με ρολά αλουμινίου, συμπαγή, εκτός από τρία, τα δύο κεντρικά επί της οδού Μητροπόλεως, τα οποία καλύπτονται από ρολά από πλέγμα, και το κεντρικό της οδού Κηρυκείου, το οποίο καλύπτεται με ξύλινα ταμπλαδωτά εξώφυλλα, ενώ η πόρτα που οδηγεί στο υπόγειο είναι ξύλινη ταμπλαδωτή με πλέγμα. Στο ισόγειο, επί της οδού Κηρυκείου, δεσπόζει και η σφυρήλατη εξώθυρα. Όπως αναφέρει και ο κύριος Σωτηρακόπουλος στην «Αναδρομή Δρακοπούλειου Κληροδοτήματος, Περιουσία των Θεοκτιστιανών, Ιούλιος 1994 – Αύγουστος 2014», ``αφαίρεσαν τη σκαλιστή πόρτα μαζί και την κάσα που είχε φτιαχτεί από ειδικό εισαγόμενο ξύλο και επικοινωνούσε τον 1ο & τον 2ο όροφο.``



Εικόνα 46. Λεπτομέρεια ξύλινου ταμπλαδωτού εξωφύλλου δυτικής όψης



Εικόνα 45. Λεπτομέρεια ανοιγμάτων ισόγειου νότιας όψης



Εικόνα 47. Λεπτομέρεια ανοιγμάτων ορόφου δυτικής όψης

Ομοίως, στο εσωτερικό του κτιρίου, οι βασικοί τύποι κουφωμάτων που συναντώνται είναι η δίφυλλη και η μονόφυλλη ξύλινη ταμπλαδωτή θύρα, ενώ στο υπόγειο συναντώνται και δύο ανοίγματα τύπου «κουραγκλέ», το άνοιγμα των οποίων στο ισόγειο έχει καλυφθεί πλήρως.



Εικόνα 49. Λεπτομέρεια ξύλινης μονόφυλλης & δίφυλλης



Εικόνα 48. Λεπτομέρεια ανοιγματος τύπου "κουραγκλέ" υπογείου



Εικόνα 50. Λεπτομέρεια καλυμμένου ανοιγματος "κουραγκλέ" υπογείου

Ακόμη έχει γίνει προσθήκη ενός wc, και προκειμένου να συμβεί αυτό έχει χτιστεί το μεγαλύτερο κομμάτι της εξωστόθουρας που υπήρχε στο σημείο, έχοντας ουσιαστικά δημιουργηθεί ένας φεγγίτης. Την ίδια στιγμή, η δεύτερη εξωστόθουρα που υπήρχε στην πλευρά αυτή έχει μετατραπεί σε παράθυρο, με χτίσιμο του μισού ανοίγματος, και έχει τοποθετηθεί μαρμάρινος λουτήρας.



Εικόνα 52. Λεπτομέρεια κλεισμένων ανοιγμάτων (εξωτερική πλευρά)



Εικόνα 51. Λεπτομέρεια κλεισμένων ανοιγμάτων (εσωτερικά)

#### Β.4.7 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΠΙΧΡΙΣΜΑΤΩΝ

Όλη τοιχοποιία είναι επιχρισμένη, και εικάζεται ότι όλα τα επιχρίσματα, τόσο εξωτερικά, όσο και εσωτερικά. Τα επιχρίσματα αποτελούνται από ασβεστοκονίαμα σε συνδυασμό με άμμο και πολύ μικρά αδρανή. Στις εξωτερικές δύο όψεις του ισογείου όμως, τα τμήματα ανάμεσα στα ανοίγματα των καταστημάτων είναι επενδεδυμένα με λευκό μάρμαρο.



Εικόνα 54. Λεπτομέρεια επιχρίματος



Εικόνα 53. Λεπτομέρεια μαρμαρίνης επένδυσης



#### B.4.8 ΔΑΠΕΔΑ

Τα δάπεδα του ισογείου και του ορόφου είναι ξύλινα, από σανίδες πάχους 0,15m, με μόνες εξαιρέσεις το δεύτερο κατάστημα του ισογείου, στο οποίο έχει τοποθετηθεί συνθετικό δάπεδο με όψη πλακιδίων, το wc του 1ου καταστήματος που έχει επίστρωση σκυροδέματος, όπως και ο χώρος της κουζίνας στον όροφο, καθώς και ο διάδρομος που οδηγεί σε αυτή. Να σημειωθεί ότι στο δάπεδο του ισογείου έχει γίνει επιπλέον ενίσχυση με τοποθέτηση μεταλλικών δοκών. Το δάπεδο του υπογείου αποτελείται από πέτρινη πλακόστρωση.



Εικόνα 56. Λεπτομέρεια πλαστικής επικάλυψης δαπέδου



Εικόνα 55. Λεπτομέρεια ξύλινου δαπέδου



Εικόνα 57. Λεπτομέρεια πλακόστρωσης υπογείου



Εικόνα 58. Λεπτομέρεια επίστρωσης από σκυρόδεμα

#### Β.4.9 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΛΙΜΑΚΩΝ

Στο κτίριο διακρίνονται 10 κλίμακες. Η πρώτη είναι χτιστή, και συνδέει το υπόγειο με την οδό Κηρυκείου, ενώ υπάρχει και άλλη μια, ξύλινη με σκαλιστά κάγκελα, που συνδέει το υπόγειο με το πρώτο κατάστημα.



Εικόνα 59. Λεπτομέρεια χτιστή κλίμακα υπογείου



Εικόνα 60. Λεπτομέρεια ξύλινη σκάλα υπογείου

Οι 4 οδηγούν από τους χώρους των καταστημάτων στα πατάρια, εκ των οποίων οι δύο είναι ξύλινες με σκαλιστά κάγκελα, ενώ οι άλλες δύο είναι σιδηροκατασκευές με ξύλινα πατήματα.



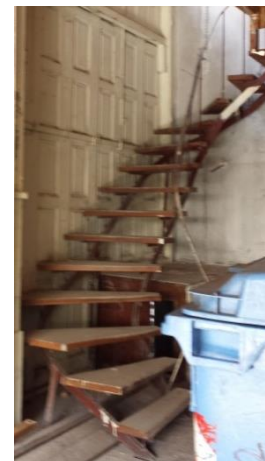
Εικόνα 64. Κλίμακα χώρου β.3



Εικόνα 63. Κλίμακα χώρου β.4



Εικόνα 62. Κλίμακα χώρου β.6



Εικόνα 61. Κλίμακα χώρου β.5

Έπειτα, έχουμε στον ακάλυπτο δύο σιδερένιες, μια που οδηγεί στο πατάρι, και μία καινούρια, που οδηγεί στο κλιμακοστάσιο για τον όροφο. Η συγκεκριμένη σκάλα έχει τοποθετηθεί για να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε μηχανικούς και εργάτες που θα κάνουν τη μελέτη και την αποκατάσταση του κτιρίου. Όπως αναφέρει και ο κύριος Σωτηρακόπουλος στην «Αναδρομή Δρακοπούλειου Κληροδοτήματος, Περιουσία των Θεοκτιστιανών, Ιούλιος 1994 – Αύγουστος 2014», ``...μέσα στο 2009 το κτίριο λεηλατήθηκε, και το έκαναν μη επισκέψιμο, αφαίρεσαν τη μαρμάρινη σκάλα, που τα σκαλιά της ήταν ειδικά επεξεργασμένα από μάρμαρο Πεντέλης. Μαζί αφαίρεσαν και τα μασίφ κάγκελα της σκάλας, που ήταν διακοσμημένα με διάφορες περικεφαλαίες. `` , ``...το πιο χειρότερο και απαράδεκτο είναι ότι αφού λεηλάτησαν την είσοδο και όλο το διάκοσμο του ημιορόφου, έκτισαν τη λεηλατημένη είσοδο με τούβλα και τη σοβάτισαν, ώστε να μην μπορεί κανένας να επικοινωνήσει με τους πάνω ορόφους του κτιρίου...`` .



Εικόνα 65. Λεπτομέρεια προσωρινή κλίμακα προς όροφο



Εικόνα 66. Λεπτομέρεια σιδερένια κλίμακα προς πατάρι

Για την άνοδο στον όροφο, από το επίπεδο του ημιορόφου, υπάρχει μεγάλη ξύλινη γυριστή σκάλα. Η τελευταία κλίμακα που συναντάμε είναι η ξύλινη, αρκετά απότομη, που οδηγεί στο δώμα.



Εικόνα 68. Λεπτομέρεια ξύλινη κλίμακα προς δώμα



Εικόνα 67. Λεπτομέρεια ξύλινη γυριστή κλίμακα προς όροφο



#### B.4.10 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Το κτίριο δε φέρει κάποια ιδιαίτερη διακόσμηση. Εξωτερικά στις όψεις διακρίνουμε τραβηχτές κορνίζες στα ανοίγματα (2), οριζόντιο γείσο στη επίστεψη (1), επίκρανα στις κολώνες του ισογείου (4), ανάμεσα στα ανοίγματα, καθώς και ένα γείσο στο επίπεδο του ορόφου (3). Επίσης, χαρακτηριστική είναι η επένδυση των κολώνων του ισογείου με μάρμαρο. Η στέγη καταλήγει σε σειρά από ακροκέραμα (5), και τα κιγκλιδώματα του εξώστη είναι σφυρήλατα και φέρουν διάκοσμο από μαιάνδρους και ανθέμια. Εσωτερικά βλέπουμε οροφोगραφίες με φυτικά μοτίβα, χαρακτηριστικά της art nouveau, καθώς και κάποιες διακοσμητικές ταινίες σε σημεία που έχει γίνει αποφλοίωση των πιο πρόσφατων χρωματισμών.



Εικόνα 69. Λεπτομέρειες δυτικής όψης: 1) Γείσο επίστεψης, 2) Τραβηχτές κορνίζες ανοιγμάτων, 3) Γείσο στο επίπεδο του ορόφου, 4) Επίκρανα στις κολώνες, 5) Ακροκέραμα



Εικόνα 72. Λεπτομέρεια χυτοσιδηρού εξώστη



Εικόνα 71. Λεπτομέρεια διακοσμητική τοιχογραφία



Εικόνα 70. Λεπτομέρεια οροφोगραφία

#### Β.4.11 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΧΡΩΜΑΤΙΣΜΩΝ

Το κτίριο εξωτερικά είναι χρωματισμένο στο χρώμα της μανόλιας, και πιθανολογείται ότι πρόκειται για τον αρχικό χρωματισμό, καθώς δεν παρατηρούνται παλαιότερες στρώσεις κάτω από το επιφανειακό στρώμα παρά μόνο το αρχικό επίχρισμα, ενώ συνάδει και με τα πρότυπα της εποχής κατασκευής του.



Εικόνα 73. Λεπτομέρεια εξωτερικού χρωματισμού

Εσωτερικά στο υπόγειο διακρίνουμε τουλάχιστον 3 στρώσεις χρωμάτων, και σε κάποια σημεία αποκαλύπτονται προγενέστερες τοιχογραφίες με φυτικά θέματα.



Εικόνα 74. Λεπτομέρεια χρωματισμών υπογείου

Στο ισόγειο και στα πατάρια, λόγω αλλαγής χρήσης των χώρων των καταστημάτων μέχρι και πρόσφατα, έχουν περαστεί αλλεπάλληλες στρώσεις χρωμάτων, αλλά έχουν διατηρηθεί οι περίτεχνες οροφολογραφίες που προαναφέρθηκαν.



Εικόνα 75. Λεπτομέρειες χρωματισμών ισόγειου



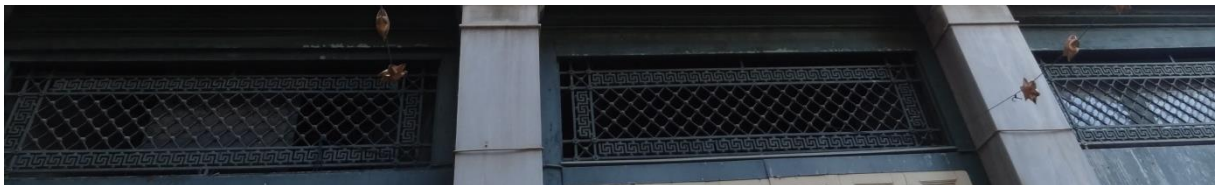
Στον όροφο διακρίνουμε διάφορες στρώσεις χρωμάτων, με πιο πρόσφατο το συνδυασμό λευκού με ώχρα ή πράσινο και κομμάτια προγενέστερης διακοσμητικής ταινίας χρώματος γκρι και μαύρου.



Εικόνα 76. Λεπτομέρειες χρωματισμών ορόφων

#### **B.4.12 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΙΓΚΛΙΔΩΜΑΤΩΝ**

Τα κιγκλιδώματα του εξώστη είναι μεταλλικά σφυρήλατα, περίτεχνης μορφής, όπως και τα μεταλλικά διακοσμητικά στοιχεία της κεντρικής θύρας-εισόδου, όπως και άλλων θυρών του ισογείου.



Εικόνα 77. Λεπτομέρεια μεταλλικών διακοσμητικών θυρών ισογείου



Εικόνα 78. Λεπτομέρεια εξώστης

#### Β.4.13 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΑΤΑΡΙΩΝ

Στο κτίριο υπάρχουν 5 πατάρια. Το πρώτο βρίσκεται στο πρώτο κατάστημα, και είναι εξολοκλήρου ξύλινης μεταγενέστερης κατασκευής, αν κρίνουμε από την κατάσταση των ξύλων, ενώ υπάρχει ακόμη ένα, ξύλινης κατασκευής και αυτό, αλλά ανήκει στην αρχική φάση κατασκευής του κτιρίου, στη βόρεια πλευρά του κτηρίου, το οποίο επικοινωνούσε με αυτό, αλλά η πόρτα αυτή έχει κτιστεί. Παρόλα αυτά, υπάρχει πρόσβαση σε αυτό μέσω εξωτερικής μεταλλικής κλίμακας.



Εικόνα 80. Λεπτομέρεια πατάρι πρώτου καταστήματος



Εικόνα 79. Λεπτομέρεια παταριού βόρειας πλευράς

Το επόμενο βρίσκεται στο δεύτερο κατάστημα, ξύλινης κατασκευής, με ξύλινη κλίμακα, που πιθανολογούμε ότι δεν ανήκει στην αρχική φάση κατασκευής του κτιρίου, και έχει ενισχυθεί με μεταλλικές δοκούς, ενώ είναι καλυμμένο με μοκέτα. Επίσης, είχε γίνει και επέκταση από νοβοπάν που βασίζεται σε μεταλλική κατασκευή.



Εικόνα 82. Λεπτομέρεια μεταλλικές δοκοί στήριξης δευτέρου παταριού



Εικόνα 81. Λεπτομέρεια δεύτερο πατάρι

Στο τρίτο κατάστημα συναντάμε το επόμενο πατάρι, μεταγενέστερης κατασκευής, το οποίο στηρίζεται σε σιδηροκατασκευή, με μεταλλική σκάλα με ξύλινα πατήματα και επικάλυψη από πλαστικό δάπεδο.



Εικόνα 84. Λεπτομέρεια πατώματος τρίτου παταριού



Εικόνα 83. Λεπτομέρεια τρίτου παταρι

Στο τέταρτο κατάστημα βρίσκουμε και το τελευταίο πατάρι, επίσης ξύλινης κατασκευής με ξύλινη κλίμακα, που μάλλον ανήκει στην αρχική φάση κατασκευής, το οποίο είναι καλυμμένο με μοκέτα.



Εικόνα 86. Λεπτομέρεια πατώματος τέταρτου παταριού



Εικόνα 85. Λεπτομέρεια πατώματος τέταρτου παταριού



## B.5 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ

### B.5.1 ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ

Όπως έχει προαναφερθεί και στο κεφάλαιο της κατασκευαστικής ανάλυσης, η μελέτη της θεμελίωσης του κτιρίου δεν κατέστη δυνατή. Παρόλα αυτά, στους χώρους του υπογείου δεν παρατηρούνται σημαντικές φθορές και ρωγμές σε χαμηλό επίπεδο που να υποδηλώνουν την κακή κατάσταση αυτών. Λαμβάνοντας υπόψη τόσο τη σεισμική δραστηριότητα της περιοχής, όσο και την παλαιότητα του κτιρίου, πιθανολογείται ότι θα υπάρχουν έστω και μικρές φθορές σε αυτά.

### B.5.2 ΦΕΡΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

Ο φέρων οργανισμός, δηλαδή η περιμετρική φέρουσα τοιχοποιία, δε φέρει σημαντικές φθορές στο σύνολό της. Πιο συγκεκριμένα, οι φθορές που παρατηρούνται είναι κάποιες τριχοειδείς ρωγμές σε διάφορα σημεία, αλλά και τοπική κατάρρευση επιχρίσματος στο υπόγειο, και στη βόρεια εξωτερική όψη, χωρίς όμως να έχει προκληθεί σοβαρή ζημιά στη λιθοδομή που έχει αποκαλυφθεί.



Εικόνα 88. Λεπτομέρεια κατάρρευση επιχρίσματος υπογείου



Εικόνα 87. Λεπτομέρεια κατάρρευση επιχρίσματος βόρειας όψης

### B.5.3 ΤΟΙΧΟΠΟΙΙΑ

Η φέρουσα περιμετρική τοιχοποιία εμφανίζει τις φθορές που αναφέρθηκαν παραπάνω. Τα ίδια παρατηρούνται και στους διαχωριστικούς τοίχους, δηλαδή τριχοειδείς ρωγμές, τοπική αποφλοιώση και κατάρρευση επιχρίσματος, φέρουν και οπές, λόγω της δειγματοληψίας που έχει γίνει από το Υπουργείο Πολιτισμού. Ακόμη παρατηρείται βιοδιάβρωση, και πιο

συγκεκριμένα επικαθίσεις σωματιδίων, ανάπτυξη βρυοφύτων και μούχλα λόγω της υγρασίας, κυρίως στο υπόγειο. Τέλος, έχουν αφαιρεθεί οι μάλλον ξύλινες εντοιχισμένες ντουλάπες, και έχει αποκαλυφθεί η λιθοδομή.



Εικόνα 91. Λεπτομέρεια αφαιρεμένης ντουλάπας



Εικόνα 90. Λεπτομέρεια τριχοειδής ρωγμή



Εικόνα 89. Λεπτομέρεια βιοδιάβρωση, μούχλα

#### B.5.4 ΣΤΕΓΗ

Η πρόσβαση στη στέγη δεν ήταν δυνατή, αλλά λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν παρατηρούνται σημαντικές φθορές στην οροφή του ορόφου, μπορούμε να υποθέσουμε ότι είναι σε πάρα πολύ καλή κατάσταση.

#### B.5.5 ΟΡΟΦΕΣ

Η οροφή του υπογείου είναι ουσιαστικά το κάτω μέρος του πατώματος του ισόγειου, χωρίς κάποια επικάλυψη, οπότε η κατάστασή του θα αναλυθεί στο κομμάτι των δαπέδων. Βέβαια, σε κάποια σημεία διακρίνεται ξύλινος κάρναβος, που υποθέτουμε ότι εξυπηρέτούσε τη στήριξη ψευδοροφής.



Εικόνα 92. Λεπτομέρεια ξύλινος κάρναβος οροφής υπογείου

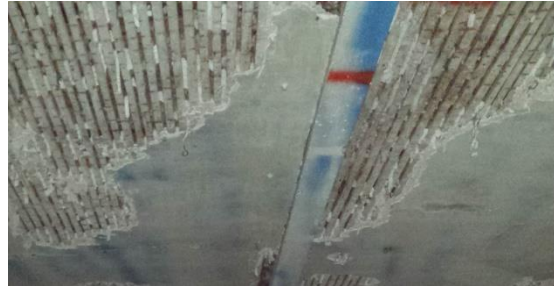
Στο ισόγειο, στον χώρο (γ.4, γ.5), στις οροφές είναι επίσης το εμφανές κάτω μέρος του πατώματος του ορόφου, καθώς φαίνεται να έχει καθαιρεθεί ο τσατμάς με το επίχρισμα είναι εμφανή τα σημάδια ύπαρξής τους και στο σημείο που οι τοίχοι συναντούν τον ξυλότυπο, αλλά και από τις πρόκες στις ξύλινες δοκούς. Αντίθετα τα καταστήματα (β.4, β.5), έχουν



οροφή από τσατμά και επίχρισμα, ενώ στον χώρο (β.3) η οροφή φαίνεται να έχει αποκατασταθεί στο πρόσφατο παρελθόν, με διατήρηση των τμημάτων που φέρουν οροφografίες με φυτικά μοτίβα σε art nouveau. Παρόλα αυτά, βλέπουμε φθορές, όπως τριχοειδείς ρωγμές και ρηγματώσεις στο επίχρισμα, αλλά και αποκόλληση αυτού, με αποτέλεσμα να αποκαλυφθεί ο τσατμάς με τον οποίο έχει καλυφθεί το κάτω μέρος του πατώματος του ορόφου.



Εικόνα 93. Λεπτομέρεια υπολείμματα τσατμά οροφής



Εικόνα 94. Λεπτομέρεια αποκόλλησης επιχρίσματος οροφής

Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και στους χώρους (δ.2, δ.3) του ορόφου. Αντίθετα, στους χώρους (δ.1, δ.4), οι οροφές είναι σε καλύτερη κατάσταση, και οι φθορές που παρατηρούνται είναι αποφλοιώση επιχρίσματος και τριχοειδείς ρωγμές. Τέλος, στο χώρο της κουζίνας (δ.5), η οροφή έχει εκτεταμένες φθορές σε ένα της τμήμα, με έντονη την παρουσία της υγρασίας, ενώ γενικά παρατηρείται αποφλοιώση του επιχρίσματος με διαβαθμίσεις, με αποτέλεσμα να έχει αρχίσει να γίνεται εμφανής η οπτοπλινθοδομή. Όσο αφορά το δώμα, η μελέτη του δεν κατέστη δυνατή.



Εικόνα 95. Λεπτομέρεια αποκόλλησης επιχρίσματος οροφής



Εικόνα 96. Λεπτομέρεια ορόφου κουζίνας

### B.5.6 ΕΠΙΧΡΙΣΜΑΤΑ

Τα επιχρίσματα έχουν υποστεί κακώσεις με την πάροδο του χρόνου. Σε αρκετά τμήματα παρατηρείται αποφλοιώσή τους, ενώ σε κάποια άλλα κατάρρευσή τους. Αρκετές είναι και οι τριχοειδείς ρωγμές που υπάρχουν, ενώ παρατηρείται και βιοδιάβρωση με ανάπτυξη

βρυσφύτων, επικαθίσεις σωματιδίων από την ατμόσφαιρα (ας μην ξεχνάμε ότι το κτίριο βρίσκεται στον αστικό ιστό), καθώς και σημάδια από την υγρασία.



Εικόνα 97. Λεπτομέρεια αποφλοίωση επιχρίσματος

### B.5.7 ΔΑΠΕΔΑ

Ο ξύλινος σκελετός των δαπέδων είναι σε πολύ καλή κατάσταση σε όλα τα επίπεδα του κτιρίου, αλλά οι ξύλινες σανίδες έχουν αρκετές φθορές, και κάποιες έχουν αφαιρεθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού, λόγω δειγματοληψίας που έχει γίνει, και προκειμένου να γίνει έλεγχος του σκελετού και της κατάστασής του εσωτερικά.



Εικόνα 98. Λεπτομέρεια δειγματοληψία πατώματος

Όσο αφορά το δάπεδο του ισογείου, έχουν ενισχυθεί με δοκούς από χάλυβα, και στο χώρο του ενός καταστήματος οι σανίδες έχουν επικάλυψη πλαστικού δαπέδου, το οποίο όμως φέρει εκτεταμένες φθορές. Στο βόρειο τμήμα του ισογείου, στους χώρους (β.1, β.2), το

δάπεδο είναι κατασκευασμένο από τσιμεντοκονίαμα, και φαίνεται αρκετά πρόσφατο και σε καλή κατάσταση. Στον όροφο, το δάπεδο του διαδρόμου (δ.5) και της κουζίνας, είναι επίσης κατασκευασμένο από τσιμεντοκονίαμα, και δε φέρουν σημαντικές φθορές.



Εικόνα 99. Λεπτομέρεια χαλύβδινοι δοκοί ενίσχυσης πατώματος ισογείου

#### B.5.8 ΧΡΩΜΑΤΙΣΜΟΙ

Εξωτερικά παρατηρείται απόπλυση του χρωματισμού λόγω των ομβρίων υδάτων, της επίδρασης του ήλιου και της παλαιότητάς του. Το ίδιο συμβαίνει και εσωτερικά, όπου παρατηρείται επίσης και αποφλοίωση των χρωματισμών, με αποτέλεσμα να αποκαλύπτονται οι παλαιότερες στρώσεις. Ενώ έχει γίνει και αποκόλληση των ταπετσαριών όπου αυτές υπήρχαν.



Εικόνα 100. Λεπτομέρεια αποφλοίωση χρωματισμών & αποκάλυψη παλαιότερων

#### B.5.9 ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ – ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ

Τα ξύλινα κουφώματα, εσωτερικά και εξωτερικά, έχουν εκτεταμένες φθορές, έχουν χάσει το χρωματισμό τους, βρίσκονται σε αποσύνθεση, ενώ κάποια κομμάτια τους έχουν

καταστραφεί. Τα σιδερένια που βρίσκονται στο ισόγειο, τα οποία είναι μεταγενέστερα της κατασκευής του κτιρίου, έχουν οξειδωθεί.



Εικόνα 101. Λεπτομέρεια ξύλινη εξωστόθουρα

#### **B.5.10 ΚΙΓΚΛΙΔΩΜΑΤΑ**

Τα μεταλλικά κιγκλιδώματα, όπως και όλα τα μεταλλικά στοιχεία του κτιρίου έχουν οξειδωθεί.

#### **B.5.11 ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**

Τα διακοσμητικά στοιχεία των όψεων διατηρούνται σε πάρα πολύ καλή κατάσταση. Αντιθέτως, εσωτερικά, οι οροφολαφίες, έχουν χάσει αρκετά τμήματά τους, και χρειάζονται επείγοντως συντήρηση, προκειμένου να μην καταστραφούν περισσότερο.



Εικόνα 102. Λεπτομέρεια φθορές οροφής

#### **B.5.12 ΚΛΙΜΑΚΕΣ**

Οι κλίμακες του κτιρίου, όπως παρατέθηκε και στο κεφάλαιο της κατασκευαστικής περιγραφής, είναι πολλές και διαφέρουν ως προς τα υλικά κατασκευής τους και τη μορφή. Η κατάστασή τους έχει ως εξής :



1. Η χτιστή κλίμακα που οδηγεί από το υπόγειο στην οδό Κηρυκείου δε φέρει σημαντικές φθορές.
2. Η ξύλινη που συνδέει το υπόγειο με το πρώτο κατάστημα του ισογείου, έχει χάσει το χρωματισμό της, το ξύλο έχει αρχίσει να αποσυντίθεται, και τα πατήματα έχουν υποστεί βύθιση από τη χρόνια χρήση.



Εικόνα 103. Λεπτομέρεια ξύλινης κλίμακας υπογείου

3. Η ξύλινη που συνδέει το πρώτο κατάστημα με το πατάρι του, δε φέρει φθορές, δεδομένου και του γεγονότος ότι είναι κατασκευασμένη στο πρόσφατο παρελθόν.
4. Η ξύλινη του χρησιμοποιείται για το δεύτερο πατάρι δε φέρει φθορές, καθώς και αυτή είναι κατασκευασμένη στο πρόσφατο παρελθόν.
5. Η κλίμακα του τρίτου καταστήματος είναι σε λιγότερο καλή κατάσταση, καθώς ο μεταλλικός σκελετός της έχει αρχίσει να οξειδώνεται, και τα ξύλινα πατήματα να αποσαθρώνονται.



Εικόνα 104. Λεπτομέρεια κλίμακα τρίτου καταστήματος



6. Στο τέταρτο κατάστημα, η κλίμακα φαίνεται να ανήκει στην αρχική φάση κατασκευής του κτιρίου, αλλά φαίνεται να έχουν γίνει προσπάθειες για τη συντήρησή της, καθώς έχει χρωματιστεί σχετικά πρόσφατα. Παρόλα αυτά, τα ξύλα της έχουν αρχίσει να αποσαθρώνονται, και παρατηρείται ελαφριά βύθιση των πατημάτων.

7. Στο χώρο του ακαλύπτου βρίσκεται η μικρή μεταλλική κλίμακα που οδηγεί στο πατάρι (κωδ), η οποία μάλλον ανήκει στην αρχική φάση κατασκευής, και βρίσκεται σε προχωρημένη οξείδωση.

8. Στον ίδιο χώρο βρίσκεται και η σκάλα που οδηγεί στο κλιμακοστάσιο, επίσης μεταλλική, που όμως τοποθετήθηκε πρόσφατα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης προκειμένου να γίνουν εργασίες αποκατάστασης, οπότε δε φέρει καμία απολύτως φθορά.

9. Η μεγάλη ελικοειδής ξύλινη κλίμακα που οδηγεί στον όροφο, ανήκει στην αρχική κατασκευή, και εκτός του ότι έχουν αφαιρεθεί τα σκαλιστά κιγκλιδώματά της, έχει χάσει το χρωματισμό της, τα πατήματα έχουν υποστεί βύθιση, και έχει αρχίσει να αποσυντίθεται στο σύνολό της.



Εικόνα 105. Λεπτομέρεια ξύλινης ελικοειδούς κλίμακας

10. Η ομολογουμένως μεγάλης κλίσης ξύλινη σκάλα που οδηγεί στο δώμα, φαίνεται να ανήκει στην αρχική φάση κατασκευής του κτηρίου, και έχει χάσει το χρωματισμό της, έχει αρχίσει να αποσυντίθεται, και δεν είναι καθόλου σταθερή.



Εικόνα 106. Λεπτομέρεια ξύλινης κλίμακα δώματος

### **B.5.13 ΠΑΤΑΡΙΑ**

Το πατάρι του πρώτου καταστήματος βρίσκεται σε πάρα πολύ καλή κατάσταση, με μόνη εξαίρεση το γεγονός ότι φαίνεται να έχουν αφαιρεθεί τα κιγκλιδώματά του. Στο δεύτερο κατάστημα, το πατάρι βρίσκεται επίσης σε πολύ καλή κατάσταση καθώς είναι νεότερης κατασκευής. Στο τρίτο κατάστημα, όπου το πατάρι είναι νεότερης κατασκευής, η μόνη φθορά που διακρίνεται, είναι η μερική οξείδωση των μεταλλικών δοκών πάνω στις οποίες στηρίζεται. Στο πατάρι του τέταρτου καταστήματος παρατηρούνται μόνο κάποιες μικροφθορές στα ξύλα. Τέλος, στο πατάρι της βόρειας πλευράς δεν υπήρχε δυνατότητα πρόσβασης λόγω ακαταλληλότητας της σκάλας, αλλά έχοντας πρόσβαση στο κάτω μέρος του πατώματός του, αφού αποτελεί την οροφή του χώρου (β.2), μπορούμε να υποθέσουμε ότι έχει αρκετή υγρασία την οποία και έχουν απορροφήσει οι ξύλινες σανίδες.

## B.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά τη λεπτομερή εξέταση του κτιρίου, συμπεραίνεται ότι βρίσκεται σε αρκετά καλή κατάσταση διατήρησης. Το γεγονός όμως ότι οι χώροι του ισογείου χρησιμοποιούνταν μέχρι και το πρόσφατο παρελθόν ως καταστήματα, τους καθιστά ελαφρώς πιο καλοδιατηρημένους αφού έχουν γίνει επισκευές.

Οι φθορές τις οποίες έχει υποστεί το κτίριο εσωτερικά, είναι επιγραμματικά οι εξής:

- Τριχοειδείς ρωγμές στην τειχοποιία
- Τοπική κατάρρευση επιχρίσματος στην τοιχοποιία και στις οροφές
- Αποφλοίωση επιχρίσματος στην τοιχοποιία
- Αποφλοίωση χρωματισμών
- Επικαθίσεις σωματιδίων
- Βιοδιάβρωση
- Οξείδωση κιγκλιδωμάτων και μεταλλικών στοιχείων γενικότερα
- Τμηματική κατάρρευση διακοσμητικών στοιχείων

Οι φθορές οι οποίες παρατηρούνται στις εξωτερικές επιφάνειες του κτιρίου:

- Τριχοειδείς ρωγμές στην τοιχοποιίας
- Τοπική κατάρρευση επιχρίσματος
- Αποφλοίωση επιχρίσματος
- Αποφλοίωση χρωματισμού
- Επικαθίσεις σωματιδίων
- Βιοδιάβρωση
- Οξείδωση κιγκλιδωμάτων και μεταλλικών στοιχείων γενικότερα
- Τμηματική κατάρρευση διακοσμητικών στοιχείων

Οι περισσότερες φθορές παρατηρούνται στη βόρεια όψη του κτιρίου λόγω αυξημένης υγρασίας. Οι τριχοειδείς ρωγμές στο επίχρισμα των όψεων είναι αποτέλεσμα των θερμικών μεταβολών, της συστολής πήξης, της υγρασίας, της βροχής, του παγετού. Εξαιτίας των τριχοειδών ρωγμών επέρχεται στο επίχρισμα η αποκόλληση και κατ'επέκταση η

αποσάθρωσή του σε κάποια τμήματα. Κάποιες ακόμα αιτίες που αξίζει να σημειωθούν, και οι οποίες επιφέρουν την αποσάθρωση του επιχρίσματος είναι η ατμοσφαιρική ρύπανση και τα περιπτώματα των πτηνών. Όσον αφορά τα διακοσμητικά μέρη της όψης παρατηρείται μερική κατάρρευση η οποία οφείλεται κυρίως σε αίτια όπως οι θερμικές μεταβολές. Σημαντικό ρόλο σε όλα αυτά έχει παίξει και ο χρόνος ο οποίος έχει αφήσει τα σημάδια του σε ολόκληρη την κατασκευή.



**Γ**

**ΣΥΝΘΕΣΗ – ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ**

## Γ.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ

Η έννοια της επανάχρησης χρησιμοποιείται για την επανάληψη της χρήσης ή την απόδοση νέας χρήσης (διαφορετικής από την αρχική) κτιρίων και συνόλων, τα οποία είτε λειτουργούν, άρα αλλάζουν χρήση, είτε αφού έχασαν την αρχική τους λειτουργία βρίσκονται σε αχρηστία.

Η μορφή ενός τμήματος της πόλης αντιπροσωπεύει σε κάποια συγκεκριμένη στιγμή την ιστορία της εξέλιξής της. Παρατηρώντας το μπορούμε να προσδιορίσουμε τους τύπους των κτισμάτων, την αστική τους συγκρότηση, την τεχνική της κατασκευής τους, αλλά και τις κοινωνικοπολιτιστικές απόψεις της κοινωνικής ομάδας που τα παράγαγε. Με την επανάχρηση διατηρείται πλέον όχι μόνο το εξαιρετικό αλλά και το παραδειγματικό, όπου βρίσκει κανείς πιά πιστά την καθημερινή πραγματικότητα μιας κοινωνίας.

Οι όποιες λύσεις πρέπει να μελετηθούν προσεκτικά με βάση τα πραγματικά κοινωνικά δεδομένα, αξιολογώντας σωστά τις δυνατότητες που προσφέρονται. Η διαδικασία οφείλει να ακολουθεί αμφίδρομη πορεία, από το συνολικό στο επιμέρους και το αντίστροφο, με προσέγγιση τόσο πολεοδομική, αρχιτεκτονική, ιστορική όσο και τεχνολογική και εικαστική.

Οι προτάσεις πρέπει να στηρίζονται στο υπάρχον με προοπτική ενσωμάτωσης του μελλοντικού, είτε διαμέσου σημειακών επεμβάσεων, είτε εφαρμόζοντας ριζικότερες επεμβάσεις με συμβατικό ή και τελείως ανατρεπτικό χαρακτήρα.

## Γ.2 ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Ο Χάρτης της Βενετίας για την αποκατάσταση και συντήρηση μνημείων και μνημειακών συνόλων, καταρτίστηκε κατά τη διάρκεια του δευτέρου Διεθνούς Συνεδρίου Αρχιτεκτόνων και Τεχνικών Ιστορικών Μνημείων, που πραγματοποιήθηκε στη Βενετία στις 25 – 31 Μαΐου 1964, και που διοργανώθηκε από το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών (ICOMOS). Ο Χάρτης αναγνωρίζεται διεθνώς ως ένα διαχρονικό πλαίσιο κατευθυντήριων αρχών που διέπουν τη θεωρία και κυρίως την πράξη της Αποκατάστασης και της Συντήρησης κάθε είδους Μνημείων.

### ΟΡΙΣΜΟΙ

Άρθρο 1. Η έννοια ενός ιστορικού μνημείου δεν καλύπτει μόνο το μεμονωμένο αρχιτεκτονικό έργο, αλλά και την αστική ή την αγροτική τοποθεσία που μαρτυρεί έναν ιδιαίτερο πολιτισμό, μια ενδεικτική εξέλιξη ή ένα ιστορικό γεγονός. Αυτό ισχύει όχι μόνο για τις μεγάλες δημιουργίες, αλλά και για τα ταπεινά έργα που με τον καιρό απέκτησαν πολιτιστική σημασία.

Άρθρο 2. Η συντήρηση και η αποκατάσταση των μνημείων, αποτελεί έναν επιστημονικό κλάδο ο οποίος πρέπει να αποτείνεται στη συνεργασία όλων των επιστημών και όλων των τεχνών που μπορούν να συνεισφέρουν στη μελέτη και τη διάσωση της μνημειακής κληρονομιάς.

## ΣΤΟΧΟΣ

Άρθρο 3. Η συντήρηση και η αποκατάσταση των μνημείων αποσκοπούν να τα διασώσουν τόσο σαν έργα τέχνης όσο και σαν ιστορικές μαρτυρίες.

## ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ

Άρθρο 4. Η συντήρηση των μνημείων έχει σαν πρωταρχική απαίτηση τη συνεχή και μόνιμη φροντίδα για τη διατήρησή τους.

Άρθρο 5. Η συντήρηση των μνημείων ευνοείται πάντοτε από την καταλληλότητα τους να χρησιμοποιηθούν για κάποιο σκοπό ωφέλιμο στην κοινωνία. Μια τέτοια χρησιμοποίηση είναι βέβαια επιθυμητή, αλλά δεν πρέπει να αλλάζουν την διάρθρωση ή την διακόσμηση των κτιρίων. Οι διαρρυθμίσεις που επιβάλλει η αλλαγή της λειτουργίας τους (από νέες χρήσεις) πρέπει να αντιμετωπίζονται και ενδεχομένως να επιτρέπονται μέσα σ' αυτά τα όρια.

Άρθρο 6. Η συντήρηση ενός μνημείου συνεπάγεται την διατήρηση του άμεσου περιβάλλοντος του, στην κλίμακα του. Αν το παραδοσιακό πλαίσιο δεν έχει εξαφανισθεί, έχουμε καθήκον να το διατηρήσουμε αλλά και ταυτόχρονα να αποκλείσουμε κάθε άλλη προσθήκη, κάθε κατεδάφιση και κάθε αλλαγή που θα μπορούσε να αλλάξει τις σχέσεις των όγκων και των χρωμάτων.

Άρθρο 7. Το μνημείο είναι αναπόσπαστο από την ιστορική στιγμή που αντιπροσωπεύει και από τον χώρο που είναι τοποθετημένο. Επομένως η μετακίνηση του όλου ή τμήματος ενός μνημείου μπορεί να γίνει παραδεκτή μόνο αν επιβάλλεται από την ανάγκη διασώσεως του, ή δικαιολογείται από λόγους μεγάλης εθνικής ή διεθνούς σημασίας.

Άρθρο 8. Τα γλυπτικά, ζωγραφικά ή διακοσμητικά στοιχεία που είναι αναπόσπαστα δεμένα με το μνημείο, δεν μπορούν να διαχωριστούν παρά μόνο αν το μέτρο αυτό είναι η μοναδική διέξοδος για να εξασφαλιστεί η διάσωση τους.

## ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΥΛΩΣΗ

Άρθρο 9. Η διαδικασία της αποκαταστάσεως είναι μια επέμβαση υψηλής εξειδίκευσης που επιβάλλεται να γίνεται κατ' εξαίρεση. Έχει σαν στόχο να διατηρήσει και να αποκαλύψει τις ιστορικές και αισθητικές αξίες του μνημείου και βασίζεται στον σεβασμό προς την αρχική του υπόσταση και τα αυθεντικά του στοιχεία. Σταματάει στο σημείο που αρχίζουν να υπάρχουν υποθέσεις. Πέρα από αυτό το σημείο, οποιαδήποτε εργασία που ενδεχομένως θα θεωρηθεί απαραίτητη για τεχνικούς ή αισθητικούς λόγους, θα πρέπει να διαχωρίζεται από την αρχική αρχιτεκτονική σύνθεση και να φέρνει την σφραγίδα της εποχής μας. Σε όλες τις περιπτώσεις η αρχαιολογική μελέτη θα προηγείται της αποκατάστασης και θα την ακολουθεί.

Άρθρο 10. Όταν οι παραδοσιακές τεχνικές αποδεικνύονται ανεπαρκείς, η στερέωση ενός μνημείου μπορεί να εξασφαλιστεί με την προσφυγή σε όλες σε όλες τις σύγχρονες τεχνικές συντηρήσεως και κατασκευές, που η αποτελεσματικότητα θα έχει αποδειχθεί από τα επιστημονικά δεδομένα και τις οποίες θα εγγυάται η πείρα της εφαρμογής τους.

Άρθρο 11. Οι αξιόλογες προσθήκες όλων των εποχών στη σημερινή υπόσταση ενός μνημείου πρέπει να γίνουν σεβαστές, γιατί σκοπός της αποκαταστάσεως του δεν είναι η ενότητα του αρχικού του ρυθμού. Όταν ένα κτίριο φέρνει υπερκείμενες φάσεις διαφόρων εποχών, η επαναφορά στην αρχική του κατάσταση δεν δικαιολογείται παρά μόνο κατ' εξαίρεση. Αν, δηλαδή, τα στοιχεία που θα αφαιρεθούν έχουν πολύ μικρή σημασία και η σύνθεση που θα αποκαλυφθεί είναι μεγάλης ιστορικής, αρχαιολογικής ή αισθητικής αξίας κι ακόμη αν η κατάσταση της διατηρήσεως του μνημείου κριθεί αρκετά ικανοποιητική. Η κρίση σχετικά με την αξιολόγηση των μεταγενέστερων στοιχείων και η απόφαση για την απάλειψή τους, δεν θα πρέπει να εξαρτώνται μόνο από το άτομο που ανέλαβε την μελέτη του έργου.

Άρθρο 12. Τα στοιχεία που προορίζονται να αντικαταστήσουν τμήματα του μνημείου που έχουν καταστραφεί, πρέπει να ενσωματώνονται αρμονικά στο σύνολο, αλλά και να διακρίνονται από τα αυθεντικά μέρη, έτσι ώστε να μην πλαστογραφούνται τα καλλιτεχνικά και ιστορικά τεκμήρια του κτιρίου.

Άρθρο 13. Οι προσθήκες δεν μπορεί να γίνουν ανεκτές παρά μόνο αν σέβονται όλα τα ενδιαφέροντα μέρη του κτιρίου, το παραδοσιακό του πλαίσιο, την ισορροπία της συνθέσεως του και τις σχέσεις του με τον περιβάλλοντα χώρο.

#### ΜΝΗΜΕΙΑΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

Άρθρο 14. Τα μνημειακά σύνολα πρέπει να γίνουν αντικείμενο ειδικών φροντίδων για να σωθεί η ακεραιότητά τους και να εξασφαλισθεί η εξυγίανσή τους, η διαρρύθμισή και η αξιοποίησή τους. Οι εργασίες για την συντήρησή και την αποκατάστασή τους, πρέπει να εμπνέονται από τις αρχές που διατυπώνονται στα προηγούμενα άρθρα.

#### ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ

Άρθρο 15. Οι ανασκαφές πρέπει να γίνονται σύμφωνα με τους επιστημονικούς κανόνες και καθώς ορίζουν οι "συστάσεις για τους διεθνείς όρους που πρέπει να εφαρμόζονται στις αρχαιολογικές ανασκαφές" τις οποίες υιοθέτησε η UNESCO το 1956. Επιβάλλεται να γίνεται διευθέτηση των ερειπίων και να λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα για την συντήρησή και την μόνιμη προστασία των αρχιτεκτονικών στοιχείων και των ευρημάτων. Εξάλλου, θα είναι ευπρόσδεκτη κάθε πρωτοβουλία που θα διευκολύνει την κατανόηση του μνημείου χωρίς να παραμορφώνει την σημασία του. Ωστόσο, κάθε εργασία ανακατασκευής θα πρέπει να αποκλείεται εκ των προτέρων. Μόνο η αναστήλωση μπορεί να αντιμετωπισθεί, δηλαδή η ανασύνθεση μελών που σώθηκαν αλλά έχουν μετακινηθεί. Οι συμπληρώσεις όμως θα είναι πάντα αναγνωρίσιμες και θα αντιπροσωπεύουν το ελάχιστο που απαιτείται για να εξασφαλιστούν οι συνθήκες συντηρήσεως του μνημείου και να αποκατασταθεί η μορφολογική του συνέχεια.



## ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

Άρθρο 16.Οι εργασίες συντηρήσεως, αποκαταστάσεως και ανασκαφής θα πρέπει να βασίζονται σε εξακριβωμένη τεκμηρίωση, δηλαδή σε αναλυτικές και κριτικές εκθέσεις, εικονογραφημένες με σχέδια και φωτογραφίες. Όλες οι φάσεις των εργασιών για την απάλειψη νεώτερων στοιχείων, την στερέωση, την ανασύνθεση και την ένταξη νέων (στοιχείων), καθώς και όλα τα τεχνικά και μορφολογικά στοιχεία που θα εξακριβώνονται κατά την διάρκεια των εργασιών, θα πρέπει να καταγράφονται λεπτομερειακά. Αυτή η τεκμηρίωση θα κατατίθεται στα αρχεία ενός δημοσίου ιδρύματος και θα είναι προσιτή στους ερευνητές. Προτείνεται η δημοσίευση τους.

Μετάφραση στα ελληνικά: Ε. Φερεντίνου, Πηγή: Αρχιτεκτονικά θέματα 9/1975

## Γ.3 ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ

Κατά την επέμβαση προτείνεται να ακολουθηθούν οι παρακάτω αρχές :

- Διατήρηση του μέγιστου δυνατού από το αυθεντικό υλικό.
- Συντήρηση και προστασία όσων στοιχείων βοηθούν στην αναγνώριση της αρχιτεκτονικής μορφής, όπως τα κουφώματα, τα ανοίγματα, τα υλικά του δαπέδου και τα διακοσμητικά στοιχεία.
- Αφαίρεση παλαιότερων επεμβάσεων που αλλοιώνουν την αρχιτεκτονική μορφή του κτιρίου, όπως η σφράγιση των ανοιγμάτων.
- Η κατά το δυνατόν αναστρεψιμότητα των επεμβάσεων.

## Γ.4 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ

Όπως αναφέρθηκε και στη γενική περιγραφή, το κτίριο αυτό κατασκευάστηκε περί το 1900 στην περιοχή του Μοναστηρακίου, και συμπεριλαμβάνεται στα διατηρητέα του παλαιού εμπορικού κέντρου των Αθηνών. Οι επεμβάσεις αποκατάστασης θα είναι ήπιες, και θα έχουν ως στόχο τη διατήρηση και την ανάδειξη της αρχικής του μορφής και των κλασικών του στοιχείων.

Στόχος της επέμβασης είναι να αντιμετωπιστούν όλα τα προβλήματα του κτιρίου, τόσο τα δομικά, όσο τα οικοδομικά και τα αισθητικά. Πρόκειται να αναδειχθούν οι κτιριολογικές και μορφολογικές του ιδιαιτερότητες, όπως και οι κατασκευαστικές. Το κτήριο θα διατηρήσει την αρχική του μορφή. Ενώ θα υπάρξουν κάποιες μικρές αλλαγές ώστε να διευκολύνεται η πρόσβαση σε ΑΜΕΑ.

Η χρήση που δίνεται στο κτίριο είναι μουσείο «Αθηναϊκής Αρχιτεκτονικής 19ου έως τις αρχές του 20ου αιώνα», μια εποχή όπου μέσα στο ιδεολογικό πλαίσιο του κλασικισμού, καλλιεργήθηκε ένα εξαιρετικής σημασίας αρχιτεκτονικό ολοκλήρωμα της αστικής αρχιτεκτονικής. Έχοντας κατασκευαστεί και το ίδιο το κτίριο εκείνη την περίοδο, αποτελεί από μόνο του ένα έκθεμα, επιτρέποντας στον επισκέπτη να δει και να μελετήσει πιο αναλυτικά τις πληροφορίες που θα του προσφέρει το μουσείο αλλά και να έχει μια βιωματική εμπειρία. Λαμβάνοντας υπόψη και την τοποθεσία στην οποία βρίσκεται, όπου τα περισσότερα κτίρια είναι νεοκλασικά, έχει την ευκαιρία βγαίνοντας από το μουσείο, να δει και να παρατηρήσει όλα αυτά για τα οποία ενημερώθηκε προηγουμένως. Με λίγα λόγια, εκτός από το κτίριο, αποτελεί η ίδια η περιοχή ένα έκθεμα.

## Γ.5 ΜΟΥΣΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Η Αθήνα έχει μια μακρά και πλούσια ιστορία, η οποία όχι μόνο αντανακλάται στις αρχαιολογικές τοποθεσίες στο κέντρο της, αλλά καταδεικνύεται και στις υψηλού επιπέδου εκθέσεις πολλών μουσείων της.

Τα μουσεία στην Αθήνα στεγάζουν έναν ανεκτίμητο θησαυρό, που καλύπτει όλη την ιστορία και τους τομείς του Αθηναϊκού πολιτισμού που ευημέρησε.

Η εποχή που τα μουσεία είχαν να προσφέρουν κάτι ενδιαφέρον μόνο στους περισσότερο μορφωμένους ή φανατικούς επισκέπτες έχει παρέλθει. Οι συλλογές εκτίθενται με σύγχρονο τρόπο. Η χρονολογική σειρά, τα ευνόητα πλαίσια με πληροφορίες και ο λεπτός φωτισμός, κάνουν την επίσκεψη σε μουσείο ένα απολαυστικό οικογενειακό γεγονός. Πολλές φορές δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στα παιδιά, όσον αφορά στον τρόπο παρουσίασης των συλλογών.

Υπάρχει περισσότερο από πλούσια ποικιλία μουσείων στην πόλη της Αθήνας, που ανταποκρίνονται σε όλα τα ενδιαφέροντα. Εκτός από τα πιο γνωστά και μεγάλα μουσεία, υπάρχουν και πάρα πολλά μικρότερα, ενώ τα περισσότερα από αυτά στεγάζονται σε πανέμορφα διατηρητέα κτίρια του κέντρου. Ενδεικτικά θα αναφέρουμε το Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Οργάνων Φοίβου Ανωγειανάκη, το οποίο στεγάζεται σ'ένα παλιό αρχοντικό του 1840 στην Πλάκα (οικία Λασσάνη) δίπλα στη Ρωμαϊκή Αγορά, αλλά και το Μουσείο Ιστορίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών που στεγάζεται στο κτίριο που είναι γνωστό ως «Οικία Κλεάνθους» ή «Παληό Πανεπιστήμιο», η ιστορία του οποίου χάνεται πολύ πριν από το 18ο αιώνα, καθιστώντας το ένα από τα ελάχιστα σωζόμενα κτίρια της προ-οθωνικής περιόδου.

Μεταξύ των σημαντικότερων μουσείων της Αθήνας είναι :

- το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, το μεγαλύτερο αρχαιολογικό μουσείο της χώρας, και ένα από τα σημαντικότερα διεθνώς, περιλαμβάνει τεράστια συλλογή αρχαιοτήτων. Τα εκθέματά του καλύπτουν μια περίοδο μεγαλύτερη των 5.000 χρόνων, από την ύστερη Νεολιθική περίοδο μέχρι τη Ρωμαϊκή Ελλάδα.
- το Μουσείο Μπενάκη με τα αρκετά τμήματά του για καθεμιά από τις συλλογές του, που περιλαμβάνουν αρχαία, Βυζαντινή, Οθωμανική, Κινέζικη τέχνη και άλλα.
- το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, ένα από τα σημαντικότερα μουσεία Βυζαντινής τέχνης.
- το Νομισματικό Μουσείο, που στεγάζει μια σημαντική συλλογή αρχαίων και σύγχρονων νομισμάτων.
- το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, με μια εκτεταμένη συλλογή Κυκλαδικής τέχνης, περιλαμβανομένων των περίφημων ειδωλίων από λευκό μάρμαρο.
- το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης, που άνοιξε το 2009, αντικαθιστώντας το παλιό μουσείο της Ακρόπολης. Το νέο μουσείο έχει αποδειχθεί εξαιρετικά δημοφιλές, με σχεδόν ένα εκατομμύριο επισκέπτες μόνο κατά τη θερινή περίοδο Ιουνίου-Οκτωβρίου 2009.



Εικόνα 108. Νέο Μουσείο Ακρόπολης



Εικόνα 107. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο



## Γ.6 ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Κατά τη νέα χρήση πρόκειται να γίνουν ελάχιστες αλλαγές στη διαρρύθμιση των χώρων, προκειμένου να διατηρηθεί όσο το δυνατόν περισσότερο η αυθεντικότητα του κτιρίου.

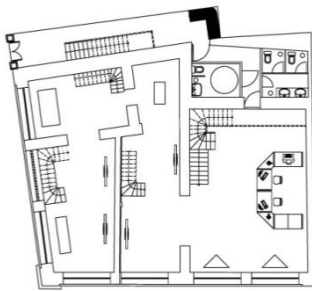
Τα καταστήματα του ισογείου θα παραμείνουν ως έχουν, με μόνη εξαίρεση το πρώτο και το δεύτερο, τα οποία θα ενοποιηθούν όπως φαίνεται στο σχέδιο. Στο πρώτο κατάστημα θα διαμορφωθεί χώρος για υποδοχή και εξυπηρέτηση των επισκεπτών. Στον χώρο που βρίσκεται στο πίσω μέρος του καταστήματος αυτού, μέσω του οποίου υπάρχει και πρόσβαση στον ακάλυπτο χώρο, θα δημιουργηθούν χώροι υγιεινής και wc ανδρών, γυναικών, καθώς και ΑΜΕΑ. Στους υπόλοιπους χώρους θα τοποθετηθούν εκθέματα.

Στον ημιόροφο, τα πατάρια θα διατηρήσουν την ίδια μορφή και θα φιλοξενήσουν εκθέματα, με εξαίρεση αυτό στο πρώτο κατάστημα, το οποίο θα μικρύνει ελαφρώς, και θα προσφέρει πρόσβαση στο γραφείο του διευθυντή του μουσείου, μέσω παλαιότερου ανοίγματος που θα διανοιχθεί ξανά. Ως γραφείο θα διαμορφωθεί ο χώρος του παταριού στη βόρεια πλευρά, στον οποίο υπάρχει πρόσβαση και με εξωτερική σκάλα από τον ακάλυπτο.

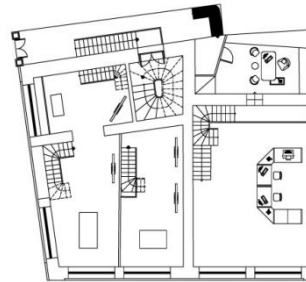
Οι χώροι του ορόφου θα παραμείνουν ως έχουν, και αλλαγές θα γίνουν μόνο στο χώρο της κουζίνας, όπου θα διανοιχθούν κανονικά τα δύο ανοίγματα που έχουν υποστεί μετατροπές, ενώ θα αφαιρεθεί το wc που έχει δημιουργηθεί εκεί μεταγενέστερα.

Το δώμα θα παραμείνει ως έχει.

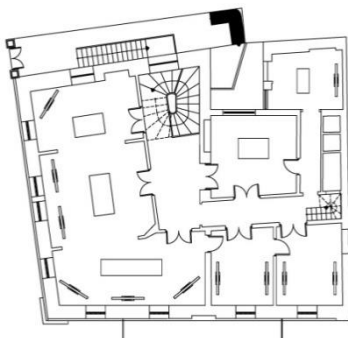
Στο υπόγειο θα δημιουργηθεί αίθουσα προβολών, καθώς και χώρος για το προσωπικό, με αποδυτήρια, κουζίνα και wc.



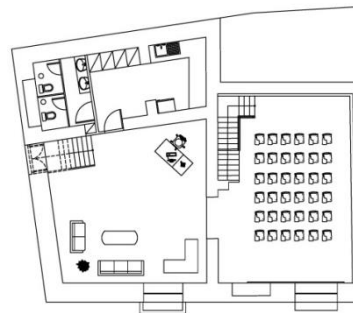
Εικόνα 110. Νέα διαμόρφωση, κάτοψη ισογείου



Εικόνα 109. Νέα διαμόρφωση, κάτοψη παταριών



Εικόνα 112. Νέα διαμόρφωση, κάτοψη ορόφου



Εικόνα 111. Νέα διαμόρφωση, κάτοψη υπογείου

## Γ.7 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ

Κατά την αποκατάσταση προτείνεται να γίνουν επεμβάσεις α) δομικής αποκατάστασης β) οικοδομικής αποκατάστασης και γ) προσαρμογής του κτιρίου στη νέα χρήση. Οι τρεις αυτές κατηγορίες χωρίζονται σε υποκατηγορίες. Αρχίζοντας με τις επεμβάσεις δομικής αποκατάστασης γίνεται ο εξής διαχωρισμός στις επιμέρους κατηγορίες.

### Γ.7.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Πριν ξεκινήσει η διαδικασία αποκατάστασης του κτιρίου, κρίνεται απαραίτητο να γίνουν ορισμένες ερευνητικές εργασίες, οι οποίες θα αναδείξουν πιθανές φθορές που δεν έγιναν αντιληπτές κατά τη διάρκεια των επισκέψεων. Τέτοιες είναι :

1. Τομές σε διάφορα σημεία του εδάφους, για να γίνει έλεγχος τόσο του βάθους των θεμελίων, όσο και της κατάστασης διατήρησής τους
2. Έλεγχος του φέροντος οργανισμού και ενίσχυσή του.
3. Λήψη δοκιμών της τοιχοποιίας και του επιχρίσματος (έχει γίνει ήδη από το Υπουργείο Πολιτισμού), με σκοπό να γίνει έλεγχος στη μηχανική τους αντοχή, στην υδατοαπορροφητικότητα, στο πορώδες και στα συστατικά, καθώς και στις υπόλοιπες ιδιότητές τους (χρώμα και χημική σύνθεση). Τα νέα υλικά που θα χρησιμοποιηθούν κρίνεται απαραίτητο να είναι όμοια με τα αρχικά.
4. Έλεγχος της στέγης. Θα εξεταστεί η στατικότητα της, εάν έχει προσβληθεί από μύκητες ή ξυλοφάγα έντομα, και αν υπάρχουν βλάβες λόγω υγρασίας. Θα προσδιοριστεί επίσης το είδος και η ποιότητα των υλικών, το είδος και η αποτελεσματικότητα των συνδέσεων. Αν κριθεί απαραίτητο θα γίνει καθαίρεση των στοιχείων αυτών και τοποθέτηση νέων, όμοιων με τα αρχικά.

## Γ.7.2 ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΔΟΜΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

- Ενίσχυση των φερουσών τοιχοποιιών κυρίως στα σημεία ένωσής τους.
- Συντήρηση και αποκατάσταση οριζόντιων φορέων.
- Προτείνεται η συντήρηση και η αποκατάσταση της στέγης.

### Γ.7.2.1 ΘΕΜΕΛΙΑ

Επειδή η άμεση εξέταση της κατάστασης των θεμελίων δεν κατέστη δυνατή, θα γίνουν τομές σε διάφορα σημεία στο έδαφος ώστε να ελεγχθούν. Γνωρίζοντας ότι το έδαφος της περιοχής είναι αρκετά πετρώδες, και όχι ασταθές, πιθανολογείται ότι η επιβάρυνσή τους δεν είναι μεγάλη. Πιθανών να χρειαστούν κάποια ενίσχυση λόγω της ηλικίας τους.

### Γ.7.2.2 ΦΕΡΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

Στον φέροντα οργανισμό, όπως έχει προαναφερθεί, δεν παρουσιάζονται εκτεταμένες φθορές, εκτός από κάποιες ρωγμές, οι οποίες θα ελεγχθούν και θα ατιμετωπιστούν καταλλήλως με τη χρήση ενεμάτων.

### Γ.7.2.3 ΤΟΙΧΟΠΟΙΙΑ

Η τοιχοποιία στο σύνολό της παρουσιάζει ποικίλες φθορές, όχι όμως τόσο σημαντικές που να απειλούν τη σταθερότητα του κτιρίου. Για την αντιμετώπισή τους θα εφαρμοστούν διάφορες τεχνικές, ανάλογα με το είδος και την κρισιμότητα της φθοράς. Παρακάτω γίνεται ανάλυση των μεθόδων αποκατάστασης που προτείνονται ανάλογα με την αντίστοιχη φθορά.

- Αποκατάσταση ρωγμών. Στο σύνολο της τοιχοποιίας παρουσιάζονται ρωγμές διαφόρων ειδών και κρισιμότητας, οι οποίες προτείνεται να αντιπετωπιστούν με ενέματα και ρητίνες, ή και τσιμεντενέσεις ανά περίπτωση.
- Αποκατάσταση διαφραγματικής λειτουργίας φορέα. Για να ενισχυθεί η συγκράτηση της τοιχοποιίας, αλλά και να γίνει η στήριξη της νέας στέγης καθώς και του μεσοπατώματος, επιλέγεται να γίνει κατασκευή διαζώματος από οπλισμένο σκυρόδεμα στη στάθμη του καθενός. Αυτό επιτυγχάνεται με την τοποθέτηση του οπλισμού επί του τοίχου, στη συνέχεια καλουπώνονται τα πλαϊνά μέρη και τέλος εγχύεται το σκυρόδεμα. Κατ'αυτόν τον τρόπο δημιουργείται το περιμετρικό διάζωμα.
- Διάνοιξη σφραγισμένων ανοιγμάτων. Στους χώρους (γ.2) τα ανοίγματα (δ.5) είχαν σφραγιστεί. Κατά την αποκατάσταση θα διανοιχθούν, και ουδόλως αυτό θα επηρεάσει τη στατική του κτιρίου.

#### Γ.7.2.4 ΣΤΕΓΗ

Η στέγη φαίνεται να είναι σε πολύ καλή κατάσταση, οπότε θα γίνει αφαίρεση των κεραμιδιών, συντήρηση και ενίσχυση στα ξύλινα ζευκτά, τοποθέτηση σύγχρονου μονωτικού υλικού, και τοποθέτηση νέων κεραμιδιών ίδιου τύπου.

#### Γ.7.2.5 ΠΑΤΑΡΙΑ

Από τα πατάρια που απαρτίζουν τον ημιόροφο, θα επισκευαστούν και θα διατηρηθούν τα (γ.1, γ.3, γ.4, γ.5), ενώ θα καθαιρεθεί και θα αντικατασταθεί από νέες ξύλινες κατασκευές που θα στηρίζονται με μεταλλικές αγκυρώσεις στους περιμετρικούς τοίχους το (γ.2).

### Γ.7.3 ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

- Αποκατάσταση επιχρισμάτων και διατήρησή τους.
- Αποκατάσταση και ανακατασκευή κουφωμάτων. Θα αποκατασταθούν όλα τα κουφώματα που διατηρούνται σε καλή κατάσταση, ενώ όπου έχουν καταστραφεί ή αφαιρεθεί θα τοποθετηθούν νέα, όμοια με τα υπάρχοντα.
- Αποκατάσταση δαπέδων.
- Στεγανώσεις και αντιμετώπιση όλων των μορφών υγρασίας.
- Διατήρηση και αποκατάσταση των διακοσμητικών στοιχείων.

#### Γ.7.3.1 ΕΠΙΧΡΙΣΜΑΤΑ

Λόγω της χρήσης του κτιρίου ως μουσείο, δε θα γίνει καθαίρεση όλων των επιχρισμάτων, αλλά εργασίες διατήρησης, και αποκατάσταση όπου οι φθορές είναι εκτεταμένες. Επιπρόσθετα, σε σημεία όπως οι θέσεις των ντουλαπιών, όπου η λιθοδομή είναι εμφανής, δε θα επιχρισθεί, ώστε να αποτελεί έκθεμα του μουσείου, ενώ προτείνεται και η προσεκτική συντήρηση των χρωματισμών, καθώς και των σημείων που έχουν αποκαλυφθεί παλαιότεροι χρωματισμοί με τοιχογραφίες, και ανάδειξή. Κατά την αποκατάσταση θα χρησιμοποιηθεί επίχρισμα της ίδιας μορφής και σύστασης με το αρχικό. Την ποσότητα, την ποιότητα, αλλά και το είδος των υλικών θα το υποδείξουν οι ερευνητικές εργασίες που πρόκειται να γίνουν πριν την έναρξη των εργασιών αποκατάστασης.



### Γ.7.3.2 ΔΑΠΕΔΑ-ΟΡΟΦΕΣ

Τα δάπεδα δε θα αντικατασταθούν με νέα, αλλά αντιθέτως θα συντηρηθούν και θα επισκευαστούν. Πιο συγκεκριμένα, οι ξύλινες σανίδες θα αφαιρεθούν, θα συντηρηθούν, και θα επανατοποθετηθούν, εφόσον γίνει και συντήρηση των δοκών που αποτελούν το φέροντα οργανισμό των πατωμάτων, ενίσχυση αυτών και τοποθέτηση σύγχρονων μονωτικών υλικών. Όποια ξύλινα στοιχεία δεν είναι δυνατόν να συντηρηθούν, θα αντικατασταθούν με νέα ίδιας μορφής, από το ίδιο είδος ξύλου.

Στα δάπεδα των χώρων υγιεινής που θα κατασκευαστούν, θα τοποθετηθούν εφυαλωμένα πλακίδια.

### Γ.7.3.3 ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΟΥΦΩΜΑΤΩΝ

Προτείνεται η αποκατάσταση των φθορών που έχουν δημιουργηθεί στα κουφώματα. Σε περιπτώσεις όπου αυτό είναι αδύνατο λόγω σημαντικών φθορών, θα γίνει κατασκευή νέων, ίδιας μορφής με τα αρχικά.

### Γ.7.3.4 ΧΡΩΜΑΤΙΣΜΟΙ

Μετά το τέλος των εργασιών στο σύνολο του κτιρίου, για το εξωτερικό του επιλέχθηκε απόχρωση της ώχρας, παρόμοια με την ήδη υπάρχουσα, ενώ για στο εσωτερικό θα γίνει συντήρηση των αποχρώσεων που ήδη υπάρχουν.

### Γ.7.3.5 ΚΙΓΚΛΙΔΩΜΑΤΑ

Θα γίνει έλεγχος όλων των κιγκλιδωμάτων, ώστε να εξεταστεί αν και κατά πόσο έχουν διαβρωθεί. Θα γίνει συντήρηση ή και αντικατάσταση με όμοια όπου αυτό κριθεί απαραίτητο, θα περαστούν με αντισκωριακό υλικό και στη συνέχεια θα χρωματιστούν.

### Γ.7.3.6 ΚΛΙΜΑΚΕΣ

Οι εργασίες στις κλίμακες θα γίνουν ως εξής:

1. Στην κλίμακα που συνδέει το υπόγειο με την οδό Κυρηκείου θα γίνει έλεγχος για πιθανές ρωγμές, αποκατάσταση των φθορών, και θα τοποθετηθεί προστατευτικό κιγκλίδωμα.
2. Η ξύλινη κλίμακα που οδηγεί από το υπόγειο στο πρώτο κατάστημα του ισογείου θα αποσυναρμολογηθεί, θα συντηρηθούν και θα επανατοποθετηθούν όσα περισσότερα στοιχεία της είναι δυνατόν, ενώ όσα έχουν καταστραφεί θα αντικατασταθούν από νέα, ίδιας μορφής και από το ίδιο είδος ξύλου.

3. Η κλίμακα που οδηγεί στο πατάρι του πρώτου καταστήματος θα κατασκευαστεί εξολοκλήρου από την αρχή, όπως και όλο το πατάρι.
4. Η ξύλινη κλίμακα του δεύτερου καταστήματος θα επισκευαστεί, καθώς πρόκειται για πρόσφατη κατασκευή.
5. Η κλίμακα του τρίτου καταστήματος θα κατασκευαστεί εξολοκλήρου από την αρχή.
6. Η κλίμακα του τέταρτου καταστήματος θα αποσυναρμολογηθεί προκειμένου να συντηρηθεί, και έπειτα θα επανατοποθετηθεί, ενώ τα κατεστραμένα μέρη της θα αντικατασταθούν από νέα ίδιας μορφής.
7. Η μικρή μεταλλική κλίμακα που οδηγεί στο πατάρι θα αντικατασταθεί από νέα ίδιας μορφής.
8. Η μεταλλική κλίμακα που οδηγεί στο κεντρικό κλιμακοστάσιο θα αφαιρεθεί εντελώς, και θα αντικατασταθεί από νέα ξύλινη, η οποία όμως δε θα τοποθετηθεί στην ίδια θέση, αλλά στη θέση της αρχικής μαρμάρινης κλίμακας του κτιρίου.
9. Η μεγάλη ελικοειδής ξύλινη κλίμακα που οδηγεί στον όροφο θα αποσυναρμολογηθεί, έτσι ώστε να γίνει συντήρηση όσων το δυνατόν περισσότερων στοιχείων της, και συμπλήρωση των κατεστραμμένων με νέα ίδιας μορφής, ενώ θα τοποθετηθούν και ξύλινα σκαλιστά κιγκλιδώματα.
10. Η ξύλινη κλίμακα που οδηγεί στο δώμα θα αφαιρεθεί, και θα αντικατασταθεί από νέα σταθερή κατασκευή.

#### Γ.7.3.7 ΚΑΘΑΙΡΕΣΕΙΣ

1. Καθαίρεσεις επιχρισμάτων. Σε πολλά σημεία της τοιχοποιίας υπάρχουν εμφανείς ρωγμές στο επίχρισμα. Πρέπει να γίνει καθαίρεση αυτών, όχι μόνο για να αντικατασταθούν με νέα, αλλά και για να εξεταστεί κατά πόσο εκτείνονται οι ρωγμές στην τοιχοποιία. Η καθαίρεση θα γίνει με τη χρήση κατάλληλων εργαλείων όπως καλά ακονισμένη σμίλη, αλλά και με ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να μην καταστραφεί περαιτέρω η τοιχοποιία.
2. Καθαίρεσεις κουφωμάτων. Πρέπει να γίνει προσεκτική καθαίρεση όλων των κουφωμάτων, ώστε να συντηρηθούν και να αποκατασταθούν οι φθορές τους. Αυτά θα επανατοποθετηθούν μετά το τέλος των εργασιών αποκατάστασης του κτιρίου.
3. Καθαίρεσεις καλύψεων. Γίνεται καθαίρεση των κεραμιδιών, ώστε να γίνει εμφανής ο ξυλότυπος της στέγης.
4. Διατήρηση ή καθαίρεση οριζόντιων φορέων κατά περιπτώσεις (όσον αφορά τα πατάρια).

### Γ.7.4 ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΣΤΗ ΝΕΑ ΧΡΗΣΗ

- Ένταξη δικτύων (νέοι χώροι WC)
- Ένταξη αναβατορίου στη σκάλα που οδηγεί στο υπόγειο, αλλά και σε αυτή που οδηγεί στον όροφο.
- Ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις
- Επεμβάσεις διαμόρφωσης της εξωτερικής βόρειας πλευράς (ακάλυπτος).

#### Γ.7.4.1 ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

##### 1. Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος – Μηχανολογικές εγκαταστάσεις

Εγκαταστάσεις ηλεκτρικού ρεύματος υπάρχουν ήδη σε κάποιους χώρους του κτιρίου. Πρέπει όμως να εξυγχρονιστούν, και να προστεθούν περισσότερες γραμμές, ώστε να εξυπηρετούνται στο μέγιστο δυνατό οι ανάγκες του μουσείου

##### 2. Παροχή νερού – αποχέτευση

Το υδραυλικό δίκτυο είναι σχεδόν ανύπαρκτο, γι αυτό και θα κατασκευαστεί εξολοκλήρου από την αρχή.















Δ

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ**



## Δ.1 ΙΣΤΟΡΙΑ – ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ - ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

### Δ.1.1 ΑΡΧΑΙΑ – ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΘΗΝΑ



Εικόνα 113. Τρισδιάστατη αναπαράσταση αρχαίας Αθήνας

Η ίδρυση της Αθήνας χάνεται στα βάθη των αιώνων, καθώς είναι γενικά αποδεκτό ότι προϋπήρχε της Μυκηναϊκής Εποχής. Είναι γνωστό ότι πράγματι υπήρχαν προϊστορικά πολιίσματα στην Αττική, αλλά από τότε ακριβώς πρωτοχρησιμοποιήθηκε για ένα τουλάχιστον από αυτά το όνομα «Αθήνα» είναι άγνωστο.

Σύμφωνα με τον Πλάτωνα στον Τίμαιο, Αιγύπτιοι ιερείς της Ίσιδος αποκάλυψαν στον Σόλωνα που τους επισκέφτηκε ότι σύμφωνα με τα αρχεία τους, υπήρχε πόλη ακμάζουσα με το όνομα «Αθήνα» πριν από το 9600 π.Χ. Φυσικά η ακρίβεια της αναφοράς αμφισβητείται, όπως και ο υπολογισμός του έτους, αλλά ελλείψει ακριβέστερων στοιχείων και αναφορών, διατηρεί κάποια ενδεικτική αξία.

Πρώτοι κάτοικοι της περιοχής θεωρούνται οι Πελασγοί. Πρώτος βασιλιάς της πόλης, σύμφωνα με τη μυθολογία, ήταν ο Κέκροπας κατά τη 2η χιλιετία π.Χ. ή 3η χιλιετία π.Χ., από τον οποίο ονομάστηκε το τμήμα κείμενο μεταξύ Ακροπόλεως, Αχαρνών και Ελευσίνας Κεκροπία (Κεχωπία). Οι κάτοικοι ήταν Ίωνες που εγκαταστάθηκαν στην αττική γη.

Κατά την Εποχή του Τρωικού Πολέμου η Αθήνα πήρε το μέρος των Μυκηνών, εκστρατεύοντας κατά της Τροίας με επικεφαλής τον Μενεσθέα και σημαντική στρατιωτική και ναυτική δύναμη 50 πλοίων (κατ' εκτίμηση 1.650-2.750 άνδρες) όπως αναφέρεται στον κατάλογο πλοίων που αναφέρεται στην Ιλιάδα. Τα γεγονότα αυτά κατατάσσουν την Αθήνα, που καταλάμβανε τότε την Αττική, χωρίς τη Μεγαρίδα (που υπαγόταν στη Σαλαμίνα), και τον Ωρωπό (που ανήκε στη Βοιωτία), σε μια πολύ σημαντική ελληνική πόλη.







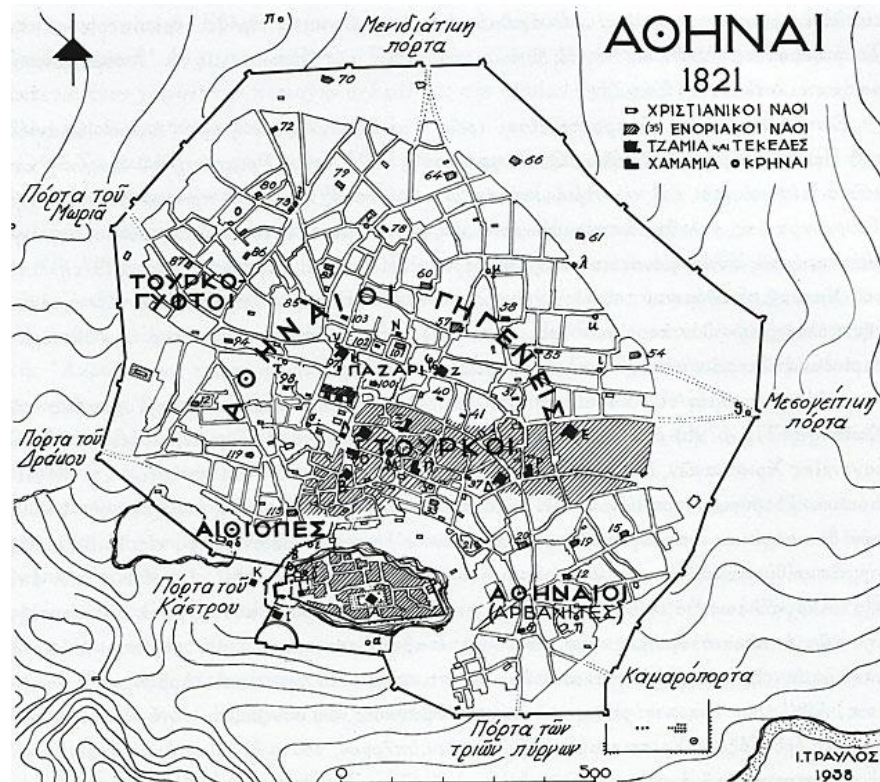
### Δ.1.3 Η ΑΘΗΝΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ



Εικόνα 116. Πύργος Ατσαγιόλι, Ακρόπολη

Μεταξύ του 13ου και 15ου αιώνα η πόλη πολιορκήθηκε και διεκδικήθηκε από τα Λατινικά κρατίδια που σχηματίστηκαν μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1204 κατά την «ανίερη» Δ' Σταυροφορία. Η φήμη και η στρατηγική της θέση συνέβαλαν στο να γίνει η Αθήνα πρωτεύουσα του Φραγκικού δουκάτου των Αθηνών, με την Ακρόπολη να μετατρέπεται σε παλάτι.

#### Δ.1.4 Η ΑΘΗΝΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ



Εικόνα 117. Η Αθήνα στην Τουρκοκρατία

Το 1458 η πόλη κατακτήθηκε από τους Τούρκους και περιήλθε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Μετά την οθωμανική κατάκτηση η πόλη διεκδικήθηκε από τη Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας. Το 17ο αιώνα, κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων του Έκτου Βενετοτουρκικού Πολέμου πολιορκήθηκε από τους Βενετούς και υπέστη μεγάλες ζημιές, συμπεριλαμβανομένης της ανατίναξης του Παρθενώνα από το στρατηγό Μοροζίνι.

Στις αρχές του 19ου αιώνα η Αθήνα, λόγω του αρχαιολογικού της ενδιαφέροντος, είχε συγκεντρώσει το ενδιαφέρον διαφόρων ξένων καλλιτεχνών, αρχαιολόγων κτλ και είχε σχηματιστεί μια αρκετά μεγάλη κοινότητα Ευρωπαίων στην πόλη. Μεταξύ αυτών ήταν και η αποστολή του λόρδου Έλγιν που έκανε τη γνωστή αφαίρεση των γλυπτών από την Ακρόπολη.

Την 13η Νοεμβρίου του 1821, εορτή του Ιωάννου του Χρυσοστόμου, οι Αθηναίοι επιτέθηκαν εναντίον των τουρκαλβανών που φρουρούσαν το πηγάδι και τους απώθησαν στα βράχια της Ακρόπολης. Η πολιορκία αργότερα ενισχύθηκε με κανόνι που έβαλε από τον Άρειο Πάγο, ενώ ειδικός στην κατασκευή υπονόμων κατόρθωσε ανατινάξει μέρος των τειχών της Ακρόπολης. Τελικά, οι Τούρκοι παρέδωσαν την Ακρόπολη την 9η Ιουνίου 1822. Οι Τούρκοι εγκατέλειψαν με ασφάλεια την Ακρόπολη, παρουσία των Αυστριακών πρέσβων, την 10η Ιουνίου. Έτσι οι Αθηναίοι ελευθερώθηκαν για πρώτη φορά.



Τον Οκτώβριο του 1824, πραγματοποιήθηκε μια καταγραφή στην επαναστατημένη Αθήνα, σύμφωνα με την οποία στην Πόλη υπήρχαν 9.040 κάτοικοι και 1.605 σπίτια, που κατανέμονταν σε 35 ενορίες.

#### Η ΑΘΗΝΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Η Αθήνα ήταν μια μικρή ημιέρημη και μισοκατεστραμμένη, όταν έγινε πρωτεύουσα του νέου Βασιλείου της Ελλάδας το 1833.

Μετά την απελευθέρωση, με πρωτοβουλία του Βασιλιά Όθωνα, η Αθήνα χαρακτηρίζεται νέα πρωτεύουσα. Το 1834 ανοικοδομείται και σχεδιάζεται η επέκταση της προς βορρά της παλαιάς πόλης, από τους αρχιτέκτονες Σταμάτη Κλεάνθη, Έντουαρτ Σάουμπερτ (Eduard Schaubert) και τον βασιλικό σύμβουλο Λέο φον Κλέντσε (Leo von Klenze). Τις επόμενες δεκαετίες η Αθήνα ανοικοδομήθηκε κατά τα πρότυπα σύγχρονης πόλης. Η επόμενη φάση μεγάλης επέκτασης ήταν το 1923 μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, οπότε πολλές γειτονιές δημιουργήθηκαν, κυρίως άναρχα, από πρόσφυγες της Μικράς Ασίας.



Εικόνα 118. Προσφυγική συνοικία Μικρασιατών

#### Δ.1.5 Η ΑΘΗΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ



Εικόνα 119. Η Αθήνα κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο

Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η πόλη κατακτήθηκε από τους Γερμανούς και ιδιαίτερα κατά τα τελευταία χρόνια του πολέμου υπέφερε πάρα πολύ, κυρίως από λιμό και υπέστη μεγάλες καταστροφές.

Μετά τον πόλεμο η πόλη άρχισε ξανά να μεγαλώνει, ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία του '60, οπότε παρατηρήθηκε έκρηξη στην οικοδομική δραστηριότητα, με την ανέγερση πολλών πολυκατοικιών τόσο στο κέντρο όσο και στα προάστια της Αθήνας.

Η Αθήνα είναι μια πόλη με ανεπτυγμένες υποδομές από τη δεκαετία του '50 έως σήμερα. Διαθέτει ένα πλούσιο δίκτυο αυτοκινητοδρόμων που τη συνδέουν με τις γειτονικές περιφέρειες, καθώς και πληθώρα λεωφορείων και τραμ που ενώνουν τις γειτονίες του λεκανοπεδίου και των περιχώρων των Αθηνών. Ο Ηλεκτρικός Σιδηρόδρομος λειτουργεί σε συνάρτηση με τις υπόγειες γραμμές του Μετρό έπειτα από την ανάπλασή του, ενώ το Τραμ συνδέει τους παράκτιους δήμους με το κέντρο της πόλης.

Η Αθήνα διαθέτει πλήρες αποχετευτικό σύστημα, ηλεκτρικό φωτισμό από το 1889, ραδιοφωνικό κέντρο από το 1938 και τηλεόραση από το 1965.



Εικόνα 120. Σύγχρονη Αθήνα



#### Δ.1.6 ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Αν θελήσουμε να δούμε την εξέλιξη της Αθήνας, θα πρέπει να ανατρέξουμε στο πρώτο πολεοδομικό σχέδιο που εκπόνησαν οι αρχιτέκτονες Κλεάνθης και Σάουμπερτ το 1832, προτού ακόμη αυτή ανακηρυχθεί πρωτεύουσα του Ελληνικού Κράτους το 1834.

Μελετώντας το τοπογραφικό σχέδιο των δύο αρχιτεκτόνων διαπιστώνουμε ότι διέθετε όλα αυτά που αργότερα στερήθηκε η Αθήνα, δηλαδή οδούς μεγάλου πλάτους, κήπους, πλατείες και χώρους για τα δημόσια κτίρια. Σημείο αναφοράς ήταν τα τέσσερα βουλευβάρτα γύρω από το κέντρο, που έδιναν σημαντική ανάσα και διέξοδο στη μελλοντική ανάπτυξή της. Κύριες γραμμές του σχεδίου, η Σταδίου και η Πειραιώς εκεί που είναι και σήμερα, με τη διαφορά ότι η Σταδίου έφθανε μέχρι το Παναθηναϊκό Στάδιο. Στη δε συνάντηση των δύο δρόμων τοποθετούνταν τα ανάκτορα. Τρίτος βασικός δρόμος η Ερμού, δημιουργώντας με τους δύο προηγούμενους ένα ισοσκελές τρίγωνο και με έκταση που 2.200 στρέμματα. Η εφαρμογή του σχεδίου θα είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των ιδιοκτησιών και το ξεσπίτωμα πολλών οικογενειών, κάτι που δεν άρεσε στους Αθηναίους, οι οποίοι ξεσηκώθηκαν κατά των δύο αρχιτεκτόνων, δημιουργώντας μεγάλη αναστάτωση στην πόλη. Έτσι, αναγκάστηκε ο αντιβασιλεύς Μάουρερ να επισκεφθεί την Αθήνα από το Ναύπλιο και να ακούσει τις τερατολογίες που διαδίδονταν.



Εικόνα 121. Πολεοδομικό σχέδιο Αθηνών Σταμάτη Κλεάνθη

Σύμφωνα με τους κατοίκους, οι δρόμοι θα είχαν πλάτος 140 πόδια, το Δημαρχείο θα είχε 400 πόδια μήκος και μια εκκλησία θα ξεπερνούσε κατά 80 πόδια τον Άγιο Πέτρο της Ρώμης. Αμέσως λοιπόν ο Μάουρερ έδωσε εντολή να σταματήσουν οι εργασίες εφαρμογής του σχεδίου των δύο αρχιτεκτόνων και ζήτησε από τον Λουδοβίκο να στείλει τον προσωπικό του αρχιτέκτονα, τον Βαυαρό Κλέντσε, για να μελετήσει και να μεταρρυθμίσει το αρχικό σχέδιο. Αυτός έφτασε στο Ναύπλιο το 1830, σε ηλικία προχωρημένη, και έπιασε αμέσως δουλειά, για να φτιάξει την Οθωνούπολη. Το πρώτο μέλημά του ήταν η Ακρόπολη, η οποία βρισκόταν σε άθλια κατάσταση και χωρίς καμία προστασία από τις κλοπές μαρμάρων, μιας και ο πρώτος φύλακας, ο Πιττακός, δεν μπορούσε να φυλάξει το χώρο αυτό. Οι τροποποιήσεις του Κλέντσε ήταν δυστυχώς ατυχείς για την πολεοδομική εξέλιξη της Αθήνας και υποκινούμενες από πολιτική σκοπιμότητα. Σε αντίθεση με τους δύο αρχιτέκτονες που είχαν απαγορεύσει το κτίσιμο γύρω από την Ακρόπολη, με σκοπό να προστατευθούν τα μνημεία και να γίνουν οι απαραίτητες ανασκαφές, αυτός επέτρεψε την ανοικοδόμηση στην περιοχή αυτή, όπου έκτισαν πρώτοι τα σπίτια τους οι δύο τεχνίτες από την Ανάφη, ο Γιώργος Δαμίγος και ο Μάρκος Σιγάλας, ακολουθούμενοι από άλλους Αναφιώτες. Όταν ξεφύτρωσαν εκεί πολλά σπίτια και ο συνοικισμός μεγάλωσε, έπρεπε να του δοθεί μια ονομασία. Πολλοί πρότειναν να ονομασθεί η περιοχή Νυχτοχώρι μιας και όλα τα σπίτια κατασκευάζονταν τη νύχτα. Τελικά για να τιμηθούν οι πρώτοι οικιστές, η περιοχή ονομάστηκε Αναφιώτικα, όπως είναι και σήμερα γνωστή.



Εικόνα 122. Πολεοδομικό σχέδιο Αθηνών Klentze

Το σχέδιο του Κλέντσε δεν σεβάστηκε, όπως των προηγούμενων, τα βυζαντινά μνημεία, με αποκορύφωμα τη χάραξη της Ερμού έτσι ώστε να απαιτείται το γκρέμισμα της Καπνικαρέας, που ευτυχώς αργότερα σώθηκε. Μικραίνει πλάτος δρόμων, καταργεί πλατείες, μεταφέρει τα ανάκτορα από την Ομόνοια στον Κεραμεικό (αν και τελικά ούτε εκεί κτίστηκαν), καταργεί τα τέσσερα βουλευβάρτα που είχαν σχεδιάσει οι προηγούμενοι και που έδιναν σημαντική ανάσα στην πόλη, την δε οδό Σταδίου που έφθανε μέχρι το Στάδιο την κάνει αδιέξοδο, εκτρέποντάς την προς την Πλάκα, και περιορίζει την έκταση του σχεδίου κατά 754 στρέμματα. Εγκατέστησε οικοδομικό τετράγωνο στην πλατεία Συντάγματος, διέκοψε την Πατησίων δημιουργώντας το τετράγωνο από την οδό Θεμιστοκλέους μέχρι την πλατεία Ομονοίας, μείωσε την Ευριπίδου από 30 σε 10 μέτρα, πιστεύοντας ότι η πρωτεύουσα δεν χρειαζόταν να επεκταθεί πέραν του Φιλοπάππου και του λόφου των Νυμφών.

Στις 18 Σεπτεμβρίου 1834 εγκρίθηκε το σχέδιο του Κλέντσε αφού υπέστη και αυτό πολλές τροποποιήσεις μέχρι την εφαρμογή του και αφού έγινε το τρομακτικό λάθος να μην εγκριθεί το αρχικό σχέδιο των δύο αρχιτεκτόνων, Κλεάνθη και Σάουμπερτ, που θα έδινε οπωσδήποτε μια διαφορετική εικόνα στη σημερινή Αθήνα με τα τόσα συγκοινωνιακά και κυκλοφοριακά της προβλήματα. Μετά την εκπόνηση και έγκριση του σχεδίου του Κλέντσε, είχαμε συνεχείς τροποποιήσεις (1837, 1843, 1847, 1856, 1860, 1862, 1864, 1919), που συνέχιζαν να δημιουργούν προβλήματα στην πολεοδομική εξέλιξη της Αθήνας. Ευτυχώς, που κατά την εφαρμογή του σχεδίου του Κλέντσε, ο Κλεάνθης είχε λάβει υπεύθυνη θέση σε νεοσυσταθείσα οικοδομική επιτροπή και δημιούργησε τη λεωφόρο Πανεπιστημίου πλάτους 32 μέτρων αντί των 12 που όριζε το σχέδιο, και έκανε και ορισμένες άλλες σωτήριες τροποποιήσεις. Ενώ δε ο Κλεάνθης είχε δουλέψει αφιλοκερδώς, από την αγάπη του προς την πατρίδα και τα αρχαία μνημεία της, ο Κλέντσε έλαβε τη μυθική για τότε αμοιβή των 24.000 δρχ. Με την εφαρμογή του σχεδίου αυτού αποφασίζεται και η διάνοιξη των κυρίων οδών Αιόλου, Αθηνάς και Ερμού μετατρέποντας σε άστεγους όσους είχαν καταφέρει με χίλιες στερήσεις και όπως όπως να επισκευάσουν τις κατεστραμμένες καλύβες τους. Όλα αυτά τα προβλήματα στην εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδίου της Αθήνας ήταν φυσικό να δημιουργήσουν την οικοδομική αναρχία που επικράτησε, με αποτέλεσμα οι Αθηναίοι να κτίζουν όπου και όπως ήθελαν και με τον τρόπο που τους βόλευε. Αποτέλεσμα ήταν να υπάρχουν καταπατήσεις μεταξύ γειτονικών οικοπέδων, συνηθισμένοι δε ήταν και οι συνεχείς καυγάδες μεταξύ των ιδιοκτητών. Γι' αυτό στις 9 Απριλίου 1836 δημοσιεύθηκε στη εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο πρώτος οικοδομικός κανονισμός με 12 άρθρα, που προσπαθούσε να βάλει μια τάξη στην υπάρχουσα οικοδομική αναρχία και αυθαιρεσία που επικρατούσε και που όριζε τους κανόνες και τις προϋποθέσεις για το κτίσιμο των οικοπέδων. Έτσι, όποιος έχτιζε θα έπρεπε να «φυλλάτη την ευθυγραμμίαν και ισωπέδωσιν» ότι το ελάχιστο εμβαδόν οικοδομήσιμου οικοπέδου ορίζεται σε 200 πήχεις. Τα δε σπίτια επί των οδών Αθηνάς, Αιόλου, Ερμού, Πειραιώς, Μακράς Στοάς και Σταδίου καθώς και στις πλατείες Όθωνος και Λουδοβίκου θα έχουν «εν ισόγειον και εν ανώγειον πάτωμα», σχηματίζοντας «σειράν συνεχή και αδιάκοπον». Την ίδια εποχή εκδίδεται και το διάταγμα για το φόρο των οικοδομών, ο οποίος ορίζεται σε 7% επί του συμφωνηθέντος ενοικίου.

Με την έλευση του 20ου αιώνα αρχίζει να μεταβάλλεται η φυσιογνωμία της νεοκλασικής Αθήνας, του Πειραιά και των περιχώρων τους. Η ελληνική πρωτεύουσα προσελκύει τον μεγαλύτερο όγκο της εσωτερικής μετανάστευσης και των επαναπατριζόμενων ομογενών, η οποία επιταχύνεται από τις παραμονές των Βαλκανικών Πολέμων. Η Αθήνα επεκτείνεται άναρχα και εμφανίζει ορισμένα από τα προβλήματα της βιομηχανικής πόλης: άθλιες συνθήκες κατοικίας των φτωχών μεταναστών, έλλειψη υποδομών κ.α. Ο εκσυγχρονισμός



κατά τα δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα αποτελεί βασική επιδίωξη των μεταρρυθμιστικών σχεδίων της δεκαετίας του 1910 για την ελληνική πρωτεύουσα. Όμως τόσο τα μεγαλεπήβολα σχέδια εκσυγχρονισμού της φυσιογνωμίας της που συντάχθηκαν από τους αρχιτέκτονες Ludwig Hoffmann (1908-1910) και Thomas Mawson (1914-1918), όσο και οι ρεαλιστικότερες προτάσεις του πολιτικού μηχανικού Αριστείδη Μπαλάνου (1917) και του νομικού Στυλιανού Λελούδα (1918, 1921), αλλά και το μεταγενέστερο σχέδιο διαχείρισης του πολεοδομικού χώρου που καταρτίστηκε από την Επιτροπή υπό τον μηχανολόγο Πέτρο Καλλιγά (1920-1924), έμειναν ουσιαστικά στο χαρτί. Ακυρώθηκαν κυρίως το 1922 λόγω του οξύτατου στεγαστικού προβλήματος των 230.000 ομογενών προσφύγων από τη Μικρά Ασία και των μεταναστών από την επαρχία και το εξωτερικό. Για την κακοδαιμονία της μεσοπολεμικής Αθήνας ευθύνεται βέβαια και η αναπόφευκτη διαμάχη μεταξύ των αρμοδίων φορέων πολεοδομικής πολιτικής: του τμήματος σχεδίου πόλεως του Δήμου Αθηναίων με επικεφαλής τον Κώστα Μπίρη και της υπηρεσίας σχεδίου πόλεων του Υπουργείου Συγκοινωνιών της οποίας προϊστάτο ο Ανάργυρος Δημητρακόπουλος. Η κατάσταση επιδεινώθηκε το 1937 όταν ο Κωνσταντίνος Δοξιάδης τέθηκε επικεφαλής του Γραφείου Πολεοδομικών Μελετών της νεοσύστατης Διοικήσεως Πρωτευούσης.

Όπως εύστοχα επισημαίνει ο Εμμ. Μαρμαράς, στο πρώτο ήμισυ του 20ού αιώνα «οι δύο πόλοι μεταξύ των οποίων κινήθηκε η πολεοδομική ανάπτυξη της Αθήνας [...] ήταν οι αλόγιστες επεκτάσεις του εγκεκριμένου σχεδίου της πόλης, που εναρμονιζόταν με τις πιέσεις των ιδιοκτητών της περιαστικής γης, και από το άλλο μέρος, η εντατική εκμετάλλευση του αστικού εδάφους για την εξυπηρέτηση και πάλι ιδιωτικών συμφερόντων με την ανοικοδόμηση πολυωρόφων κτιρίων εκεί όπου ο πολεοδομικός σχεδιασμός της πόλης είχε προβλεφθεί για χαμηλή δόμηση».

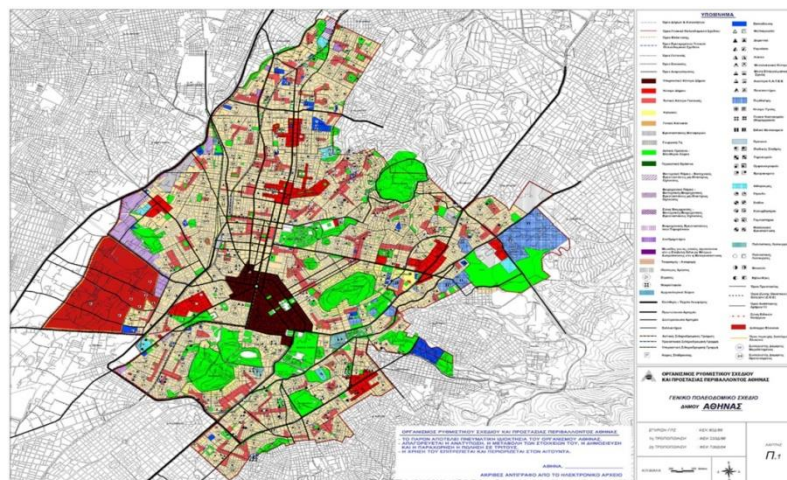
Οι πολεοδομικές και αρχιτεκτονικές ιδιαιτερότητες της ελληνικής πρωτεύουσας στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα έχουν δύο όψεις: μια αρνητική και μια θετική. Για την πρώτη χύθηκε και εξακολουθεί να χύνεται πολύ μελάνι. Όλοι, τόσο ειδικοί όσο και κάτοικοι της ελληνικής πρωτεύουσας, δυσφορούν για τις συνέπειες που είχε η ασχεδίαστη μεταμόρφωση της Αθήνας. δηλαδή για τη ρύπανση, το συγκοινωνιακό πρόβλημα, την αισθητική και λειτουργική υποβάθμιση κ.ά. Είναι ωστόσο γεγονός ότι με την επινόηση της αντιπαροχής, την παράδοση της αυθαίρετης δόμησης και τις "εκ των υστέρων" ρυθμίσεις της πολιτείας, η μεταπολεμική Αθήνα ξανακτίστηκε σχεδόν χωρίς κεφάλαια, επεκτάθηκε σε ελάχιστο χρόνο και ήδη άρχισε να αναπλάθεται, έχοντας γλυτώσει κάποιους κλυδωνισμούς ή άγονους πειραματισμούς των νέων πόλεων της Δύσης και του τρίτου κόσμου. Αντίθετα από ότι γίνεται αλλού, η αρχιτεκτονική ποιότητα ούτε ενθαρρύνεται ούτε αναγνωρίζεται από την πολιτεία. Έτσι, ο ρόλος των πολεοδόμων και αρχιτεκτόνων στη διαμόρφωση της σύγχρονης Αθήνας και τον σχεδιασμό των σημαντικών της κτιρίων υπήρξε περιθωριακός. Η περιθωριοποίηση αυτή ήταν ένας από τους λόγους της άναρχης δόμησης και της αισθητικής υποβάθμισης του αστικού της τοπίου. Από την Αθήνα ωστόσο δεν έλειψαν ποτέ οι ικανοί πολεοδόμοι και οι προικισμένοι αρχιτέκτονες αλλά οι προϋποθέσεις για τη δημιουργική τους δράση, προϋποθέσεις που υπάρχουν σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Ο πρώτος που θα παραλληλίσει το ελεύθερο πολεοδομικό σύστημα της αρχαιότητας -το ονομαζόμενο αττικό- με την αυθαίρετη στέγαση στην Αθήνα του '50 ήταν ο διαπρεπής αρχιτέκτονας-αρχαιολόγος Γιάννης Τραυλός. «Η συνεχιζόμενη προς όλας σχεδόν τας κατευθύνσεις ανάπτυξεις της πόλεως», γράφει ο Τραυλός στα 1960, «προηγήθη πολλάκις της επεκτάσεως του ρυμοτομικού σχεδίου. Κατά μήκος ή πλησίον των αρχαίων οδών, αι οποίαι

ωδήγουν έξω της πόλεως, οι σημερινοί κάτοικοι, όπως και οι αρχαίοι, εξηκολούθουν να κτίζουν αυθαίρετως και εκτός σχεδίου τας οικίας των, αττικώς, ως είδομεν ότι εχαρακτηρίζετο κατά την αρχαιότητα το ελεύθερον τούτο πολεοδομικόν σύστημα». Το γεγονός ότι η ασχεδιάστη ανάπτυξη των ελληνικών οικισμών συνεχίστηκε και κατά τους μεσαίους χρόνους, μας επιτρέπει να κάνουμε λόγο για μια αττική παράδοση δυναμικής ή "οργανικής" οικιστικής ανάπτυξης, η οποία αποδείχτηκε ισχυρότερη από την "εκ των άνω" προσπάθεια εκσυγχρονισμού της, δηλαδή από τα δυτικού τύπου ρυθμιστικά σχέδια των πολεοδόμων και τους ανεδαφικούς οικιστικούς νόμους της πολιτείας.

Η μορφή της μεταπολεμικής Αθήνας δεν καθορίστηκε από τις γνώμες των ειδικών και τη θέληση του νομοθέτη. Πολύ σημαντικότερος υπήρξε ο ρόλος άλλων παραγόντων: της μικροϊδιοκτησίας, των περιορισμένων οικονομικών δυνατοτήτων της πολιτείας, της μικρής κλίμακας των οικοδομικών επιχειρήσεων, αλλά και της ζωτικότητας του πληθυσμού, της κοινωνικής του κινητικότητας, των νοοτροπιών και συνηθειών του. Η μεταπολεμική Αθήνα άρχισε να ξανακτίζεται πάνω στον παλιό της ιστό και να επεκτείνεται ασχεδιάστα, στο πλαίσιο μιας ιδιότυπης καπιταλιστικής εξέλιξης, με κινητήριες δυνάμεις την εμπορευματοποίηση της κατοικίας, το οικοπεδεμπόριο, αλλά και την παράδοση της αυθαίρετης δόμησης. Αντίθετα, το έγκαιρο, τεχνοκρατικό προσκλητήριο του Κωνσταντίνου Δοξιάδη, για μια ορθολογιστική οικιστική ανάπτυξη, όχι μόνο δεν εισακούστηκε από την πολιτική ηγεσία, αλλά τον έφερε σε ρήξη μαζί της.

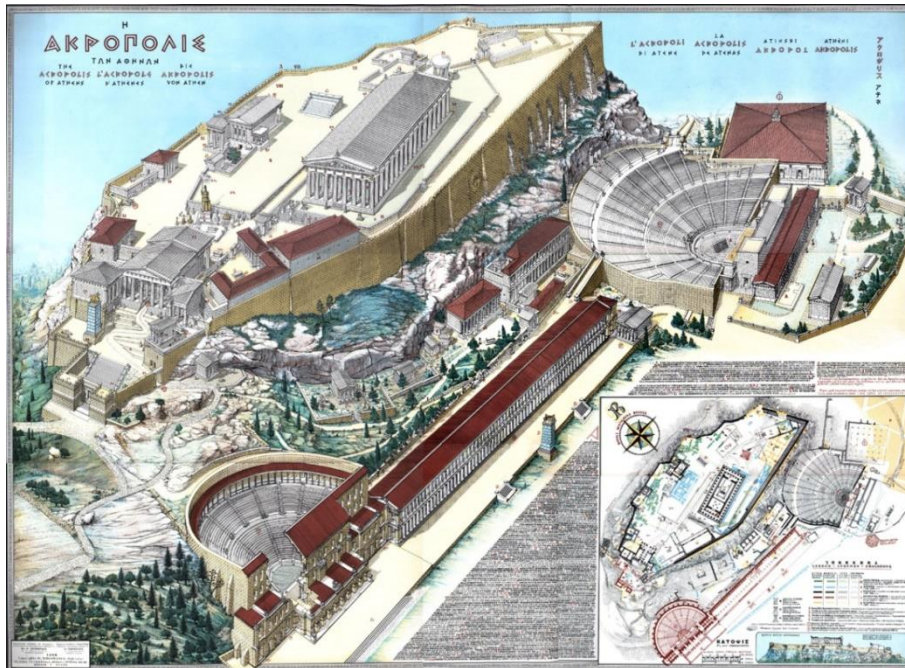
Για την Αθήνα η περίοδος της οικονομικής ανάρρωσης ξεκινά με σημαντική καθυστέρηση και πραγματοποιείται σ' ένα κλίμα, που το σκιάζουν τα σκληρά βιώματα της γερμανικής κατοχής (1941-44) και η τραγωδία του εμφυλίου πολέμου (1946-1949). Η απόκλιση της πολεοδομικής και αρχιτεκτονικής της πορείας από εκείνες των άλλων ευρωπαϊκών πόλεων εντείνεται κατά την περίοδο 1950-80. Το κύριο βάρος της ανοικοδόμησης της Αθήνας αφέθηκε αφενός στην ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία η οποία απευθυνόταν κυρίως στα μεσαία στρώματα και αφετέρου στην αυθαίρετη στέγαση. Από τότε η ανοικοδόμηση κατοικιών με το σύστημα της αντιπαροχής παίζει το ρόλο κινητήριας δύναμης της οικονομίας, ενώ η κρατική και δημοτική πρωτοβουλία αυτοπεριορίζονται σε μικρής κλίμακας έργα ή σε διορθωτικές παρεμβάσεις.



Εικόνα 123. Πολεοδομικό σχέδιο σύγχρονης Αθήνας



### Δ.1.7 ΑΡΧΑΙΑ ΑΘΗΝΑ



Εικόνα 124. Ακρόπολη

Διαπιστώθηκε ότι ο λόφος της Ακρόπολης ήταν κατοικημένος από την 3η χιλιετία π.Χ.. Εκεί υπήρχε συνοικισμός καθώς επρόκειτο για φυσικό οχυρό. Η παράδοση λέει ότι ο άρχοντας που ένωσε τους συνοικισμούς της Αττικής ήταν ο Θησέας. Το γεγονός αυτό τοποθετείται στο δεύτερο ήμισυ της δεύτερης προ Χριστού χιλιετίας. Ο κίνδυνος εχθρικών επιδρομών ανάγκασε τον ηγεμόνα να οχυρώσει την Ακρόπολη με ένα τείχος από μεγάλες πέτρες, το γνωστό αργότερα ως Κυκλώπειο Τείχος.

Τον 11ο αιώνα επικρατεί το αριστοκρατικό πολίτευμα. Η Ακρόπολη παύει να είναι διοικητικό κέντρο. Η διοίκηση ασκείται από την κάτω πόλη, το άστυ. Ο λόφος της Ακρόπολης χρησιμοποιείται πλέον ως χώρος θρησκευτικών τελετών όπου και ανοικοδομήθηκε τον 8ο αιώνα μικρός ναός αφιερωμένος στην προστάτιδα της πόλης, την Αθηνά Πολιάδα.

Από τον 6ο αι. π.Χ. άρχισαν να χτίζονται πάνω σ' αυτόν τα ιερά των Αθηναίων. Ο ναός της Αθηνάς ξαναχτίστηκε πολύ μεγαλύτερος. Το Εκατόμπεδον, χτίστηκε λίγο πριν από τα μέσα του 6ου αιώνα και πήρε το όνομα αυτό επειδή είχε μήκος 100 αττικών ποδιών. Ήταν αφιερωμένο στην Παλλάδα Αθηνά, την προστάτιδα της πόλης. Το Εκατόμπεδον μάλλον βρισκόταν εκεί όπου χτίστηκε αργότερα ο Παρθενώνας και πρέπει να ήταν δωρικός περίπτερος ναός. Έχουν βρεθεί επιγραφές αλλά και θραύσματα γλυπτών που δείχνουν ότι την αρχαϊκή περίοδο υπήρχαν στην Ακρόπολη και μικρότερα κτίσματα, τα «οικήματα», όπου φυλάσσονταν χρήματα και πολύτιμα αντικείμενα.

Η ανοικοδόμηση των τειχών και των ιερών άρχισε αμέσως μετά την ήττα των Περσών, το 465 π.Χ., την εποχή δηλαδή του Περικλή. Κάτω από την επίβλεψη του Φειδία και των

αρχιτεκτόνων Μνησικλή, Καλλικράτη και Καλλίμαχου χτίστηκαν και διακοσμήθηκαν ο Παρθενώνας, το Ερέχθειο, τα Προπύλαια και ο ναός της Αθηνάς ή Απτέρου Νίκης.



Εικόνα 126. Παρθενώνας



Εικόνα 16. Ερέχθειο



Εικόνα 125β. Ναός Απτέρου Νίκης



#### Δ.1.8 ΡΩΜΑΙΚΗ ΑΘΗΝΑ



Εικόνα 127. Ρωμαϊκή Αγορά

Η Αθήνα διατηρούσε την αίγλη των κλασικών και ελληνοιστικών χρόνων με τα λαμπρά μνημεία, τα γυμνάσια, τις επαύλεις και τους κήπους της έως το 86 π.Χ., οπότε ο Ρωμαίος στρατηγός Σύλλας, την πολιορκήσε και την κατέλαβε. Τα τείχη της πόλης και του Πειραιά κατεδαφίστηκαν, πολλά μνημεία καταστράφηκαν, ενώ σπουδαία έργα τέχνης διαρπάγησαν. Το λαμπρό παρελθόν της επηρέασε τους ρωμαίους κατακτητές της, αυτοκράτορες και πλούσιους φιλαθηναίους ιδιώτες, καθώς και βασιλείς άλλων χωρών, οι οποίοι πολύ ενωρίς άρχισαν να διαθέτουν μυθώδη ποσά για την επισκευή κατεστραμμένων μνημείων, την κατασκευή έργων κοινής ωφελείας, καθώς και λαμπρών νέων οικοδομημάτων και να συμβάλλουν στην ανόρθωση του μεγαλείου της πόλης. Εκείνος που πρώτος άρχισε ένα συστηματικό οικοδομικό πρόγραμμα ανόρθωσης της πόλης είναι ο Αύγουστος (27 π.Χ. - 14 μ.Χ.). Έδειξε σεβασμό στην πολιτιστική της κληρονομιά και σε όλα τα έργα του διακρίνεται ένα φιλόδοξο πνεύμα. Κατά τη διάρκεια της αρχής του νέες πολεοδομικές αντιλήψεις και νέοι αρχιτεκτονικοί τύποι εισήχθησαν στην Αθήνα. Το οικοδομικό πρόγραμμα του Αυγούστου δεν περιορίστηκε σε ένα μόνον χώρο, αλλά σε διάφορα μνημεία της πόλης. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του προγράμματος αφορούσε την Αρχαία Αγορά. Αργότερα λόγω ελλείψεως ζωικού χώρου υπήρξε ανάγκη αλλαγής στη λειτουργία της Αρχαίας Αγοράς και η απομάκρυνση από αυτήν και μετεγκατάσταση των εμπορικών δραστηριοτήτων, σε έναν άλλον χώρο, ευρύ και επίπεδο, 100 m. περίπου ανατολικά από αυτήν αναγείρεται η Ρωμαϊκή

Αγορά ή Αγορά του Καίσαρος και του Αυγούστου, ένα κτήριο νέου τύπου, ρωμαϊκό forum που εισήχθη για πρώτη φορά στην Αθήνα.



Εικόνα 129. Ωρολόγιο Κυρρήστου (Αέρηδες), Πλάκα



Εικόνα 128. Πύλη Αρχηγέτιδος Αθηνάς



#### Δ.1.9 ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΘΗΝΑ



Εικόνα 130. Ι.Ν. Καπνικαρέας

Η Αθήνα, το σύμβολο του κλασικού πολιτισμού, δεν ακολούθησε την ίδια πορεία στους βυζαντινούς χρόνους. Μετά την ύστερη αρχαιότητα, κατά την οποία είχε διατηρήσει τη θέση ενός μεγάλου εκπαιδευτικού και πολιτιστικού κέντρου της Αυτοκρατορίας ήρθε η απαγόρευση της διδασκαλίας των εθνικών φιλοσόφων της σχολής του Πλάτωνα από τον Ιουστινιανό και η μετατροπή ακόμη και του Παρθενώνος στην Ακρόπολη σε χριστιανικό ναό. Κι αυτή τη φορά, τη λατρεία μιας ειδωλολατρικής παρθενικής θεάς διαδέχτηκε η λατρεία της χριστιανικής Παρθένου. Οι δυο αυτές πρωτοβουλίες της Βυζαντινής κυβέρνησης σφράγισαν ουσιαστικά το τέλος της εθνικής πολιτιστικής παράδοσης της Μεσογείου, που είχε ταυτισθεί με την Αθήνα. Ακολούθησε η σταδιακή δημογραφική και οικοδομική παρακμή που είναι χαρακτηριστική της εποχής μετά τον 6ο αιώνα.

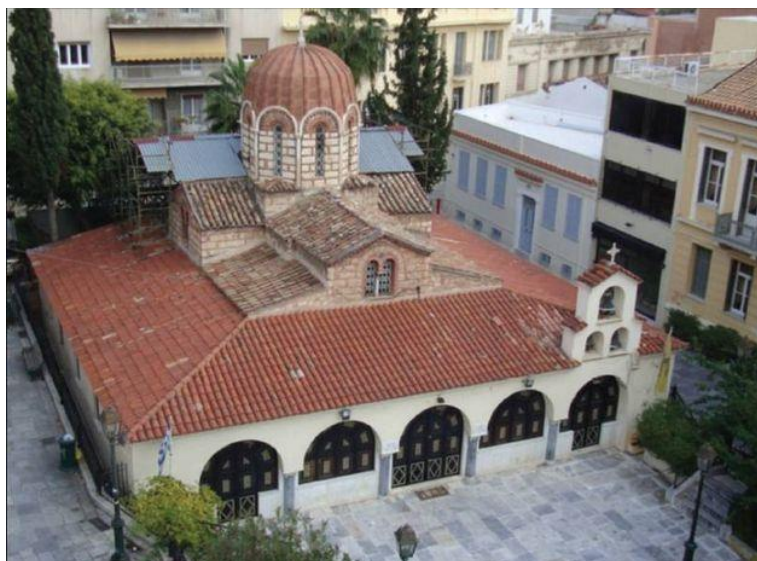
Η Αθήνα, η «κατείδωλος πόλις», όπως την ονόμασε ο απόστολος Παύλος στο πέρασμά του από αυτήν, είχε δεχθεί τον χριστιανισμό ήδη από τον 3ο μ. Χ αιώνα. Στην υπαίθρο χώρα, οι αυτάρκεις αγροτικές κοινότητες που, ουσιαστικά συνεχίζουν τη ζωή των αρχαίων δήμων, ασπάσθηκαν το χριστιανισμό, και, με την ελευθερία που τους παρείχε η απόσταση από το κέντρο, άρχισαν να οικοδομούν τους πρώτους ναούς, κυρίως από τα τέλη του 5ου – αρχές του 6ου αιώνα. Οι ναοί αυτοί, βασιλικές με θαυμάσια ψηφιδωτά δάπεδα, συγκροτήματα ολόκληρα πολλές φορές, στη Βραύνα, στα ΑιγόσθENA (Πόρτο-Γερμενό), στη Σταμάτα, στο Λαύριο ή τη Γλυφάδα αλλά και σε πολλά άλλα μέρη, είναι αντιπροσωπευτικά παραδείγματα του είδους στην Αττική. Φωτιστήρια, Βαπτιστήρια και θαυμάσια ψηφιδωτά λαμπρύνουν τις βασιλικές αυτές.

Από τα μέσα του 9ου αιώνα, η Αττική ακολουθεί την ανοδική πορεία της Αυτοκρατορίας, μια πορεία αναδόμησης και άνθησης που είναι γνωστή ως μακεδονική αναγέννηση. Αρχίζουν να χτίζονται νέες εκκλησίες σε νέους αρχιτεκτονικούς τύπους. Η οικοδομική αυτή δραστηριότητα θα φτάσει στο αποκορύφωμά της κατά τον 11ο και 12ο αιώνα σε όλη την Αττική.

Οι ναοί που χτίζονται την εποχή αυτή είναι οι γνωστοί σήμερα ναοί του ιστορικού κέντρου και όχι μόνο. Ολόκληρη η Αττική λαμπρύνεται με μια σειρά ναών. Ο λαμπρότερος όλων, το Δαφνί, κοσμείται με περίφημα ψηφιδωτά.



Εικόνα 132. Υπολείμματα Ι.Ν.Μεγάλης Παναγιάς, αρχαιολογικός χώρος Βιβλιοθήκης Ανδριανού



Εικόνα 131. Ι.Ν. Αγίας Αικατερίνης, Πλάκα



## Δ.1.10 ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΘΗΝΑ



Εικόνα 133. Αρχοντικό Μπενιζέλων

Σε όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, η Αθήνα όχι μόνο παρέμεινε πόλη, αλλά παρέμεινε σταθερά η μεγαλύτερη πόλη της Στερεάς Ελλάδας, ενώ παρουσίασε μια αισθητή γεωγραφική επέκταση, εκτός των μεσαιωνικών της ορίων. Έδρα Μητρόπολης καθώς και Οθωμανικού Κάζα, ανέπτυξε την ειδίκευσή της σε μια σειρά από δραστηριότητες αστικού χαρακτήρα, όπως η βιοτεχνία μεταξωτών υφασμάτων, η σαπωνοποιία και η βυρσοδεψία. Είναι χαρακτηριστικό ότι, όταν τον Οκτώβριο του 1833, συντάσσεται ο κατάλογος των προς απαλλοτρίωση κτιρίων, χάριν ανασκαφών, καταγράφονται 400 σπίτια, 7 φούρνοι και 103 εργαστήρια, μεταξύ των οποίων 2 ελαιοτριβεία και 2 σαπουντζίδικα, μόνο στην περιοχή την οριζόμενη από τις κατοπινές οδούς Ηφαίστου, Μητροπόλεως, Νίκης, Αμαλίας και Λυσικράτους, δηλαδή στο ήμισυ περίπου της παλαιάς πόλης. Νέα ερείπια καλύπτουν τα αρχαία, τα καταχωνιασμένα μέσα στη γη. Στενά, σκοτεινά, λασπώδη, ακανόνιστα δρομάκια. Βρώμικα, καπνισμένα και δυσώδη μαγαζιά, με πραμάτειες, κι όλα αυτά περικυκλωμένα από ένα χονδροειδές τοίχιο, έχοντας αντικαταστήσει το Ωδείο του Περικλέους, το Ελευσίνιο, το Λύκειο, τους Κήπους και τον Ναό της Αφροδίτης, τις Πύλες του Ερμού, και τα λοιπά μνημεία, των οποίων μόνον τα ονόματα έχουν απομείνει. Ο εκ των Αντιβασιλέων Georg Maurer, που έφθασε στην Αθήνα το 1833 κατά τη διάρκεια της πρώτης επίσκεψης του Όθωνα, σημειώνει: «Η Αθήνα που πριν απ' τον Απελευθερωτικό Πόλεμο αριθμούσε 3.000 περίπου σπίτια, τώρα δεν είχε ούτε 300. Τα άλλα είχαν μεταβληθεί σ' έναν άμορφο σωρό από πέτρες»<sup>11</sup>. Ενώ ο Thomas Abbet-Grasset παρατηρεί τον Οκτώβριο του 1834: «Δεν υπάρχουν όμως πλέον Αθηναί. Εισ τον τόπον της ωραίας δημοκρατίας απλούται σήμερον πενιχρά πολίχνη, μαύρη εκ των καπνών, σιωπηλή ως φύλαξ των νεκρών μνημείων, με στενούς και ασύμμετρους δρομίσκους». Είναι γεγονός πάντως ότι η πόλη είχε υποστεί σοβαρότατες καταστροφές, ιδιαίτερα στο διάστημα της ενδεκάμηνης πολιορκίας της από τον Κιουταχή, μεταξύ Ιουνίου 1826 και Μαΐου 1827.

#### Δ.1.11 ΠΛΑΤΕΙΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙΟΥ

Οφείλει το όνομά της στην εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου που υφίσταται στο κέντρο της Πλατείας. Στον μεγάλο αύλειο χώρο που υπάρχει σήμερα στην Πλατεία πέριξ της εκκλησίας, την περίοδο αιχμής του Μοναστηρίου τον 19-ο αιώνα υπήρχαν τα βοηθητικά κτίρια του Μοναστηρίου της Παναγίας της Παντάνασσας. Στον ίδιο χώρο βρίσκεται και ο σταθμός του ηλεκτρικού σιδηρόδρομου Αθηνών- Πειραιώς, που υπήρξε από τα αρχιτεκτονικά στολίδια της πολιτισμικής ταυτότητας της Αθήνας και οικοδομήθηκε το 1895. Εγγύτερα ακόμα της Πλατείας την περίοδο της τουρκοκρατίας υπήρχε και μια κρήνη, επωνομαζόμενη και «κρήνη του κάτω παζαριού», «Κάτω σιντριβάνι». Την κρήνη είχε δωρίσει στην Αθήνα ο βοεβόδας Τζισταράκης. Αποτελείτο από τέσσερις κρουνοί, από τους οποίους έρρεε αδιάλειπτα νερό. Ακόμα δίπλα στην κρήνη υπήρχαν καθίσματα για να κάθονται και να ξεκουράζονται οι Τούρκοι αγάδες. Σημειώνουμε ότι η Πλατεία Μοναστηρακίου είχε πολιτογραφηθεί και με άλλα ονόματα όπως πλατεία «Αδριανού» δοθέντος ότι ήταν όμορη με την βιβλιοθήκη του Αδριανού, «της παλαιάς στρατώνας», «των αμαξών» ή «στις καρότσες». Εκ του γεγονότος ότι στα τέλη του 19-ου αιώνα στην διασταύρωση των οδών Ερμού και Αθήνας, είχε δημιουργηθεί στάση – «πιάτσα» για τα ιππήλατα οχήματα «σούστες» και αραμπάδες. Ακόμα στην Πλατεία Μοναστηρακίου ελάμβαναν χώρα λαϊκά θεάματα, όπως παραστάσεις με ακροβατικά, ταχυδακτυλουργούς και θαυματοποιούς. Στα δίσεκτα χρόνια της κατοχικής περιόδου, στην πλατεία ελάμβαναν χώρα συσσίτια, ενώ την πλατεία Μοναστηρακίου είχαν ως ορμητήριο και πολλοί βιοπαλαιστές, όπως λούστροι, πλανόδιοι μικροπωλητές και άλλοι.

Στην καρδιά του Αθηναϊκού κέντρου, το Μοναστηράκι αποτελεί μοναδικό μίγμα ρυθμών, εποχών και πολιτισμών, ζωντανό και πάντα δυναμικό – όμως, σταθερά αφιερωμένο στο εμπόριο και στο αντάμωμα των ανθρώπων. Εάν σταθούμε στο κέντρο της Πλατείας Μοναστηρακίου και κάνουμε επί τόπου στροφή 360 μοιρών αντικρίζουμε μέσα σε λίγα μόλις τετραγωνικά την ίδια την ιστορία της Αθήνας. Πρόσφατα ανακαινισμένη, η Πλατεία στρώθηκε με μωσαϊκούς κυβόλιθους από μάρμαρο, πέτρα και σκαλιστό μαντέμι, που συμβολίζουν τις «ροές» και την ποικιλοχρωμία των λαών της Μεσογείου.



Εικόνα 134. Πανοραμική λήψη πλατείας Μοναστηρακίου



#### Δ.1.12 Ι.Μ. ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΗΣ

Συνιστά αδιαμφισβήτητη από τις πιο γνωστές εκκλησίες της Αθήνας μας. Ως προς την αρχιτεκτονική της, αποτελεί τρίκλιτη καμαροσκεπής βασιλική του 10-ου αιώνα. Υπήρξε το καθολικό της γυναικείας Μονής της Παντάνασσας η οποία ήταν αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Αξίζει να σημειώσουμε emphaticά ότι η Μονή τότε πρωτοστάτησε στην οικιακή οικονομία με την πολυεδρική της δραστηριότητα στην υφαντουργία, τα πλεκτά και άλλες δραστηριότητες. Με την μεγάλη εξάλλου παραγωγή που είχε στα υφαντά, προμήθευε κεντρικά το παζάρι. Ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς της Μονής και κατά τον Δ. Καμπούρογλου στα 1678 σύμφωνα με πατριαρχικό «συγγίλιο» η μονή υπήγετο στην ιδιοκτησία του Νικολάου Μπονεφάτση, ο οποίος με την σειρά του την δώρισε στην Μονή Καισαριανής, της οποίας η Παντάνασσα αποτελούσε Μετόχι. Στα χρόνια εκείνα η ηθική αίγλη και η κοινωνικοοικονομική δύναμη του Μοναστηρίου απογειώθηκε. Υπάρχει μια εκτίμηση ότι στο Μοναστήρι της Παντάνασσας έκλειναν μοναχές που είχαν παραστρατήσει και της εξανάγκαζαν σε εργασία στους αργαλειούς για να τις συνετίσουν. Σημειώνουμε ακόμα ότι τα κελιά του Μοναστηρίου υπήρξαν χώρος κοινωνικής θαλπωρής και προστασίας για αδύναμες γυναίκες και εγκαταλελειμμένες μητέρες, που έδιναν και αυτές χείρα βοηθείας στα εργαστήρια υφαντουργίας του Μοναστηρίου. Όμως η επέλευση του ηλεκτρικού σιδηροδρόμου τον 20ο αιώνα στάθηκε μοιραία για τα κτίσματα της Μονής. Κατεδαφίστηκαν όλα με εξαίρεση της εκκλησίας, για να αναγερθεί το κτίριο του σταθμού. Με την πάροδο του χρόνου έγιναν αισθητικές παρεμβάσεις στον ναό, που αλλοίωσαν την αρχιτεκτονική του φυσιογνωμία. Πάραυτα σχετικά πρόσφατα έλαβε χώρα αποκατάσταση του ναού.



Εικόνα 135. Ι.Μ.Παντανάσσης

## Δ.1.13 ΤΖΑΜΙ ΤΖΙΣΤΡΑΚΗ



Εικόνα 136. Τζαμί Τζιστράκη

Ευρίσκεται επί της οδού Άρεως 1 και είναι αυτή την στιγμή το μοναδικό τζαμί στην Αθήνα, που είναι επισκέψιμο. Στον κόσμο αναφέρονταν σαν «του κάτω σιντριβανιού» από το σιντριβάνι που υφίστατο δίπλα του, ακόμα με το όνομα σαν «του κάτω παζαριού», προφανώς από το όνομα της Παλαιάς Αγοράς της Αθήνας, που έφτανε γεωγραφικά μέχρι το τζαμί, αλλά επίσης και με το όνομα «κουσουνού τζαμί». Ανεγέρθη το τζαμί το 1759 από τον βοεβόδα Μουσταφά Αγά –Τζισταράκη κατά πως αναφέρεται στην είσοδό του. Πάραυτα ο Τζισταράκης προκειμένου να οικοδομήσει το τζαμί προέβη σε μια παρασπονδία, για την οποία τιμωρήθηκε αυστηρά με την καθαίρεση από το αξίωμά του. Συγκεκριμένα για να προμηθευτεί ασβέστη γκρέμισε έναν από τους στύλους του Ολυμπίου Διός. Όμως οι Τούρκοι ήταν αυστηρώς αντίθετοι με την καταστροφή και μετακίνηση αρχαίων μνημείων και εξέλαβαν την ενέργεια αυτή ως ιεροσυλία και πρόξενο «θανάτου». Η δοξασία τους για τον θάνατο πήγαζε από την σκέψη, ότι μια πράξη προσβολής των μνημείων απελευθέρωνε δυνάμεις από τα βάθη της γης, που με την σειρά τους έφεραν συμφορές. Μοίρα τραγική όμως την χρονιά που ο Τζισταράκης κατέστρεψε τον κίονα του Ολυμπίου Διός, εμφανίστηκε στην Αθήνα πανώλη !!! και οι Τούρκοι ευθέως την απέδωσαν στην ιεροσυλία του Τζισταράκη. Στα χρόνια του αγώνα της εθνεγερσίας το τζαμί αποτέλεσε και χώρο συνεύρεσης των μελών της κοινότητας. Ενώ με την ίδρυση του αρτιγέννητου ελληνικού κράτους, το τζαμί μετασκευάζονταν κατά καιρούς σε στρατώνα αποθήκη και φυλακή. Αφότου αφίχθη ο βασιλεύς Όθων στην Ελλάδα, κατά την δεύτερη επίσκεψή του στην Αθήνα τον Μάρτιο του 1834, παρετέθη προς τιμήν του δεξίωση στο τζαμί. Στα 1915 έγινε αρχιτεκτονική παρέμβαση αναστήλωσης από τον Αν. Ορλάνδο. Ενώ την μακρά περίοδο 1918-1973 το τζαμί φιλοξένησε το «Μουσείο των Ελληνικών Χειροτεχνημάτων» που συνεστήθη τότε. Από το 1923 μάλιστα έφερε το όνομα «Εθνικόν Μουσείον Κοσμητικών Τεχνών». Στις μέρες μας το τζαμί του Τζισταράκη αποτελεί παράρτημα του «Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης» και ειδικότερα ως Μουσείο Παραδοσιακής Κεραμικής», φιλοξενώντας από το 1975 την Συλλογή Λαϊκής Κεραμικής του Β. Κυριαζόπουλου, η οποία περιλαμβάνει 800 περίπου κεραμικά του 19-ου και του 20-ου αιώνα. Ένα ξεχωριστό ακόμα γεγονός είναι συνδεδεμένο με την σύγχρονη ιστορία του τζαμιού. Στα 1966 ο χώρος του υπεδέχθη τον έκπτωτο Σαουδάραβα βασιλιά Ιμπν Σαούντ, προκειμένου να προσευχηθεί σ' αυτό. Το τζαμί δυστυχώς το 1981 υπέστη μεγάλες στατικές βλάβες από τον καταστρεπτικό σεισμό, οι οποίες όμως απεκατάστηκαν στο έπακρο. Από το 1991 ξαναλειτούργησε ως «Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης».

#### Δ.1.14 ΣΤΑΘΜΟΣ ΜΕΤΡΟ - ΗΣΑΠ



Εικόνα 137. Σταθμός Μετρό - ΗΣΑΠ

Ο σταθμός του ΗΣΑΠ (1895) είναι από τους πιο παλιούς της επίγειας γραμμής, που κατασκευάστηκε για να συνδέσει την πόλη με το λιμάνι του Πειραιά. Η νέα υπόγεια γραμμή του Αττικού Μετρό συνδέει το Μοναστηράκι με το αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος.

Τα έργα για το νέο σταθμό του Μετρό (άνοιξε με καθυστέρηση στο Μοναστηράκι το 2004) συνάντησαν εξαιρετικές δυσκολίες λόγω της συνάντησής τους με την κοίτη του ποταμού Ηριδανού, του ιερού ποταμού των αρχαίων Αθηναίων. Στη σύγχρονη πόλη, το μοναδικό ακάλυπτο τμήμα του ποταμού βρισκόταν στον γειτονικό αρχαιολογικό χώρο του Κεραμικού. Τα ίχνη της χαμένης κοίτης που ανακαλύφθηκαν εκ νέου είναι εν μέρει ορατά σε ειδικό εκθεσιακό χώρο με αρχαιολογικά ευρήματα εντός του σταθμού και μέσω ανοιχτής έκθεσης πάνω στην ίδια την πλατεία.

Ίσως το πιο βαρετό κομμάτι της Πλατείας, τα κτίρια από μπετόν, απόρροια της χωροταξικής νομοθεσίας της δεκαετίας του 1960. Σήμερα λειτουργεί μόνο ένα κατάστημα ρούχων εισαγωγής και τα υπόλοιπα μαγαζιά και η τράπεζα έχουν κλείσει.

Δείγμα του μοντερνισμού του Μεσοπολέμου, το κτήριο πρόσφατα ανακαινίστηκε (αν και εξωτερικά η ανάδειξη των μοντερνιστικών στοιχείων αγνοήθηκε). Λειτουργεί ως ξενοδοχείο και για το καφέ της ταρατσας ειπώθηκε ότι διαθέτει την «καλύτερη θέα της Αθήνας». Αν και ο



χαρακτηρισμός είναι μάλλον υπερβολικός (υπάρχουν καλύτερες θέες στην Ακρόπολη), η θέα είναι σίγουρα πολύ όμορφη.



Εικόνα 138. Κτίριο μεσοπολεμικής περιόδου



#### Δ.1.15 ΟΔΟΣ ΗΦΑΪΣΤΟΥ

Το πιο σημαντικό σημείο στο Μοναστηράκι είναι βέβαια το παζάρι της οδού Ηφαίστου και των παρακείμενων στενών ή αλλιώς Γιουσουρούμ, από το όνομα ενός Εβραίου ιδιοκτήτη παλαιοπωλείου της περιοχής. Η ονομασία Γιουσουρούμ ενσωματώθηκε στην αστική γλώσσα κι έγινε ακόμα και τίτλος ενός τραγουδιού της δεκαετίας του 1980 από τον κυνικό της underground σκηνης των Εξαρχείων Νικόλα Άσιμο. Μπορεί (όπως έλεγε κι ο Άσιμος) οι ανθρώπινες αξίες να πωλούνται για το κέρδος, πάντως η ευγενική κυρία της φωτογραφίας μας καλωσορίζει στην είσοδο του Γιουσουρούμ με ένα χωνί ζεστά κάστανα έναντι μικρού αντιτίμου.

Η οδός Ηφαίστου είναι γνωστή για την αγορά μεταχειρισμένων ρούχων (του στρατού και της λεγόμενης «Αμερικάνικης Αγοράς»), αλλά και για μια πληθώρα εμπορευμάτων που πωλούνται σε καλές τιμές και προσελκύουν μικρούς και μεγάλους. Μέσα σε μικρά μαγαζάκια χωμένα σε κατασκευές του 19ου αιώνα βρίσκουμε αθλητικά παπούτσια και τζίν, λάβαρα χωρών και ομάδων, είδη λαϊκής τέχνης και κοσμήματα, ινδικά ρούχα και αντικείμενα, χάντρες και υλικά για την κατασκευή κοσμημάτων, είδη ποδηλασίας και camping.



Εικόνα 139. Άποψη οδού Ηφαίστου από πλατεία Μοναστηρακίου

Λίγο πιο κάτω, η Ηφαίστου συναντά την Πλατεία Αβησσυνίας, που προοριζόταν να φιλοξενήσει το πρώτο δημοπρατήριο της νέας πρωτεύουσας της Ελλάδας. Σήμερα είναι γνωστή για τα παλαιοπωλεία και τα επιπλάδια που επισκευάζουν παλιά κομμάτια, αλλά και κατασκευάζουν αντίγραφα εμπνευσμένα από τα παλιά αθηναϊκά σπίτια.

#### Δ.1.16 ΟΔΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

Ενώνει την πλατεία Συντάγματος με την πλατεία Μοναστηρακίου και διαθέτει ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική, κυρίως νεοκλασική. Η πλατεία Μητροπόλεως, στην οποία δεσπόζει ο Μητροπολιτικός Ναός της Αθήνας, προσφέρεται για ξεκούραση και στάση για καφέ, ενώ στη γραφική πλατεία Δημοπρατηρίου υπάρχουν ταβέρνες με παραδοσιακό ελληνικό φαγητό.

Κανένας ίσως δρόμος σε αυτό το κομμάτι του κέντρου δεν συμπυκνώνει τόσο θεαματικά αυτές τις αλλαγές –ή, αν προτιμάτε, αυτό το κλίμα αναμονής για καλύτερες μέρες– από την παλιά, ιστορική όσο και σύγχρονη, δυναμική οδό Μητροπόλεως.

Είναι σωστό να πει κανείς ότι ο παλαιός αυτός εμπορικός δρόμος της Αθήνας αλλάζει σταδιακά χαρακτήρα και μεταβάλλεται σε δρόμο με εστιατόρια, καφέ και ξενοδοχεία. Υποχωρεί η παλιά, γνώριμη ατμόσφαιρα με τα καταστήματα υφασμάτων, με τα αξεσουάρ, με τις κουρτίνες, με τα μικρομάγαζα. Υπάρχουν ακόμη, αλλά πια είναι ένας κόσμος σε υποχώρηση. Η νέα οδός Μητροπόλεως είναι πλέον ένας δρόμος με άλλη φυσιογνωμία. Με πιο λαϊκή απόληξη στο Μοναστηράκι με τα γνωστά σουβλατζίδικα, όπου από το πρωί σεβρίρουν, και με πιο αστική την πλευρά όσο ανεβαίνουμε προς Σύνταγμα.



Εικόνα 141. Αποψη οδού Μητροπόλεως από πλατεία Μοναστηρακίου



Εικόνα 140. Οδός Μητροπόλεως

## Μητρόπολη Αθηνών

Σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό, ο Μητροπολιτικός Ναός των Αθηνών επρόκειτο να ανεγερθεί στην οδό Πανεπιστημίου, δίπλα στη (μελλοντική) Ακαδημία και με βάση αυτό το δεδομένο, ο Δανός αρχιτέκτονας Theophil Hansen (1813-1891) είχε σχεδιάσει (το 1842) μια σύνθεση ρωμανογοθτικής έμπνευσης, αναμεμιγμένης με αναγεννησιακά και βυζαντινά στοιχεία. Η περιοχή εκείνη απορρίφθηκε όμως από τον Δήμο Αθηναίων, κριθείσα "απόκεντρος και ερημική", και τελικώς αποφασίστηκε ο ναός να ανεγερθεί στην παλαιά πόλη, στη θέση του συγκροτήματος των μητροπολιτικών κτιρίων της Τουρκοκρατίας, τα οποία κατεδαφίστηκαν, με μόνη εξαίρεση τη βυζαντινή εκκλησία της Γοργοεπηκόου. Ο θεμέλιος λίθος τέθηκε τα Χριστούγεννα του 1842, αλλά η οικοδομή (στην οποία χρησιμοποιήθηκαν υλικά 72 συνολικά κατεδαφισμένων Αθηναϊκών ναών) διακόπηκε την άνοιξη του 1843, ελλείψει πόρων. Μετά την αναχώρηση του Hansen, προκηρύχθηκε διαγωνισμός για την αναθεώρηση των αρχικών σχεδίων (το 1846), που κέρδισε ο αρχιτέκτονας Δημήτριος Ζέζος (εισηγητής μιας "ελληνο-βυζαντινής" ρυθμολογίας). Μετά τον θάνατο εκείνου (το 1857), η επίβλεψη του έργου πέρασε στον Γάλλο αρχιτέκτονα François Boulanger (που έδρασε στην Ελλάδα μεταξύ των ετών 1845-1873, και στον οποίο οφείλονται πιθανότατα το τελικό επιστέγασμα των κωδωνοστασίων και το τελικό ύψος του τρούλου) και η διεύθυνση των εργασιών στον Παναγιώτη Κάλκο (1810-1878), ενώ η αγιογράφηση και η διακόσμηση ανατέθηκαν στους ζωγράφους Σπ. Γιαλινά και Κωνσταντίνο Φανέλλη, αντίστοιχα. Ο ναός αποπερατώθηκε το 1862 και το αποτέλεσμα των αλλεπάλληλων αναθεωρήσεων υπήρξε ένα μίγμα νεοκλασικισμού και βυζαντινισμού, χωρίς αρχιτεκτονική συνέπεια, "άτονο και άνευ χαρακτήρος", που υπογραμμίζεται από την αναπόφευκτη αντιπαράθεση με τον παρακείμενο ναό της Γοργοεπηκόου (σημερινού Αγίου Ελευθερίου). Οι αδιάκοπες εξάλλου ανακαινίσεις και "εξωραϊσμοί" από το 1890 και σε όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα, χωρίς να τον βελτιώσουν, του στέρησαν σημαντικά ιστορικά τεκμήρια της αρχικής του, έστω, σύλληψης και εμφάνισης.



Εικόνα 143. Ι.Ν.Μητοπόλεως, αρχική μορφή



Εικόνα 142. Ι.Ν.Μητοπόλεως, σημερινή μορφή

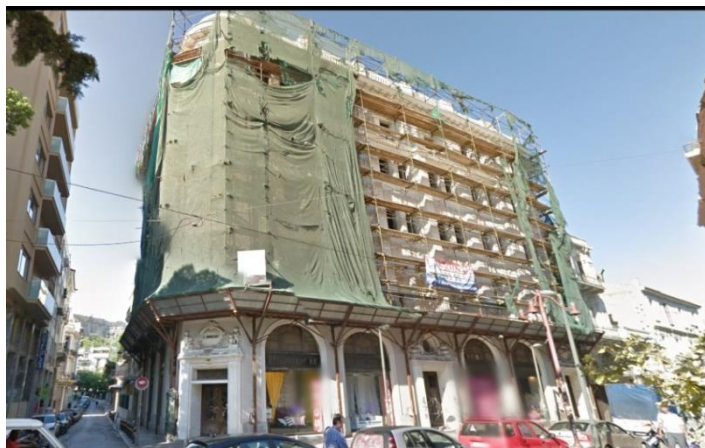


Η αλήθεια είναι ότι η αποκατάσταση της Μητρόπολης έκανε και πάλι προορισμό τη Μητροπόλεως για όσους θέλουν να περιεργαστούν τον ναό. Οι τουρίστες πάντως το απολαμβάνουν και μπαινοβγαίνουν φωτογραφίζοντας. Αν εξαιρέσει κανείς ορισμένες σοβαρές ανορθογραφίες του παρελθόντος, όπως την επίστρωση της επιφάνειας της πλατείας με γυαλιστερές πλάκες πριν από 20 και πλέον χρόνια, όπως και άλλες αισθητικές κραυγαλέες παραφωνίες, η αποκατεστημένη Μητρόπολη ομόρφυνε αυτό το κομμάτι. Αν ανεβεί κανείς από την Πανδρόσου και κοιτάξει ευθεία, ας απολαύσει την αλέα που σχηματίζει ο θόλος των πλατάνων που οδηγεί στη Μικρή Μητρόπολη, στον Άγιο Ελευθέριο, αυτό το κομψοτέχνημα βυζαντινής τέχνης με ενσωματωμένα θραύσματα από προγενέστερες περιόδους.



Εικόνα 144. Άγιος Ελευθέριος, Μικρή Μητρόπολη

Συνοπάρχουν πολλά στη Μητροπόλεως. Το παλαιό έμβλημα, το κατάστημα υφασμάτων του Ελμάλογλου, στη γωνία με την Αιόλου, και το ωραιότατο κτίριο του 1925 όπου έως πρόσφατα στεγαζόταν ο Χυτήρογλου και που μετατρέπεται και αυτό σε ξενοδοχείο. Δεν υπάρχει πλέον η μπουκαμβίλια-ατραξιόν απέναντι από τη Μητρόπολη, αλλά ούτε προχώρησαν οι εργασίες, ακριβώς δίπλα, στο (μελλοντικό) Μουσείο Μαρία Κάλλας.



Εικόνα 145. Κατάστημα Ελμάλογλου



## Δ.2 ΠΗΓΕΣ

### Δ.2.1 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μπίρης Κώστας Η. . *Αι Αθήναι – Από του 19<sup>ου</sup> εις τον 20<sup>ον</sup> αιων.* Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, 2005
- Μπίρης Μάνος Γ. . *Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική 1875 – 1925.* Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα 2003
- Μπούρας Χαράλαμπος Θ. . *Μαθήματα Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής – πρώτος τόμος.* Εκδόσεις Συμμετρία 1999
- Νομικός Μιχαήλ Ε., *Αναπληρωτής Καθηγητής Α.Π.Θ.. Αποκατάσταση Επανάχρηση Ιστορικών Κτιρίων και Συνόλων / Μεθοδολογία – Εφαρμογές.* Τμήμα Αρχιτεκτόνων Α.Π.Θ, Θεσσαλονίκη 2004
- Σκουλικίδης Θεόδωρος. *Διάβρωση και Συντήρηση των Δομικών Υλικών των Μνημείων.* Ίδρυμα Τεχνολογίας & Έρευνας – Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2000

### Δ.2.2 ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

- <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1>
- <http://www.syllogostonathinaion.gr/istoria-ton-athinon/panarchei-chroni/i-akropolis-tin-proistoriki-epochi/#more-1073>
- <http://athensopenmuseum.com/>
- <http://www.athensguide.org/monastiraki4.html>
- <http://www.archaiologia.gr/blog/2010/11/02/%CF%84%CE%BF-%CF%80%CF%81%CF%8E%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%83%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-2/>
- <http://www.kathimerini.gr/830914/article/politismos/polh/h-arxitektonikh-klhronomia-ths-a8hnas>
- <http://www.greekarchitects.gr/gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B5%CF%82/%CE%B7-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%BF-19%CE%BF-%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B1-%CE%AD%CF%89%CF%82-%CF%84%CE%BF-1940-id9228>
- <http://www.greekarchitects.gr/gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B5%CF%82/%CE%B7-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%BF-19%CE%BF-%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B1-%CE%AD%CF%89%CF%82-%CF%84%CE%BF-1940-id9228>

- [2-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B5%CF%82/%CE%B7-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%B4%CE%B5%CF%8D%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%BF-%CE%AE%CE%BC%CE%B9%CF%83%CF%85-%CF%84%CE%BF%CF%85-20%CE%BF%CF%8D-%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B1-id2707](http://www.greekarchitects.gr/gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B5%CF%82/%CE%BF%CE%B9-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF%CE%B9-%CE%BA%CE%AE%CF%80%CE%BF%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CF%80%CE%BF%CF%87%CE%AE-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%8C%CE%B8%CF%89%CE%BD%CE%B1-1834-%E2%80%931862-id5173)
- <http://news247.gr/eidiseis/weekend-edition/ta-prwta-neoklasika-ths-athhnas.4023357.html>
  - [http://www.greekarchitects.gr/gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B5%CF%82/%CF%84%CE%B1-%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CF%83%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%B1-%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CE%BD%CF%8E%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%B9-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B2%CE%BF%CE%BB%CE%AD%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CE%B9%CF%83%CE%AF%CF%89%CE%BD-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82-id3464](http://www.greekarchitects.gr/gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B5%CF%82/%CE%BF%CE%B9-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF%CE%B9-%CE%BA%CE%AE%CF%80%CE%BF%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CF%80%CE%BF%CF%87%CE%AE-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%8C%CE%B8%CF%89%CE%BD%CE%B1-1834-%E2%80%931862-id5173)
  - [http://www.eie.gr/archaeologia/gr/chapter\\_more\\_5.aspx](http://www.eie.gr/archaeologia/gr/chapter_more_5.aspx)
  - [http://www.eie.gr/archaeologia/gr/chapter\\_more\\_6.aspx](http://www.eie.gr/archaeologia/gr/chapter_more_6.aspx)
  - <http://www.archaiologia.gr/blog/2010/11/02/%CF%84%CE%BF-%CF%80%CF%81%CF%8E%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%83%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-2/>
  - <http://www.nomika-epilekta.gr/strepsodikopanoyrgia/dokimia/ta-neoklasika-ktiria-tis-athinas>
  - [http://www.eie.gr/archaeologia/gr/chapter\\_more\\_9.aspx](http://www.eie.gr/archaeologia/gr/chapter_more_9.aspx)
  - <http://www.eie.gr/byzantineattica/>
  - [http://www.eie.gr/archaeologia/gr/chapter\\_more\\_5.aspx](http://www.eie.gr/archaeologia/gr/chapter_more_5.aspx)
  - [https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BA%CF%81%CF%8C%CF%80%CE%B7%CE%BB%CE%B7\\_%CE%91%CE%B8%CE%B7%CE%BD%CF%8E%CE%BD](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BA%CF%81%CF%8C%CF%80%CE%B7%CE%BB%CE%B7_%CE%91%CE%B8%CE%B7%CE%BD%CF%8E%CE%BD)
  - <http://www.athensmuseums.net/museum.php?id=23>
  - <http://www.athensinfo.com/gr/wtsmuseums.htm>
  - [http://www.visitgreece.gr/el/main\\_cities/athens\\_traditional\\_shopping\\_center](http://www.visitgreece.gr/el/main_cities/athens_traditional_shopping_center)
  - [http://www.huffingtonpost.gr/2016/03/24/life-design-pente-anakainiseis-istorikwn-ktiriwn-ths-athinas-pou-allaksan-ton-arxitektoniko-xarti-ths-polhs\\_n\\_9193182.html](http://www.huffingtonpost.gr/2016/03/24/life-design-pente-anakainiseis-istorikwn-ktiriwn-ths-athinas-pou-allaksan-ton-arxitektoniko-xarti-ths-polhs_n_9193182.html)

- [http://history-pages.blogspot.gr/2011/12/blog-post\\_16.html](http://history-pages.blogspot.gr/2011/12/blog-post_16.html)
- <https://artic.gr/emporiko-trigono-athinon-parelthon-kai-mellon/41993/>
- <http://anoihtipoli.gr/geitonies/emporiko-trigono>
- <http://balkon3.com/gr/monastiraki-i-istoria-tis-athinas-se-mia-matia/>
- <http://www.kathimerini.gr/871760/article/epikairothta/ellada/h-odos-mhtropolews-sthn-prwtoporia-ths-a8hnas-poy-8elei-na-alla3ei-kai-na-skeftei-ena-kalytero-mellon>
- [http://www.eie.gr/archaeologia/gr/arxeio\\_more.aspx?id=260](http://www.eie.gr/archaeologia/gr/arxeio_more.aspx?id=260)
- <http://www.debop.gr/deBlog/buildings-telling-their-story/sidirodromikos-stathmos-monastiraki-arxitektoniki-architecture-athens>
- <http://www.theotokos.gr/documents/10181/0/%CE%95%CE%A1%CE%95%CE%A5%CE%9D%CE%97%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F+%CE%97%CE%9C%CE%95%CE%A1%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%9F+%CE%9A%CE%95%CE%A0%CE%A0+2+%CE%97+%CE%91%CE%98%CE%97%CE%9D%CE%91+%CE%A4%CE%9F%CE%A5+%CE%A4%CE%A3%CE%99%CE%9B%CE%9B%CE%95%CE%A1.pdf/c05de877-9582-4f90-8682-09a2c2860934>
- <https://olympia.gr/2014/02/08/%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%B9-%CF%88%CF%85%CF%81%CF%81%CE%AE-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B4%CF%81%CE%BF%CE%BC/>
- <https://olympia.gr/2014/02/17/%CF%80%CE%BB%CE%AC%CE%BA%CE%B1-%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82-%CE%B1%CE%84-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B4%CF%81%CE%BF%CE%BC%CE%AE-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD/>

### Δ.2.3 ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

- <http://www.greekarchitects.gr/gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B5%CF%82/%CE%BF%CE%B9-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF%CE%B9-%CE%BA%CE%AE%CF%80%CE%BF%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CF%80%CE%BF%CF%87%CE%AE-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%8C%CE%B8%CF%89%CE%BD%CE%B1-1834-%E2%80%931862-id5173>
- [http://asclepieion.mpl.uoa.gr/Parko/ancient\\_asclip\\_athens\\_2.htm](http://asclepieion.mpl.uoa.gr/Parko/ancient_asclip_athens_2.htm)
- <http://www.mixanitouxronou.gr/i-archea-athina-3d/>
- <http://photodentro.edu.gr/lor/handle/8521/5101>
- <http://wikimapia.org/1314323/el/%CE%99%CE%B5%CF%81%CF%8C%CF%82-%CE%9D%CE%B1%CF%8C%CF%82-%CE%95%CE%B9%CF%83%CE%BF%CE%B4%CE%AF%CF%89%CE%BD-%>

[%CE%98%CE%B5%CE%BF%CF%84%CF%8C%CE%BA%CE%BF%CF%85-%CE%9A%CE%B1%CF%80%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%AD%CE%B1](#)

- <http://ikivotos.gr/post/399/o-palaoxristianikos-naos-ths-megalhs-panagias-sto-monasthraki>
- <http://www.efsyn.gr/arthro/ohi-gyalini-stegi-stin-agia-aikaterini>
- <http://www.kathimerini.gr/803514/article/politismos/polh/h-a8hna-poy-den-didaxthkame>
- <http://www.iefimerida.gr/news/169880/%CF%84%CE%BF-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BA%CE%AD%CE%BD%CF%84%CF%81%CE%BF-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CE%BE%CF%85%CF%80%CE%BD%CE%AC-%CE%B5%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%B1%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CF%84ino-sehgal-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CF%81%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%AC-%CE%BA>
- <http://www.protothema.gr/culture/article/603626/anoigoun-gia-proti-fora-oi-aerides-stin-plaka/>
- <http://wikimapia.org/8484055/el/%CE%A0%CF%8D%CE%BB%CE%B7-%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B7%CE%B3%CE%AD%CF%84%CE%B9%CE%B4%CE%BF%CF%82-%CE%91%CE%B8%CE%B7%CE%BD%CE%AC%CF%82>
- <http://pisostapalia.blogspot.gr/2015/03/1896-1896.html>
- [http://www.culture2000.tee.gr/ATHENS/GREEK/BUILDINGS/BUILD\\_TEXTS/B95\\_t.html](http://www.culture2000.tee.gr/ATHENS/GREEK/BUILDINGS/BUILD_TEXTS/B95_t.html)
- <http://www.athensmagazine.gr/article/retromania/245389-ta-retro-kalokairia-ths-athhnas-spanies-fwtoğrafies-apo-thn-dekaetia-toy-1960-photos-video>
- <http://athensvibe.gr/athens-90s-billy-files/>
- [http://el.aktor.gr/2014\\_2016/arthro/enarksi\\_leitourgias\\_tou\\_polytelous\\_ksenodoxeiou\\_electra\\_metropolis\\_athen\\_stin\\_athina-15518744/](http://el.aktor.gr/2014_2016/arthro/enarksi_leitourgias_tou_polytelous_ksenodoxeiou_electra_metropolis_athen_stin_athina-15518744/)
- <http://www.mixanitouxronou.gr/i-mitropoli-athinon-chtistike-stin-plaka-giati-i-panepistimiou-theorithike-erimiki-periochi-katedafistikan-72-ekklisies-gia-ikodomika-ilika-ke-chriastikan-20-chronia-mechri-na-apoperatothi/>
- <http://etravelnews.gr/anavathmizetai-to-kentro-tis-athinas/>
- <http://www.unblock.gr/world-news/o-amerikanikos-parthenonas/>
- <http://www.naftemporiki.gr/story/1014348/thrausmata-apo-to-erextheio-tis-akropolis-protithetai-na-epistrepsei-to-mouseio-tis-xaidelbergis>
- <http://blogs.sch.gr/tqiakoum/archives/category/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1>
- [http://www.eie.gr/archaeologia/gr/chapter\\_more\\_6.aspx](http://www.eie.gr/archaeologia/gr/chapter_more_6.aspx)
- <http://www.aetos-apokalypsis.com/2016/07/o-chamenos-pirgos-tis-akropolis-iche-ipsos.html>
- [http://www.eie.gr/archaeologia/gr/02\\_DELTIA/Fortification\\_Walls.aspx](http://www.eie.gr/archaeologia/gr/02_DELTIA/Fortification_Walls.aspx)



- <https://ikokkiniamas.blogspot.gr/p/blog-page.html>
- [http://www.eie.gr/archaeologia/gr/02\\_DELTIA/Agora\\_or\\_Kerameikos.aspx](http://www.eie.gr/archaeologia/gr/02_DELTIA/Agora_or_Kerameikos.aspx)
- <http://www.briefingnews.gr/ethnika/xenagisi-stin-athina-toy-v-pagkosmioy-polemoy-foto>
- <http://news247.gr/eidiseis/koinonia/adeia-h-athhna-enopsei-toy-dekapentaugoystoy-erhmwsan-oi-poluvoyoi-dromoi-ths-prwteuoyas.3616011.html>
- <http://dergachev-va.livejournal.com/49030.html>
- <https://oiko.wordpress.com/2010/09/05/%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%84%CF%81%CE%AF%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%BF-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%B5/>
- <http://courses.arch.ntua.gr/129909.html>
- <http://www.hellinon.net/EvrimataAcropolis.htm>
- [http://rebetcafe.blogspot.gr/2011/06/blog-post\\_7140.html](http://rebetcafe.blogspot.gr/2011/06/blog-post_7140.html)
- <http://www.documenta14.de/gr/south/49>
- <http://www.athenssocialatlas.gr/%CE%AC%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF/%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CE%B6%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CE%BD-19%CE%BF-%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B1/>

### Δ.3 ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1. Αθήνα .....	8
Εικόνα 2. Γεωμορφολογία Αθήνας.....	10
Εικόνα 24. Αθήνα 1896 .....	12
Εικόνα 25. Μέγαρο Schliemann.....	13
Εικόνα 26. Ζάππειο Μέγαρο.....	14
Εικόνα 27α. Μέγαρο Ακαδημίας .....	14
Εικόνα 28. Δημοτικό θέατρο Πειραιά .....	14
Εικόνα 29. Πολυτεχνείο, Πατησίων .....	14
Εικόνα 30. Πύργος Πλακεντίας .....	14
Εικόνα 31. Ξενοδοχείο Ακταίων.....	14
Εικόνα 32. Οικία Αγγελικής Χατζημιχάλη .....	15
Εικόνα 33. Οικία Αγγελικής Χατζημιχάλη .....	15
Εικόνα 34. Αθήνα 1960 .....	16
Εικόνα 35. Αθήνα 2016 .....	16
Εικόνα 36. Αθήνα 1992 .....	16
Εικόνα 37. Χάρτης Εμπορικού Τριγώνου Αθηνών .....	17
Εικόνα 50. Όψη επί της οδού Μητροπόλεως.....	21
Εικόνα 51. Άποψη επί της οδού Κυρρηκείου .....	21
Εικόνα 52. Κάτοψη υπογείου.....	24
Εικόνα 53. Κάτοψη ισογείου .....	24
Εικόνα 54. Κάτοψη παταριών .....	25
Εικόνα 55. Κάτοψη ορόφου .....	25
Εικόνα 56. Κάτοψη δώματος .....	26
Εικόνα 57. Όψη επί της οδού Μητροπόλεως.....	27
Εικόνα 58. Όψη επί της οδού Κηρυκείου .....	27
Εικόνα 59. Λεπτομέρεια νότιας όψης.....	28
Εικόνα 60. Λεπτομέρεια ανοιγμάτων ισογείου νότιας όψης.....	28
Εικόνα 61. Λεπτομέρεια ανοιγμάτων δυτικής όψης.....	28
Εικόνα 62. Λεπτομέρεια ανοίγματος ορόφου .....	29
Εικόνα 63. Λεπτομέρεια ανοιγμάτων ισογείου .....	29
Εικόνα 64. Λεπτομέρεια βόρειας όψης .....	30
Εικόνα 65. Λεπτομέρεια σιδερένιας εισόδου .....	30
Εικόνα 66. Λεπτομέρεια οροφογραφίας.....	30
Εικόνα 67. Κάτοψη υπογείου.....	31
Εικόνα 68. Κάτοψη ισογείου .....	31
Εικόνα 69. Κάτοψη ορόφου .....	31
Εικόνα 70. Λεπτομέρεια οπτοπλινθοδομή (α).....	32
Εικόνα 71. Λεπτομέρεια λιθοδομής .....	32
Εικόνα 72. Λεπτομέρεια οπτοπλινθοδομή (γ) .....	32
Εικόνα 73 . Λεπτομέρεια οπτοπλινθοδομή (β).....	32
Εικόνα 74. Λεπτομέρεια στεγάστρου νότιας όψης .....	33
Εικόνα 75. Λεπτομέρεια γυάλινου στεγάστρου βόρειας πλευράς.....	33
Εικόνα 76. Κατασκευαστική λεπτομέρεια οροφής χώρου (δ.4) .....	33

Εικόνα 77. Κατασκευαστική λεπτομέρεια οροφής.....	33
Εικόνα 78. Λεπτομέρεια ανοιγμάτων ισογείου νότιας όψης.....	34
Εικόνα 79. Λεπτομέρεια ξύλινου ταμπλαδωτού εξωφύλλου δυτικής όψης.....	34
Εικόνα 80. Λεπτομέρεια ανοιγμάτων ορόφου δυτικής όψης.....	34
Εικόνα 81. Λεπτομέρεια ανοίγματος τύπου "κουραγκλέ" υπογείου.....	34
Εικόνα 82. Λεπτομέρεια ξύλινης μονόφυλλης & δίφυλλης ταμπλαδωτής θύρας.....	34
Εικόνα 83. Λεπτομέρεια καλυμμένου ανοίγματος "κουραγκλέ" υπογείου.....	34
Εικόνα 84. Λεπτομέρεια κλεισμένων ανοιγμάτων (εσωτερικά).....	35
Εικόνα 85. Λεπτομέρεια κλεισμένων ανοιγμάτων (εωτερική πλευρά).....	35
Εικόνα 86. Λεπτομέρεια μαρμάρινης επένδυσης.....	35
Εικόνα 87. Λεπτομέρεια επιχρίσματος.....	35
Εικόνα 88. Λεπτομέρεια ξύλινου δαπέδου.....	36
Εικόνα 89. Λεπτομέρεια πλαστικής επικάλυψης δαπέδου.....	36
Εικόνα 90. Λεπτομέρεια πλακόστρωσης υπογείου.....	36
Εικόνα 91. Λεπτομέρεια επίστρωσης απο σκυρόδεμα.....	36
Εικόνα 92. Λεπτομέρεια χτιστή κλίμακα υπογείου.....	37
Εικόνα 93. Λεπτομέρεια ξύλινη σκάλα υπογείου.....	37
Εικόνα 94. Κλίμακα χώρου β.5.....	37
Εικόνα 95. Κλίμακα χώρου β.6.....	37
Εικόνα 96. Κλίμακα χώρου β.4.....	37
Εικόνα 97. Κλίμακα χώρου β.3.....	37
Εικόνα 98. Λεπτομέρεια προσωρινή κλίμακα προς όροφο.....	38
Εικόνα 99. Λεπτομέρεια σιδερένια κλίμακα προς πατάρι.....	38
Εικόνα 100. Λεπτομέρεια ξύλινη γυριστή κλίμακα προς όροφο.....	38
Εικόνα 101. Λεπτομέρεια ξύλινη κλίμακα προς δώμα.....	38
Εικόνα 102. Λεπτομέρειες δυτικής όψης: 1) Γείσο επίστεψης, 2) Τραβηχτές κορνίζες ανοιγμάτων, 3) Γείσο στο επίπεδο του ορόφου, 4) Επίκρανα στις κολώνες, 5) Ακροκέραμα	39
Εικόνα 103. Λεπτομέρεια οροφोगραφία.....	39
Εικόνα 104. Λεπτομέρεια διακοσμητική τοιχογραφία.....	39
Εικόνα 105. Λεπτομέρεια χυτοσιδηρού εξώστη.....	39
Εικόνα 106. Λεπτομέρεια εξωτερικού χρωματισμού.....	40
Εικόνα 107. Λεπτομέρεια χρωματισμών υπογείου.....	40
Εικόνα 108. Λεπτομέρειες χρωματισμών ισογείου.....	40
Εικόνα 109. Λεπτομέρειες χρωματισμών ορόφων.....	41
Εικόνα 110. Λεπτομέρεια μεταλλικών διακοσμητικών θυρών ισογείου.....	41
Εικόνα 111. Λεπτομέρεια εξώστης.....	41
Εικόνα 112. Λεπτομέρεια παταριού βόρειας πλευράς.....	42
Εικόνα 113. Λεπτομέρεια πατάρι πρώτου καταστήματος.....	42
Εικόνα 114. Λεπτομέρεια δεύτερο πατάρι.....	42
Εικόνα 115. Λεπτομέρεια μεταλλικές δοκοί στήριξης δεύτερου παταριού.....	42
Εικόνα 116. Λεπτομέρεια τρίτο πατάρι.....	43
Εικόνα 117. Λεπτομέρεια πατώματος τρίτου παταριού.....	43
Εικόνα 118. Λεπτομέρεια πατώματος τέταρτου παταριού.....	43
Εικόνα 119. Λεπτομέρεια πατώματος τέταρτου παταριού.....	43
Εικόνα 120. Λεπτομέρεια κατάρρευση επιχρίσματος βόρειας όψης.....	44
Εικόνα 121. Λεπτομέρεια κατάρρευση επιχρίσματος υπογείου.....	44
Εικόνα 122. Λεπτομέρεια βιοδιάβρωση, μούχλα.....	45

Εικόνα 123. Λεπτομέρεια τριχοειδής ρωγμή .....	45
Εικόνα 124. Λεπτομέρεια αφαιρεμένης ντουλάπας .....	45
Εικόνα 125. Λεπτομέρεια ξύλινος κάρναβος οροφής υπογείου .....	45
Εικόνα 126. Λεπτομέρεια υπολείμματα τσατμά οροφής.....	46
Εικόνα 127. Λεπτομέρεια αποκόλλησης επιχρίσματος οροφής.....	46
Εικόνα 128. Λεπτομέρεια αποκόλλησης επιχρίσματος οροφής.....	46
Εικόνα 129. Λεπτομέρεια ορόφου κουζίνας .....	46
Εικόνα 130. Λεπτομέρεια αποφλοίωση επιχρίσματος.....	47
Εικόνα 131. Λεπτομέρεια δειγματοληψία πατώματος .....	47
Εικόνα 132. Λεπτομέρεια χαλύβδινοι δοκοί ενίσχυσης πατώματος ισογείου .....	48
Εικόνα 133. Λεπτομέρεια αποφλοίωση χρωματισμών & αποκάλυψη παλαιωτέρων .....	48
Εικόνα 134. Λεπτομέρεια ξύλινη εξωστόθυρα .....	49
Εικόνα 135. Λεπτομέρεια φθορές οροφής .....	49
Εικόνα 136. Λεπτομέρεια ξύλινης κλίμακας υπογείου .....	50
Εικόνα 137. Λεπτομέρεια κλίμακα τρίτου καταστήματος .....	50
Εικόνα 138. Λεπτομέρεια ξύλινης ελικοειδούς κλίμακας.....	51
Εικόνα 139. Λεπτομέρεια ξύλινης κλίμακα δώματος .....	51
Εικόνα 141. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο .....	62
Εικόνα 140. Νέο Μουσείο Ακρόπολης .....	62
Εικόνα 142. Νέα διαμόρφωση, κάτοψη παταριών .....	63
Εικόνα 143. Νέα διαμόρφωση, κάτοψη ισογείου.....	63
Εικόνα 144. Νέα διαμόρφωση, κάτοψη υπογείου .....	63
Εικόνα 145. Νέα διαμόρφωση, κάτοψη ορόφου.....	63
Εικόνα 3. Τρισδιάστατη αναπαράσταση αρχαίας Αθήνας .....	75
Εικόνα 4. Ρωμαϊκή Αγορά .....	76
Εικόνα 5. Βυζαντινή Αθήνα.....	77
Εικόνα 6. Πύργος Ατσαγιόλι, Ακρόπολη .....	78
Εικόνα 7. Η Αθήνα στην Τουρκοκρατία.....	79
Εικόνα 8. Προσφυγική συνοικία Μικρασιατών .....	80
Εικόνα 9. Η Αθήνα κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο .....	81
Εικόνα 10. Σύγχρονη Αθήνα.....	81
Εικόνα 11. Πολεοδομικό σχέδιο Αθηνών Σταμάτη Κλεάνθη.....	82
Εικόνα 12. Πολεοδομικό σχέδιο Αθηνών Klenze .....	83
Εικόνα 13. Πολεοδομικό σχέδιο σύγχρονης Αθήνας.....	86
Εικόνα 14. Ακρόπολη .....	87
Εικόνα 16β. Ναός Απτέρου Νίκης.....	88
Εικόνα 15. Παρθενώνας .....	88
Εικόνα 17. Ρωμαϊκή Αγορά .....	89
Εικόνα 19. Πύλη Αρχηγέτιδος Αθηνάς .....	90
Εικόνα 18. Ωρολόγιο Κυρρήστου (Αέρηδες), Πλάκα .....	90
Εικόνα 20. Ι.Ν. Καπνικαρέας .....	91
Εικόνα 22. Ι.Ν. Αγίας Αικατερίνης, Πλάκα .....	92
Εικόνα 21. Υπολείμματα Ι.Ν.Μεγάλης Παναγίας, αρχαιολογικός χώρος Βιβλιοθήκης Ανδριανού .....	92
Εικόνα 23. Αρχοντικό Μπενιζέλων.....	93
Εικόνα 38. Πανοραμική λήψη πλατείας Μοναστηρακίου.....	94
Εικόνα 39. Ι.Μ.Παντανάσσης.....	95



Εικόνα 40. Τζαμί Τζιστράκη.....	96
Εικόνα 41. Σταθμός Μετρό - ΗΣΑΠ .....	97
Εικόνα 42. Κτίριο μεσοπολεμικής περιόδου.....	98
Εικόνα 43. Άποψη οδού Ηφαίστου από πλατεία Μοναστηρακίου .....	99
Εικόνα 44. Οδός Μητροπόλεως .....	100
Εικόνα 45. Άποψη οδού Μητροπόλεως από πλατεία Μοναστηρακίου.....	100
Εικόνα 47. Ι.Ν.Μητροπόλεως, αρχική μορφή.....	101
Εικόνα 46. Ι.Ν.Μητροπόλεως, σημερινή μορφή.....	101
Εικόνα 48. Άγιος Ελευθέριος, Μικρή Μητρόπολη.....	102
Εικόνα 49. Κατάστημα Ελμαλόγλου.....	102

## **Δ.4 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΧΕΔΙΩΝ**

#### **Δ.4.1 ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ**

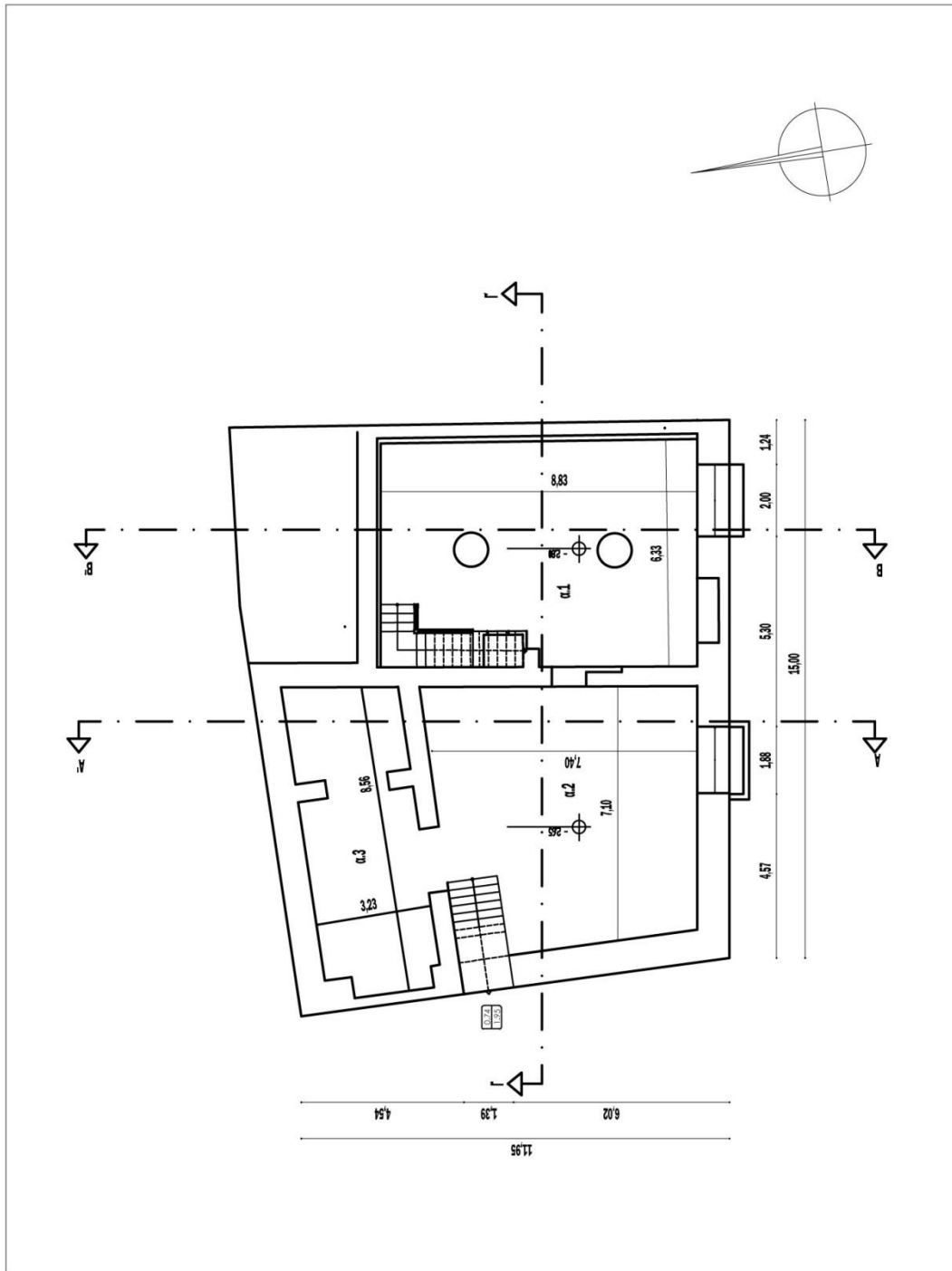
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ  
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ  
ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ  
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ  
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΠΑΛΟΥ

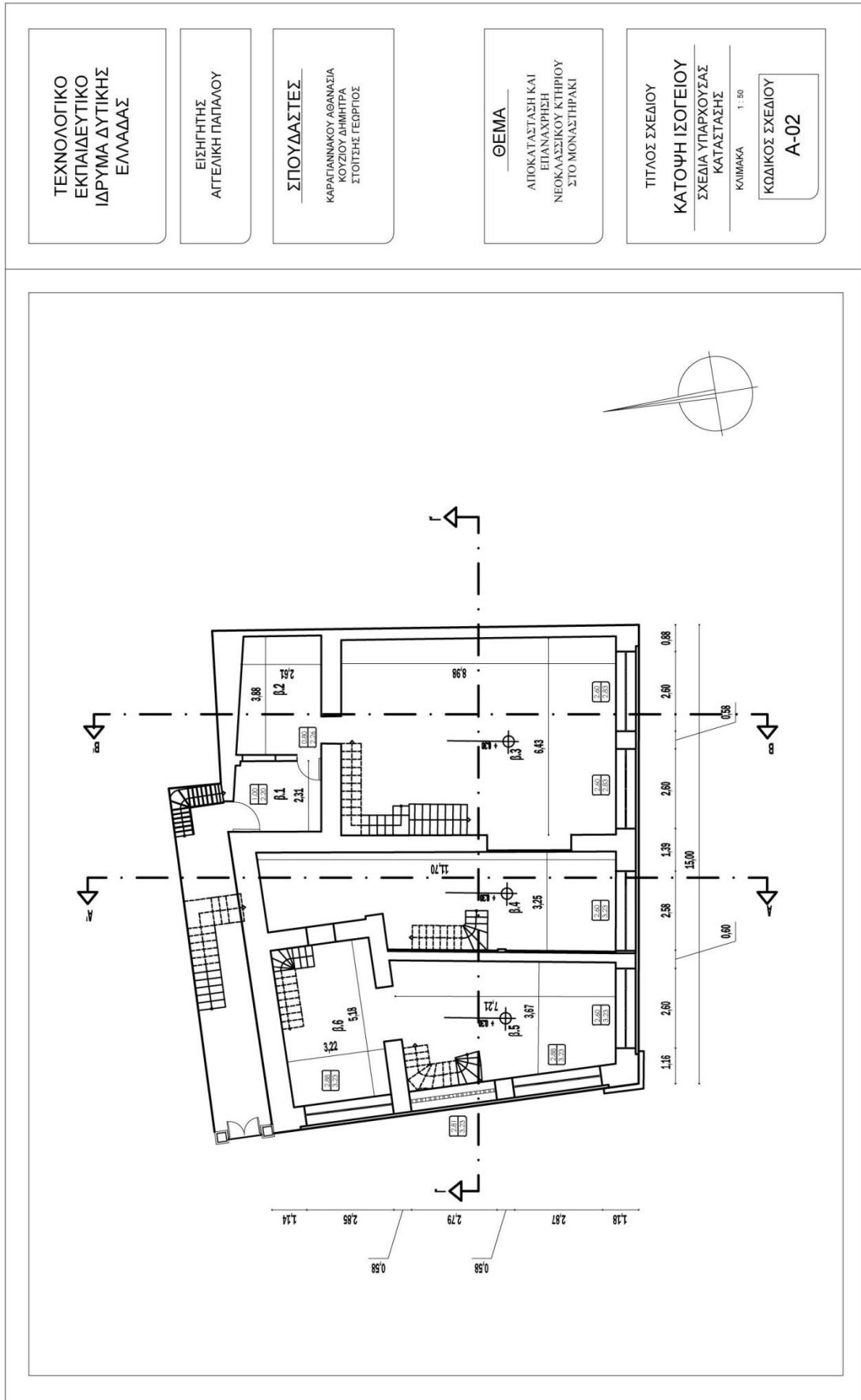
ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ  
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ  
ΚΟΥΖΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ  
ΣΤΟΙΤΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΘΕΜΑ  
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ  
ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ  
ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ  
ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

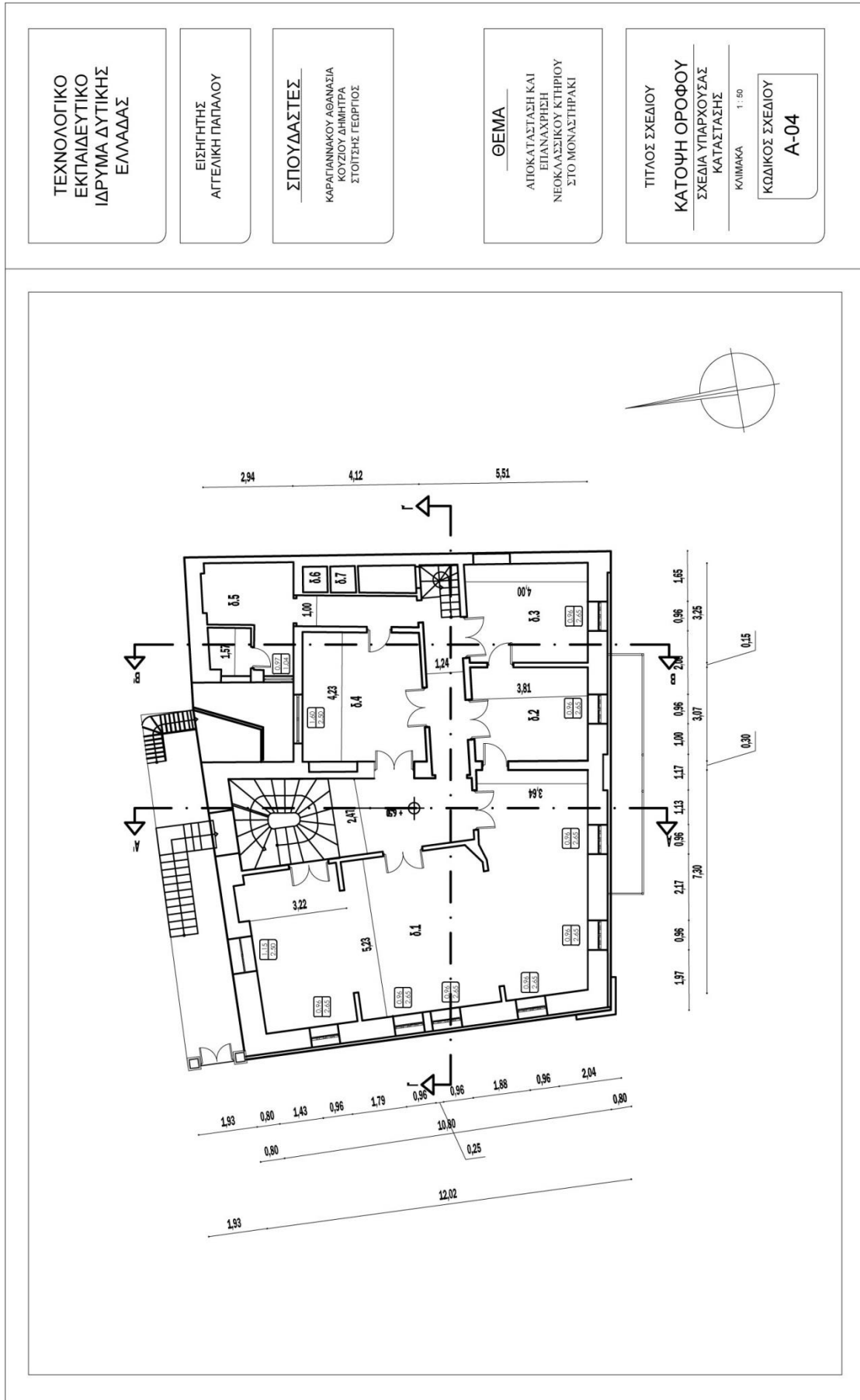
ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ  
**ΚΑΤΟΨΗ ΥΠΟΓΕΙΟΥ**  
ΣΧΕΔΙΑ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ  
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ  
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50  
ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ  
**A-01**

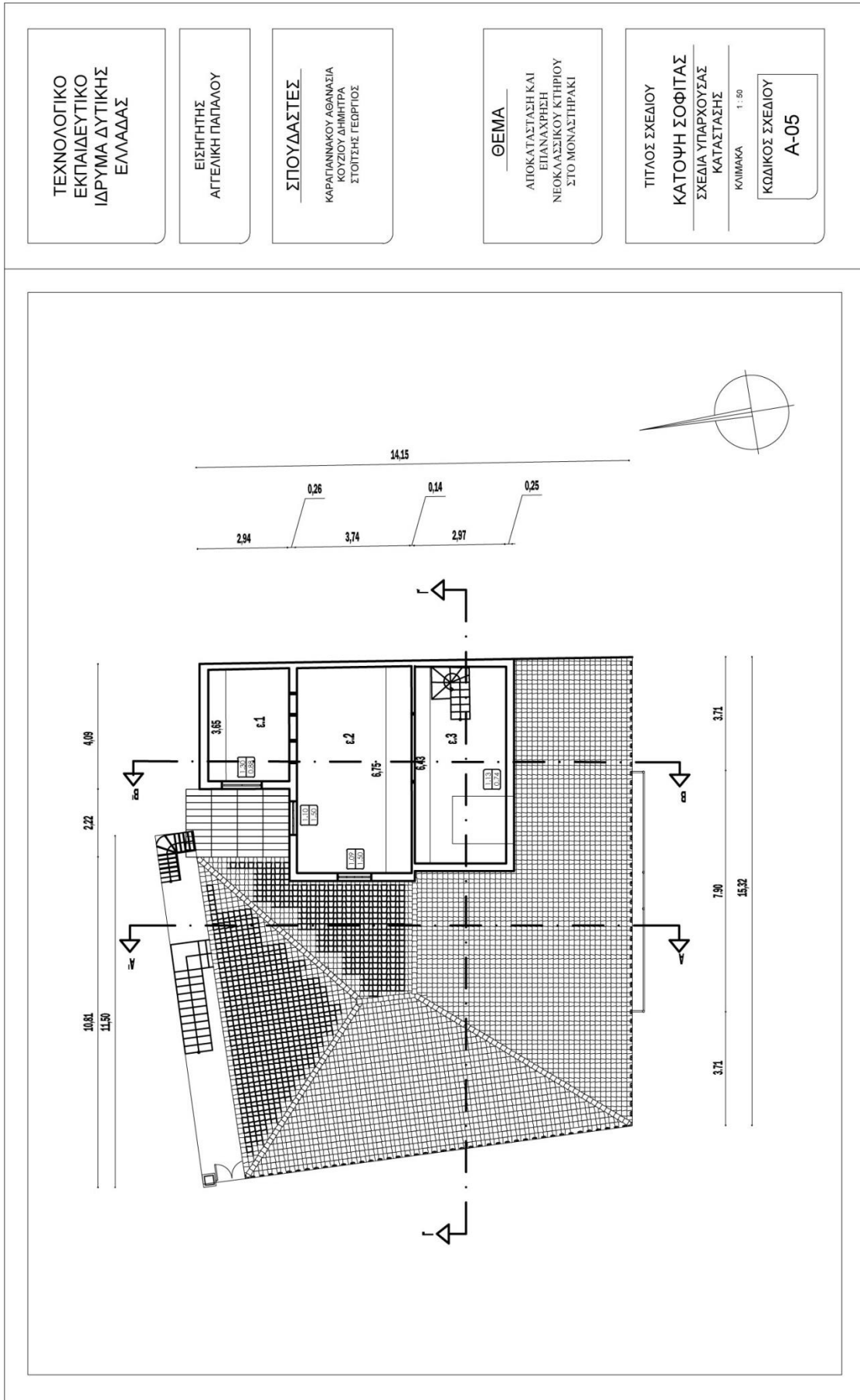












ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ  
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ  
ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ  
ΕΛΛΑΔΑΣ

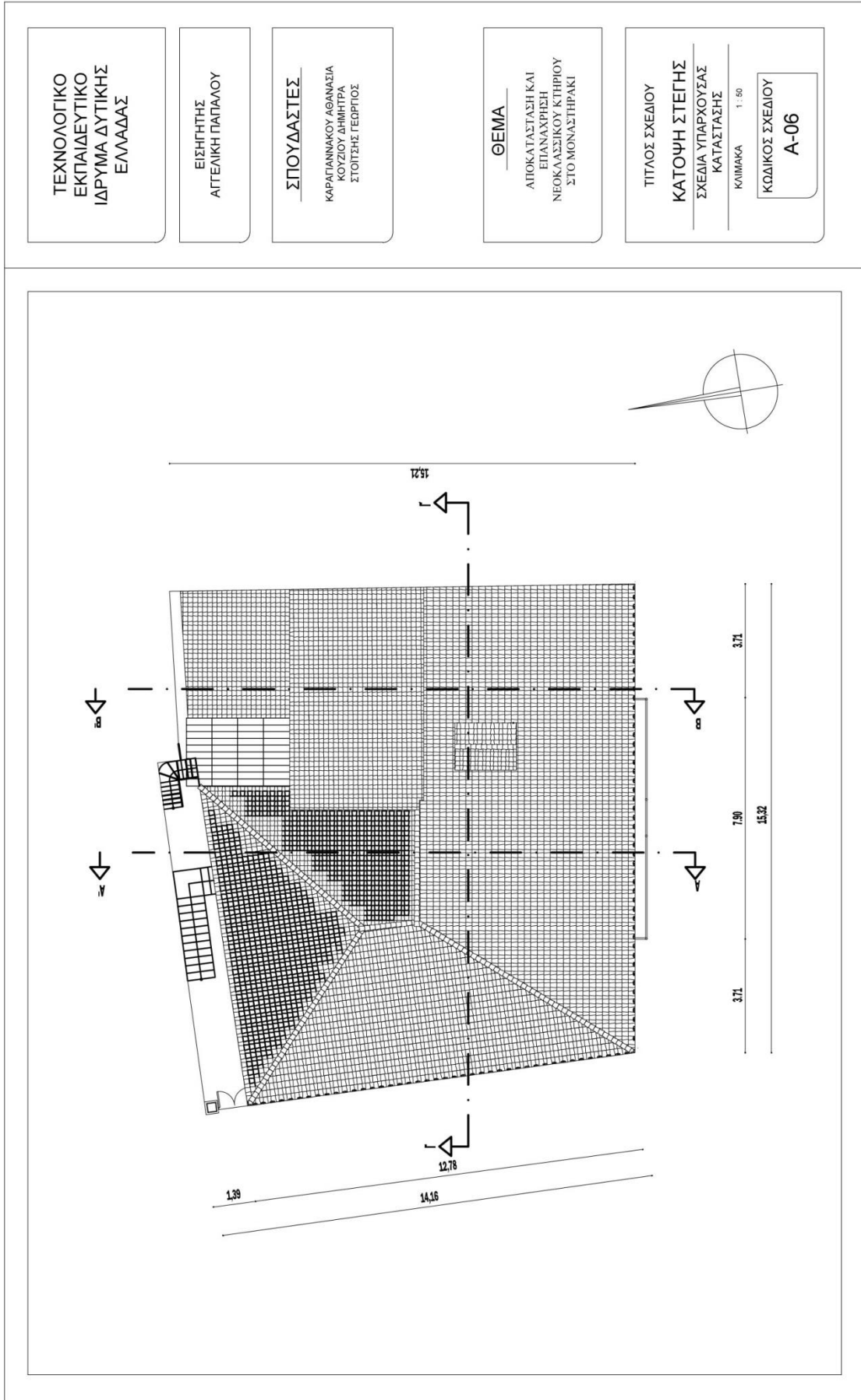
ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ  
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΠΑΛΟΥ

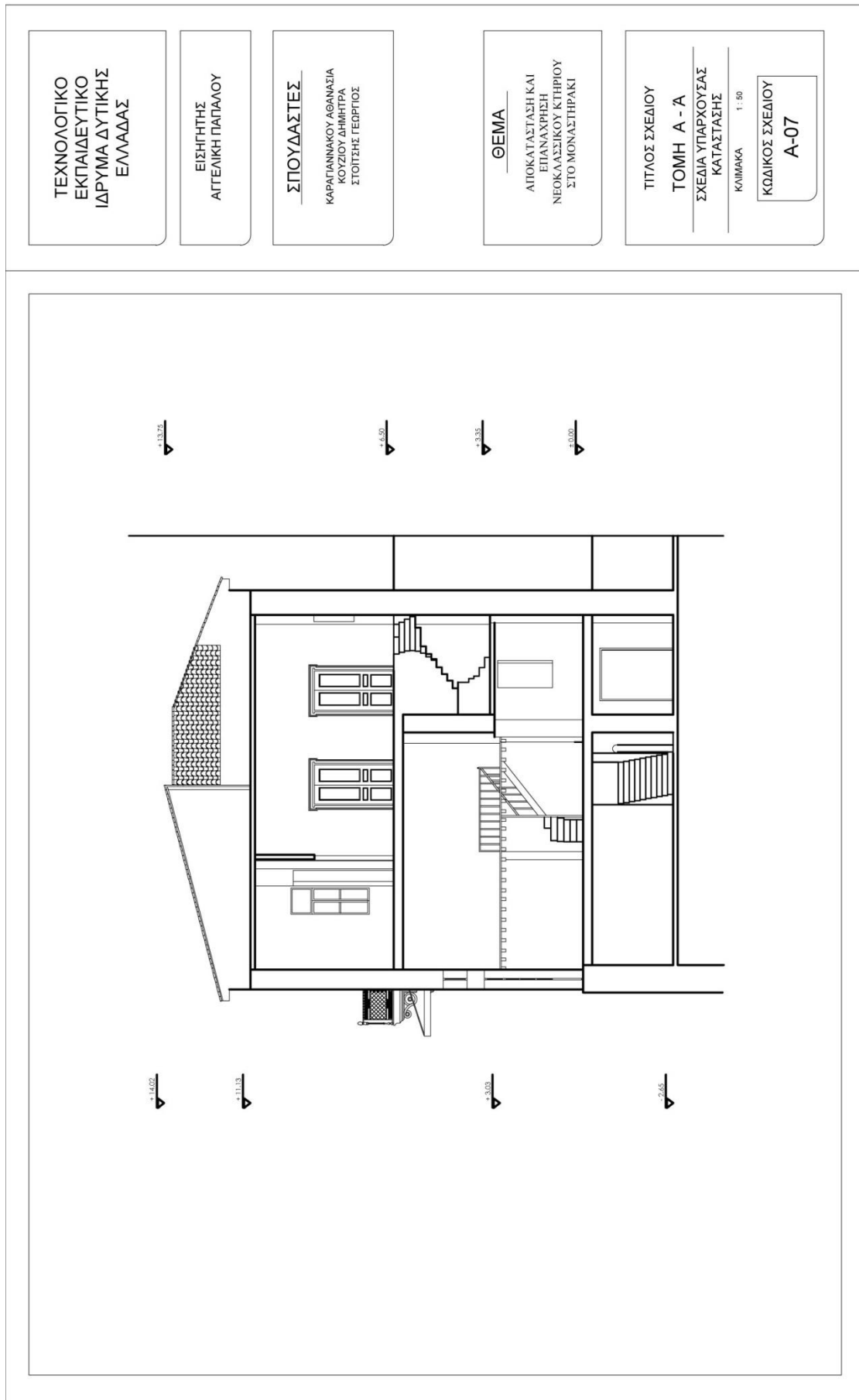
ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ  
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ  
ΚΟΥΖΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ  
ΣΤΟΙΤΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

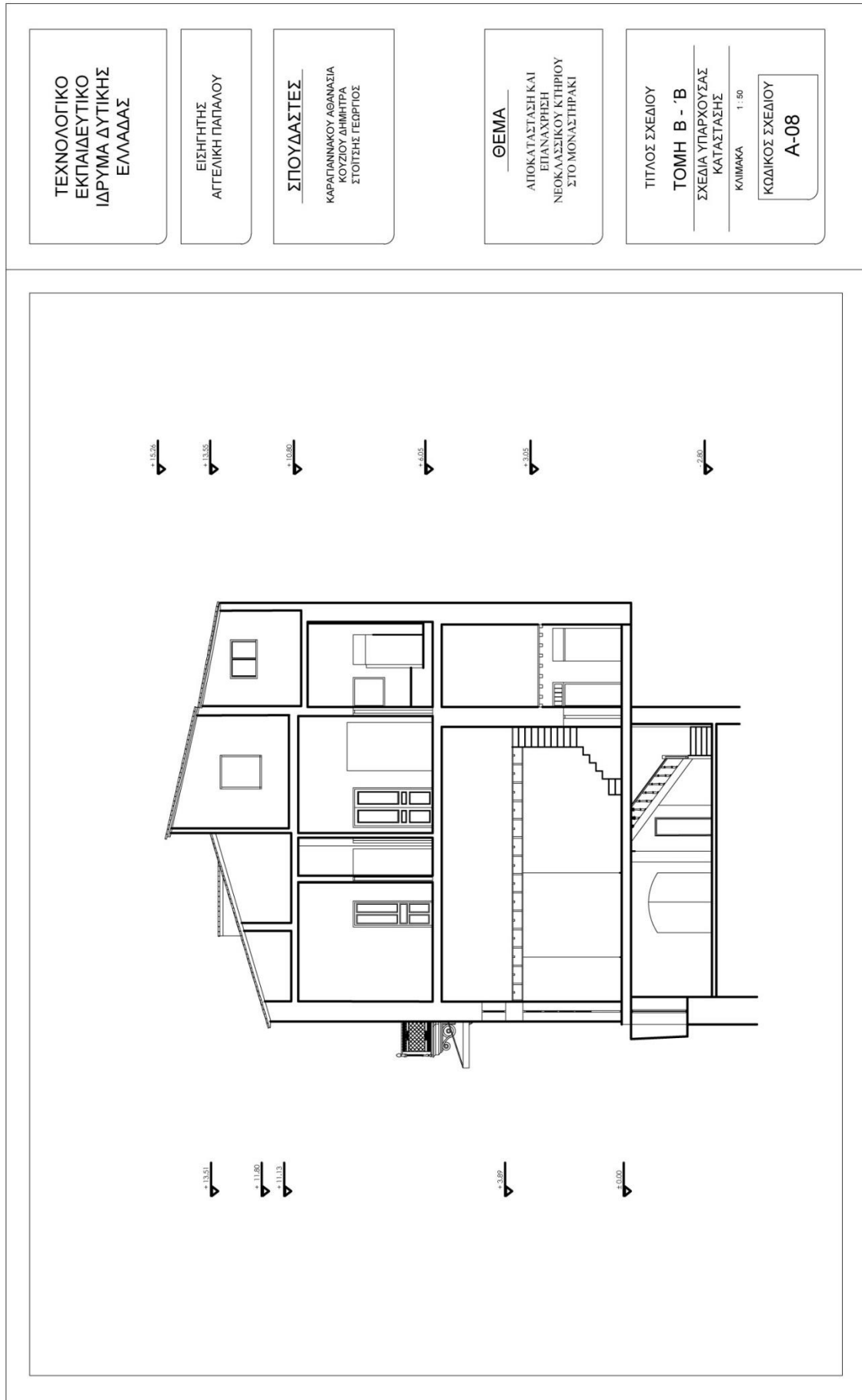
ΘΕΜΑ  
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ  
ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ  
ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ  
ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

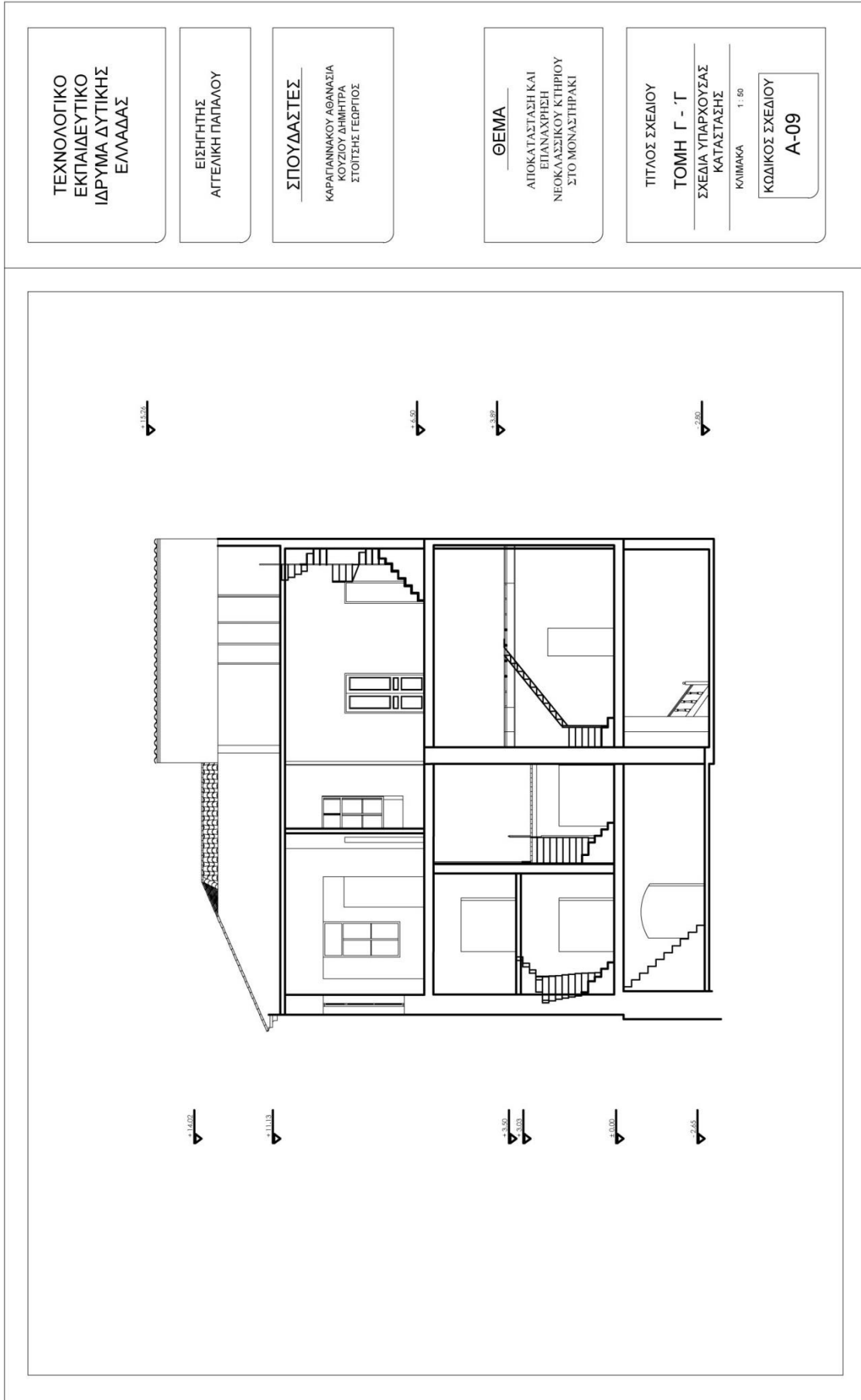
ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ  
ΚΑΤΟΨΗ ΣΟΦΙΤΑΣ  
ΣΧΕΔΙΑ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ  
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ  
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50  
ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ  
Α-05













ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ  
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ  
ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ  
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ  
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΠΑΛΟΥ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ  
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ  
ΚΟΥΖΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ  
ΣΤΟΙΤΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΘΕΜΑ

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ  
ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ  
ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ  
ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ

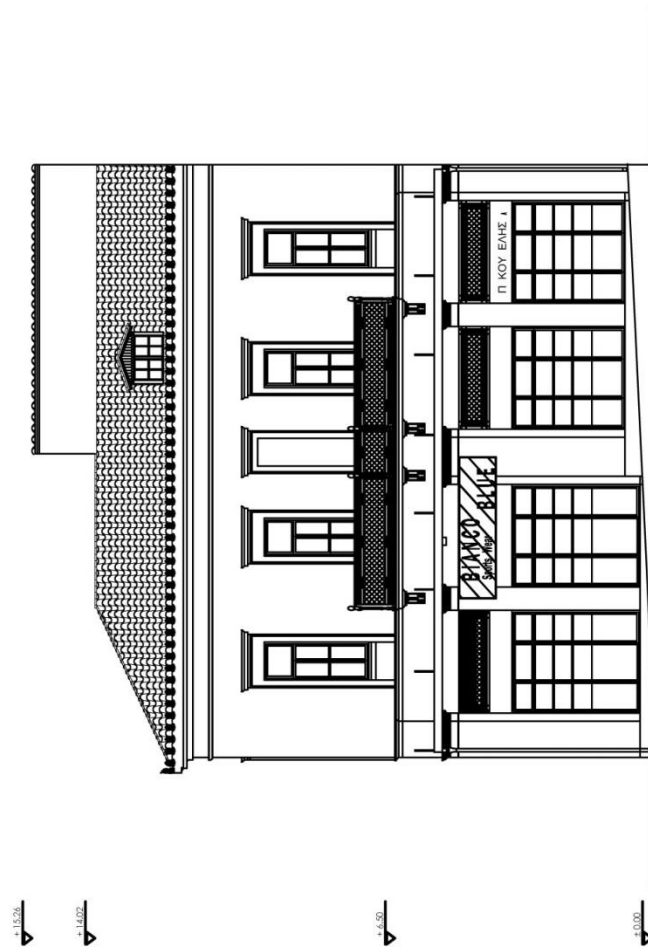
ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ

ΣΧΕΔΙΑ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ  
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Κ/ΛΙΜΑΚΑ 1 : 50

ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ

A-10



ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ  
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ  
ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ  
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ  
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΠΑΛΟΥ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ  
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ  
ΚΟΥΖΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ  
ΣΤΟΥΠΤΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΘΕΜΑ  
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ  
ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ  
ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ  
ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ  
ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ  
ΣΧΕΔΙΑ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ  
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ  
Α-11



ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ  
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ  
ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ  
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ  
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΠΑΛΟΥ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ  
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ  
ΚΟΥΖΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ  
ΣΤΟΙΤΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΘΕΜΑ

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ  
ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ  
ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ  
ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ

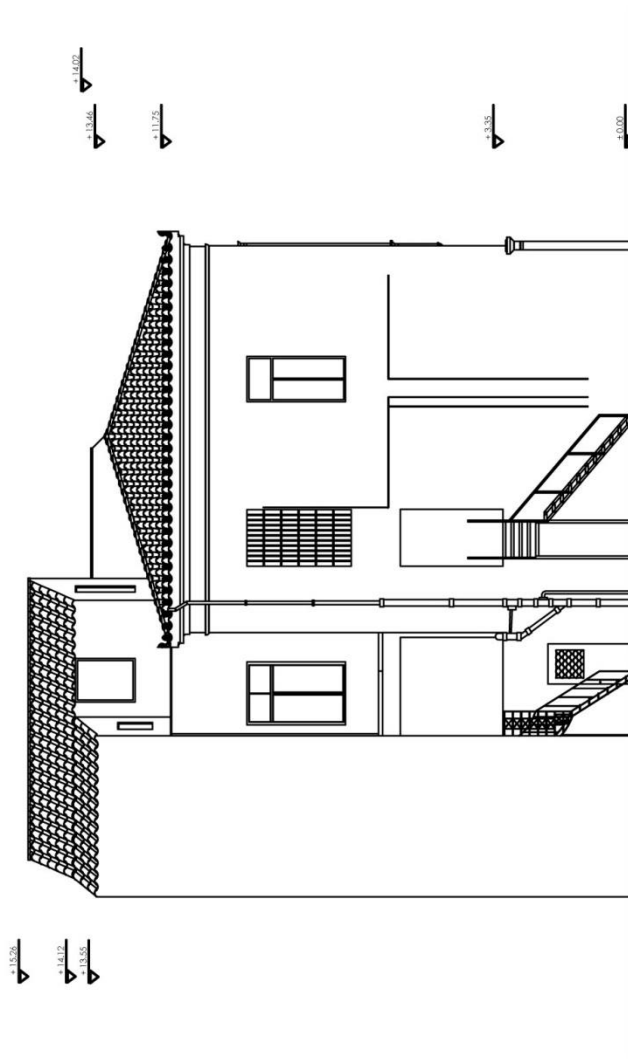
ΒΟΡΙΝΗ ΟΨΗ

ΣΧΕΔΙΑ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ  
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΚΛΙΜΑΚΑ  
1:50

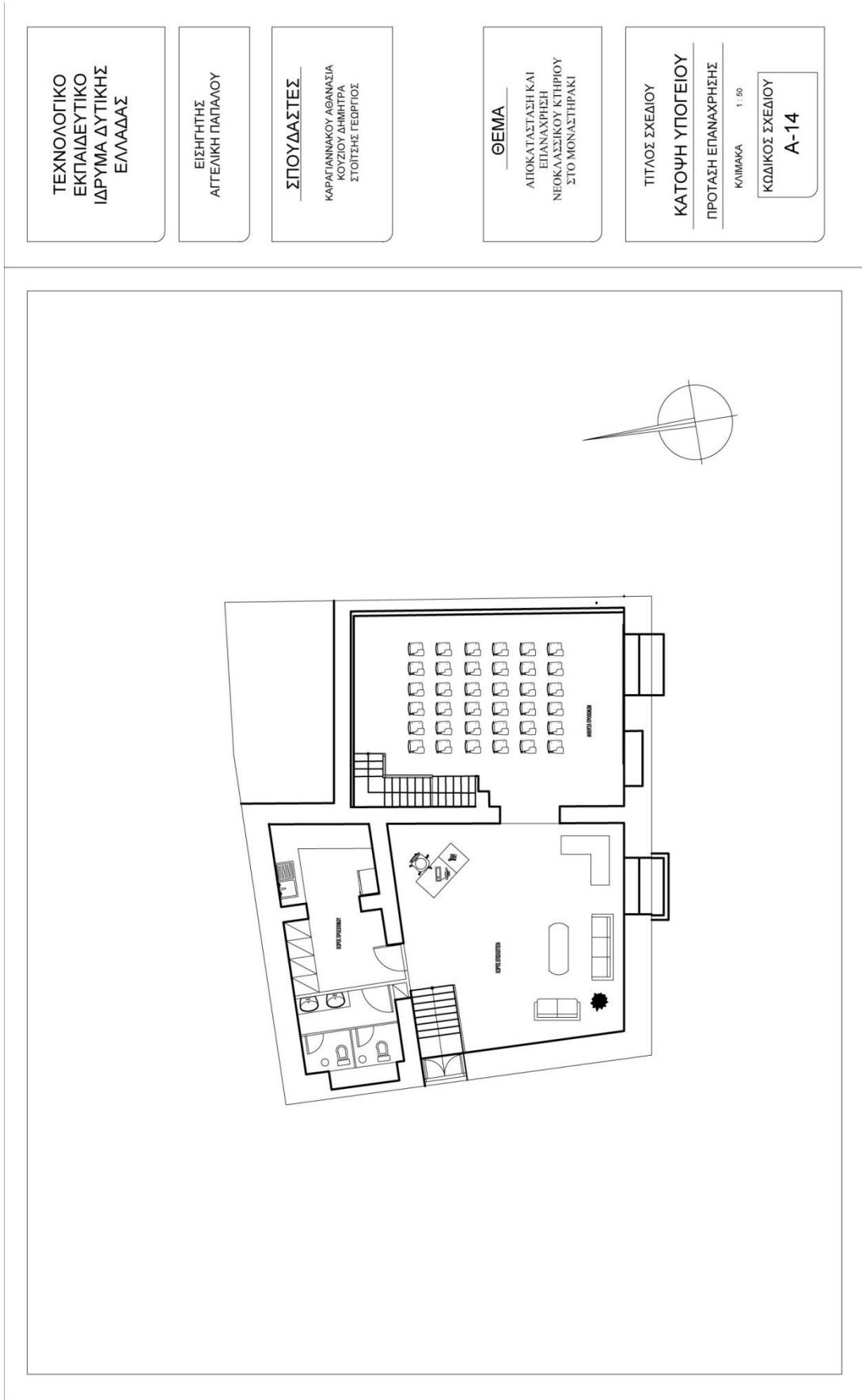
ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ

A-12



#### Δ.4.2 ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ





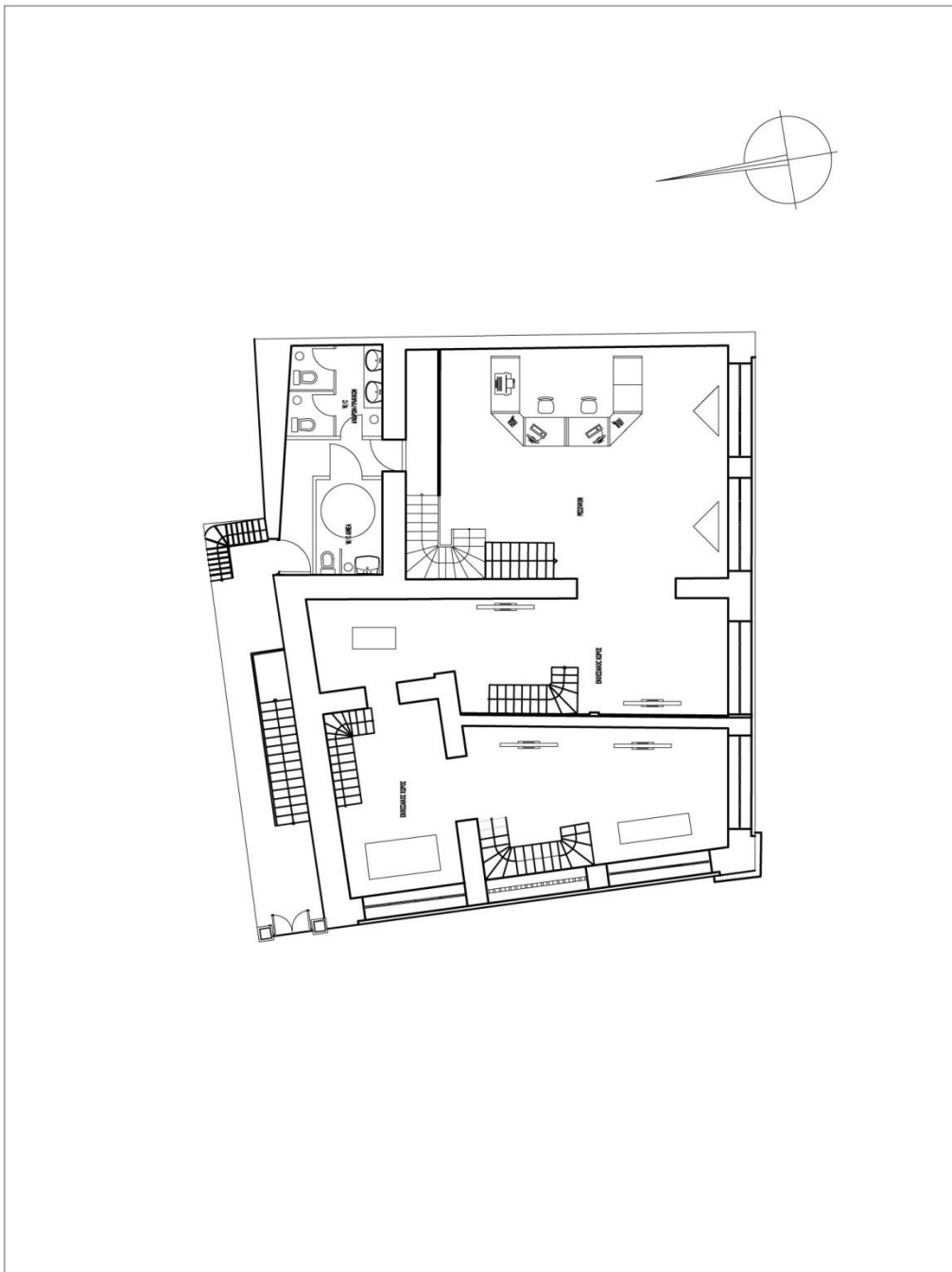
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ  
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ  
ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ  
ΕΛΛΑΔΑΣ

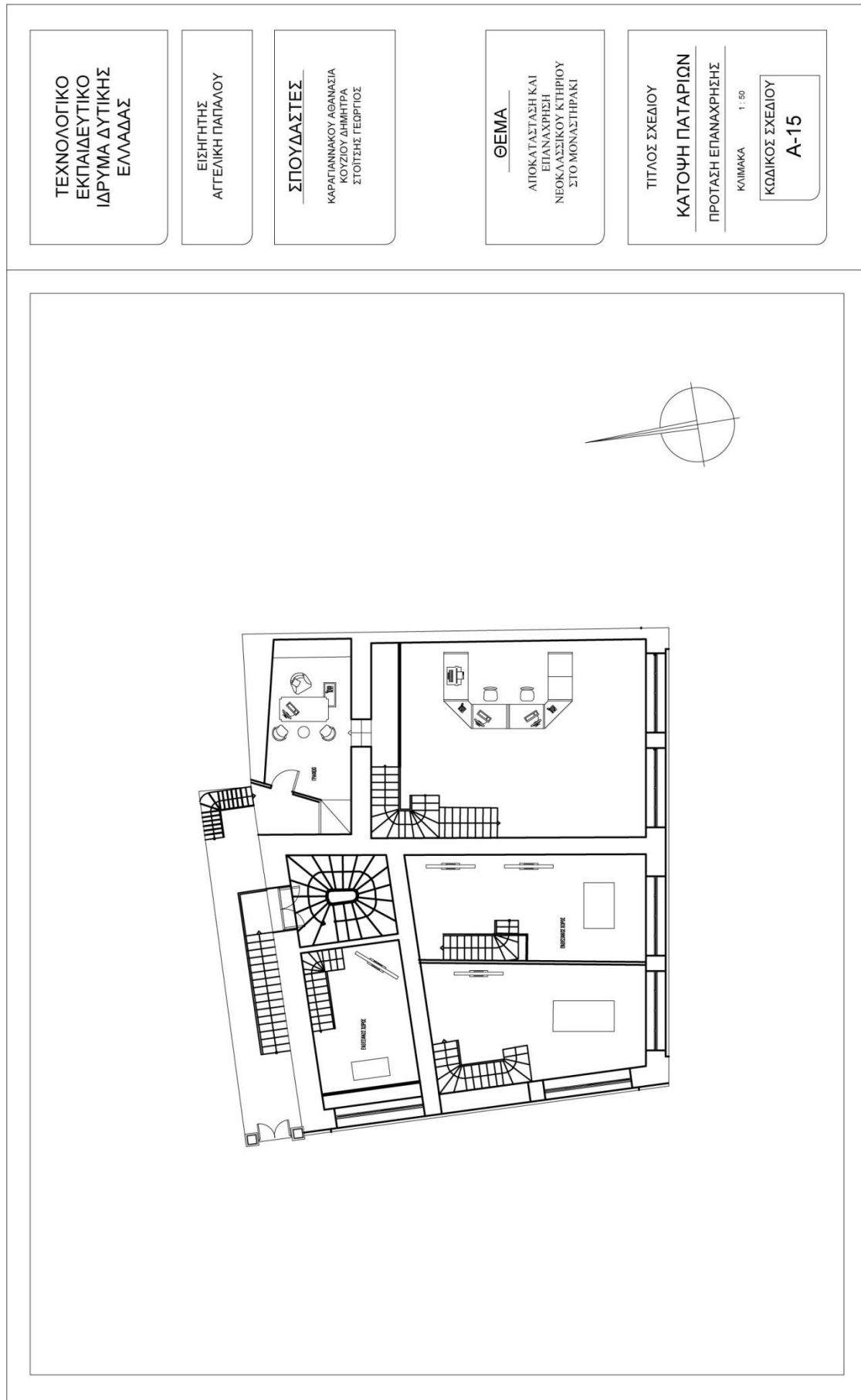
ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ  
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΠΑΛΟΥ

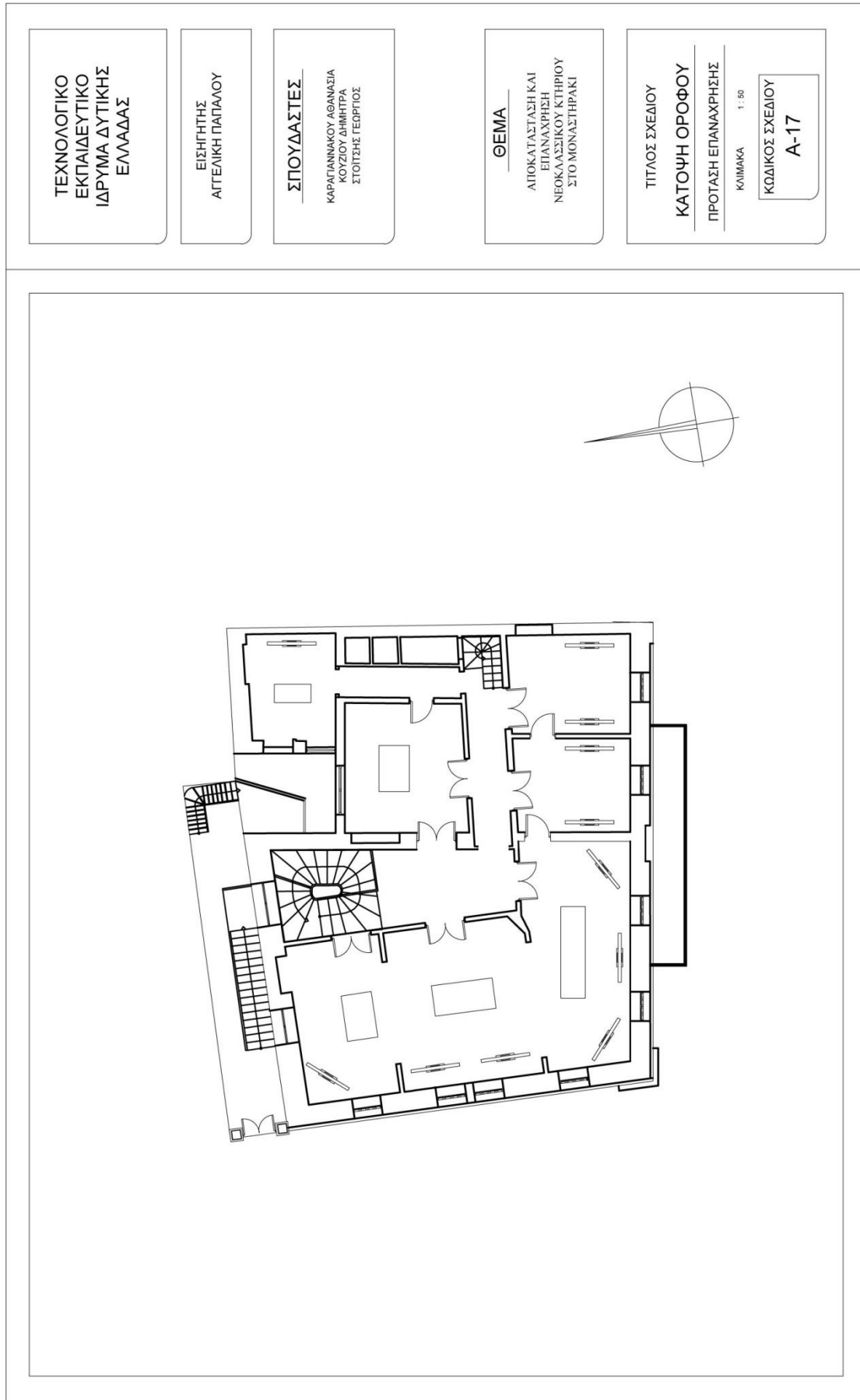
ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ  
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ  
ΚΟΥΖΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ  
ΣΤΟΙΤΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΘΕΜΑ  
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ  
ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ  
ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ  
ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ  
**ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ**  
ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ  
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50  
ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ  
**A-16**









ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ  
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ  
ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ  
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ  
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΠΑΛΟΥ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ  
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ  
ΚΟΥΖΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ  
ΣΤΟΙΤΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΘΕΜΑ

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ  
ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ  
ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ  
ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ

ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ

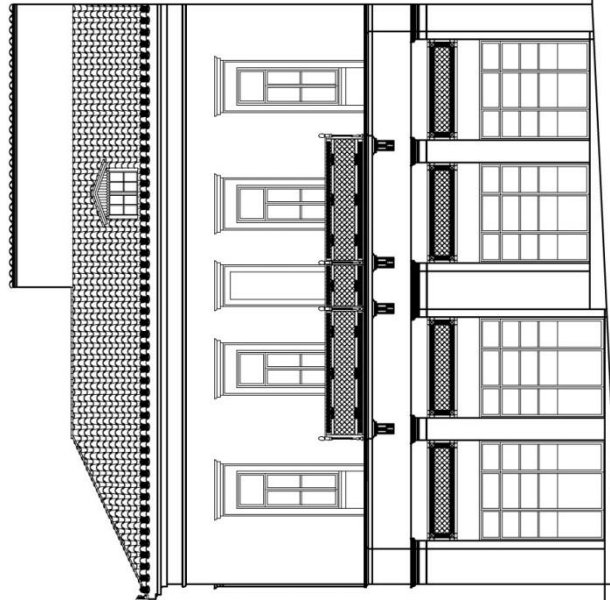
ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ

1:50

ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ

A-18



ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ  
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ  
ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ  
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ  
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΠΑΛΟΥ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ  
ΚΟΥΖΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ  
ΣΤΟΥΤΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΘΕΜΑ

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ  
ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ  
ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ  
ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ  
ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ

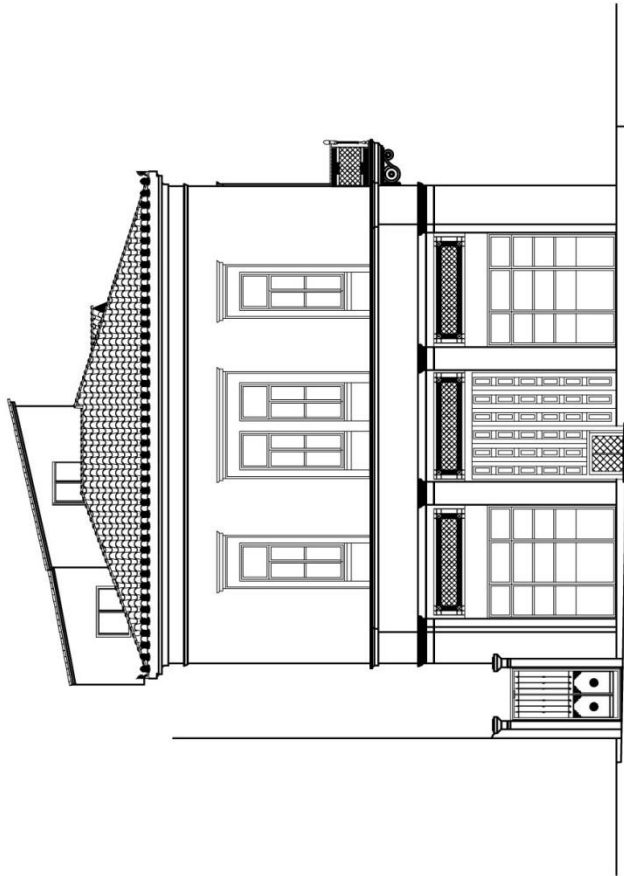
ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ

ΚΛΙΜΑΚΑ

1 : 50

ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ

A-20



ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ  
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ  
ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ  
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ  
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΠΑΛΟΥ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ  
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ  
ΚΟΥΖΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ  
ΣΤΟΥΤΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΘΕΜΑ

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ  
ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ  
ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ  
ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

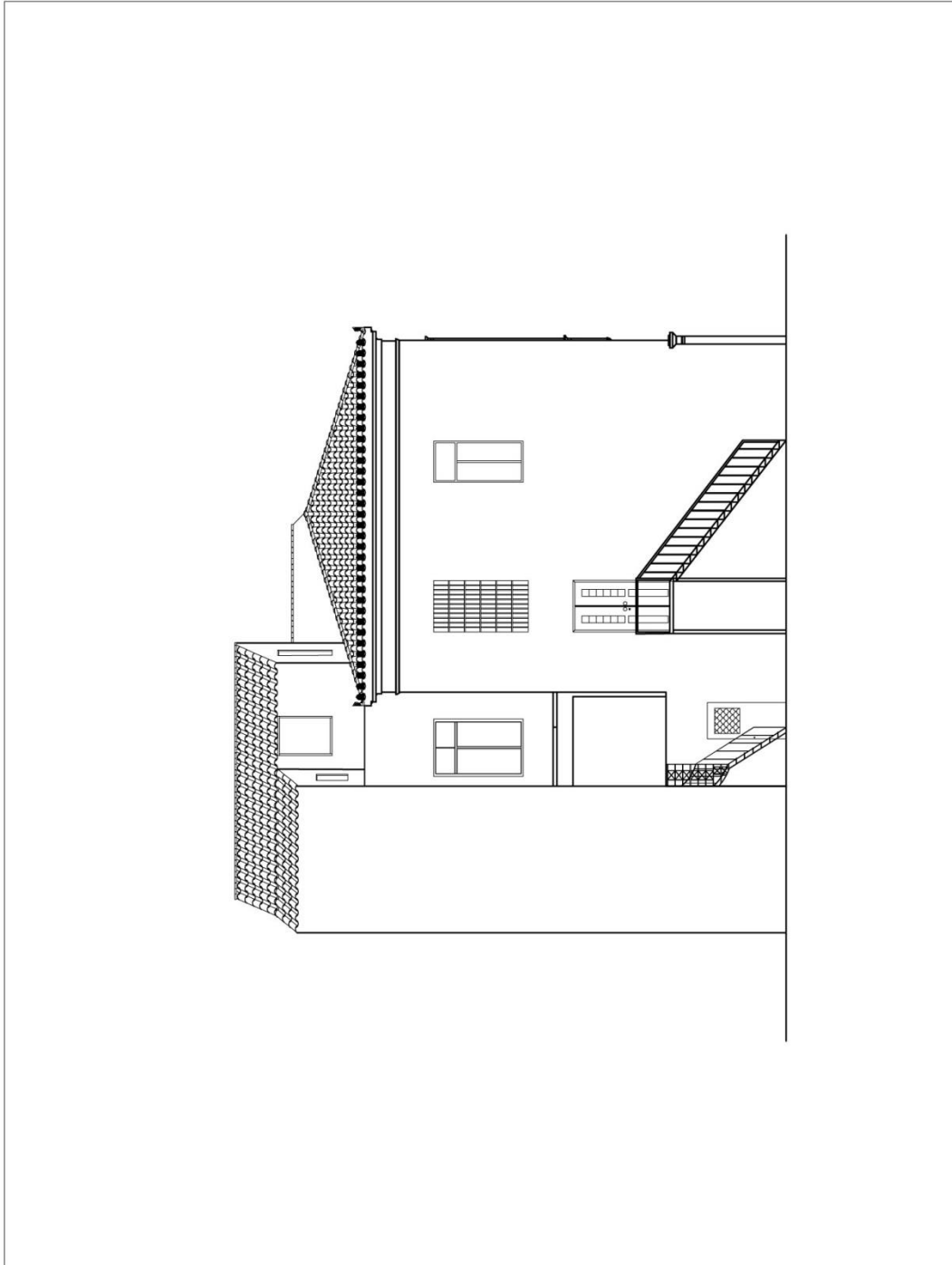
ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ  
ΒΟΡΙΝΗ ΟΨΗ

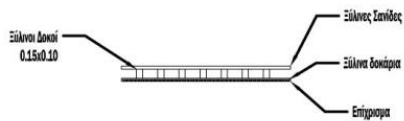
ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ

Κλίμακα 1:50

ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ

A-19





ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ  
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ  
ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ  
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ  
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΠΑΛΟΥ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ  
ΚΟΥΖΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ  
ΣΤΟΪΤΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΘΕΜΑ

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ  
ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ  
ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ  
ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ  
ΣΧΕΔΙΑ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ  
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:20

ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ

A-13



